T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI

TÜRKİYE'DE YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARININ SORUNLARINA İLİŞKİN YİBO YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa Göksel KÖROĞLU

Ankara
Eylül, 2009

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI

TÜRKİYE'DE YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARININ SORUNLARINA İLİŞKİN YİBO YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa Göksel KÖROĞLU

Danışman: Prof. Dr. İnayet AYDIN

Ankara
Eylül, 2009

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ ÇALIŞMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....(İmza)

Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR

Üye (Danışman).....(İmza)

Prof. Dr. İnayet AYDIN

Üye.....(İmza)

Yrd. Doç. Dr. Şakir ÇINKIR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

18/09/2009

Ayşe ÇAKIR İLHAN

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Eğitim sistemimizin özgün çözümlerinden biri olan Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO); Türkiye'de köy, mezra, kom, oba gibi nüfusu az veya dağınık yerleşim birimlerinde yaşayan, zorunlu eğitim çağına (6-14 yaş) gelmiş yoksul aile çocuklarının aynı yönetim altında sekiz yıllık eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ve barınma imkanı sağlamak için kurulmuş yatılı okullardır.

Ülkemizde, ilköğretim okullarının öğretmen, okul binası, eğitim programı ve sınıfların kalabalık olması gibi bazı sorunları vardır. Ancak YİBO'lar yatılılık kavramını kendi içinde barındıran bambaşka bir özelliğe sahiptir. Bu okulların da fiziki şartlar, bütçe, eğitim-öğretim, öğrenci, personel, mevzuat, ekipman ve aile boyutları, öncelikli sorunları teşkil etmektedir.

Bu araştırma, ülkemizdeki YİBO'ların fiziki altyapı, finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel boyutlarında karşılaşılan sorunların, YİBO yöneticileri ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak mevcut durumu tespit etmek ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma konusunun önemini belirterek bu alanda güncel bir çalışma yapmamı sağlayan, yapıcı eleştirileri ile araştırma sürecince desteğini hiçbir zaman esirgemeyen danışmanım Sayın Prof. Dr. İnayet AYDIN'a, kendisi de YİBO mezunu olduğu için bu okulların sorunlarını çok iyi bilen, her aşamada beni yönlendiren, önemli katkıları ve sabrıyla beni destekleyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Şakir ÇINKIR'a, anketin analizi sürecinde katkılarda bulunan Sayın Yrd. Doç. Dr. İsmail KARAKAYA'ya, ihtiyacım olan bilgilere ulaşmamı sağlayan Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü YİBO Şube Müdürlüğüne, çalışma grubunda yer alan, anketlerin uygulanmasında katkıda bulunan ve zor şartlar altında öğrenci yetiştirdiklerine inandığım YİBO yönetici ve öğretmenlerine, gösterdikleri sonsuz destek ve sabır için mesai arkadaşlarıma ve özellikle de babam Yusuf KÖROĞLU'na şükranlarımı sunarım.

Mustafa Göksel KÖROĞLU

annemin anısına,
ve babama…

ÖZET

TÜRKİYE'DE YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARININ SORUNLARINA İLİŞKİN YİBO YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

KÖROĞLU, Mustafa Göksel

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İnayet AYDIN

Eylül 2009, 148+xi sayfa

Bu araştırmanın amacı yatılı ilköğretim bölge okullarının sorunlarına ilişkin, YİBO okul yöneticileri ve öğretmenlerinin görüş ve önerilerini saptamaktır.

Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın verileri, 2008-2009 öğretim yılında Türkiye'de 12 NUTS bölgesindeki illerden Edirne, Ankara, İzmir, Balıkesir, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Van, Erzurum, Trabzon, Samsun, Sakarya ve Sivas'ta bulunan toplam 12 YİBO'da görevli 244 okul yöneticisi ve öğretmenden oluşan örneklemden elde edilmiştir.

Araştırmanın verileri yönetici ve öğretmenler için geliştirilen anketler aracılığıyla toplanmıştır. Anketin yapı geçerliliği faktör analizi ile incelenmiş olup, anketin her bölümü ayrı ayrı faktör analizine tabi tutulmuştur. Anketin ikinci bölümü; "fiziki alt yapı", "finansman"," eğitim öğretim", "öğrenci" ve "personel" olmak üzere YİBO'ların sorunlarını beş boyutta ele aldığı için her boyut kendi içinde analiz edilmiştir.

Uygulama yapılan örneklemden elde edilen verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO (Kaiser- meyer-Olkin) ve Barlett testleri uygulanmıştır. Bu testler sonucunda, faktör analizi yapabilmek için örneklem büyüklüklerinin yeterli olduğu görülmüştür.

Anket formundan elde edilen veriler değerlendirme çizelgesine işlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS for Windows 13.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı yardımı ile değerlendirilmiştir. Araştırmada ele alınan alt problemlere, yanıtlara geçmeden önce öncelikle değişkenlerle ilgili betimsel

istatistiklere bakılmıştır. Alt problemlerde ise öğretmen ve yönetici görüşlerinin genel durumunu görmek amacıyla betimsel istatistiklerden aritmetik ortalama ile standart sapmalara bakılmıştır. İkinci alt probleme yanıt bulmak amacıyla; yönetici ve öğretmenlerin YİBO'ların fiziki alt yapı, finansman, eğitim ve öğretim ile ilgili görüşlerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini ilişkisiz t-testi, öğrenci ve personel boyutlarına ilişkin görüşlerinin anlamlı farklılık olup olmadığını ilişkisiz t-testi'nin alternatifi olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Araştırma'da elde edilen bulgulara dayalı olarak YİBO'larda görevli yönetici ve öğretmenlerin fiziki alt yapı, finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel sorunlarına ilişkin aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

Genel olarak, personel boyutu hariç diğer boyutların tamamında yöneticiler öğretmenlere oranla fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim ve öğrenci boyutlarında daha az sorunun olduğunu belirtmektedirler. Personel boyutunda ise yöneticiler öğretmenlere oranla daha fazla sorunun olduğunu iddia etmektedirler. Hem yönetici hem de öğretmen görüşlerine göre YİBO'larda fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim, öğrenci ve personel boyutlarına ilişkin sorunların olduğu görülmektedir.

ABSTRACT

OPINIONS AND RECOMMENDATIONS OF PRINCIPALS AND TEACHERS CONCERNING THE PROBLEMS OF REGIONAL PRIMARY BOARDING SCHOOLS (YIBO) IN TURKEY

KÖROĞLU, Mustafa Göksel

MA, Department of Educational Administration and Policy

Thesis Advisor: Prof. Dr. İnayet AYDIN

September 2009, 148+xi pages

The aim of this study is to determine the opinions and recommendations of school principals and teachers of Regional Primary Boarding Schools (YIBO) in regards to the problems concerning boarding schools at the primary education level.

The study has utilised the screening model. Data for the study comprised of the sample of a total of 244 school principals and teachers assigned in YIBO's during the 2008-2009 school year in 12 provinces located in the NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) Region. There provinces are: Edirne, Ankara, İzmir, Balıkesir, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Van, Erzurum, Trabzon, Samsun, Sakarya and Sivas.

The data for the study was obtained from a questionnaire designed for school principals and teachers. The validity of the structure of the questionnaire was tested by using a factor analysis and each section of the questionnaire was held to a factor analysis. The second section of the questionnaire was divided into five separate dimensions. These dimensions were "physical infrastructure", "financing", "education and teaching", "students" and "staff". Each dimension was analysed separately.

In order to ascertain whether the analysis of data obtained from the sample was suitable for factor analysis, the KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) and Barlett tests were conducted. Results of these tests showed that the size of the samples were suitable to conduct a factor analysis.

Data obtained from the questionnaires were entered into the evaluation tables. The data of this study was evaluated by using the SPSS for Windows 13.0 (Statistical Package for Social Sciences) software. The sub-problems considered in the study were firstly evaluated in regards to variables and descriptive statistics before assessing the responses. To find out the general situation regarding the opinions of teachers and school principals within the sub-problems, arithmetical averages and Standard deviations of the descriptive statistics were examined. In order to find out conclusions for the second sub-problem, an uncorrelated t-test was conducted to ascertain whether there were any significant differences in gender of the principals and teachers in regards to the physical infrastructure, financing and education and teaching for the YIBOs. To see if there were any significant differences in the opinions within the student and personnel dimensions, a Mann Whitney U Test was conducted as an alternative to the uncorrelated t-test.

Based on the findings of the study, the following conclusions were reached in connection to the problems related to the physical infrastructure, financing, education and teaching, students and staff of YIBOs in light of the data obtained from school principals and teachers.

In general, school principals report fewer problems in the dimensions of physical infrastructure, financing, education and teaching and students, excluding staff, in comparison to teachers. In the dimension of staff, school principals report more problems in comparison to teachers. According to the opinions of both school principals and teachers, there are problems in YIBOs related to the dimensions of physical infrastructure, financing, education and teaching, students and staff.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....i
ÖZET.....iii
ABSTRACT.....v
İÇİNDEKİLER.....vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....ix

BÖLÜM I.....1

GİRİŞ.....1
Problem.....1
Araştırmanın Amacı.....27
Araştırmanın Önemi.....28
Araştırmanın Sınırlılıkları.....29
Kısaltmalar.....29
Tanımlar.....30

BÖLÜM II.....31

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ VE.....31

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....31
YİBO'ların Felsefesi.....34
YİBO'ların Amaçları.....34
YİBO'ların Mevcut Durumu ve Sayısal Gelişimi.....36
İlgili Araştırmalar.....47

BÖLÜM III.....87

YÖNTEM.....87
Araştırmanın Modeli.....87
Evren ve Örneklem.....87
Veri Toplama Aracı.....88
Geçerlik ve Güvenirlik.....89

Verilerin Analizi.....95

BÖLÜM IV 97

BULGULAR VE YORUMLAR 97

BÖLÜM V 130

SONUÇLAR VE ÖNERİLER 130

Sonuçlar 130

Öneriler 132

KAYNAKÇA 135

EKLER 143

Ek-1. Anket Formu 143

Ek -2. İzin Yazısı 148

ÇİZELGELER

Çizelge1.1999 Yılı İtibarıyla Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu Öğretmen ve Öğrenci Sayıları 39

Çizelge 2.2002 Yılı İtibarıyla Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu Sayıları 40

Çizelge3.2008-2009 Eğitim-Öğretim Yılı İllere Göre YİBO ve Öğrenci Sayıları 41

Çizelge 4.Yatılı ve Pansiyonlu İlköğretim Okullarında Sayısal Gelişmeler....43

Çizelge 5.2008-2009 Öğretim Yılı Coğrafi Bölgelere Göre Öğrenci Sayıları 44

Çizelge 6.Fiziki İstatistikler 45

Çizelge 7.Öğretmen ve Yöneticilerin 12 Bölgeden Seçilmiş İllere Göre Dağılımı 88

Çizelge 8.YİBO'ların Sorunları Ölçeği Fiziki Alt Yapı Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları 91

Çizelge 9.YİBO'ların Sorunları Ölçeği Finansman Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları 92

Çizelge10.YİBO'ların Sorunları Ölçeği Eğitim-Öğretim Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları 93

Çizelge11.YİBO'ların Sorunları Ölçeği Öğrenci Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları 94

Çizelge12.YİBO'ların Sorunları Ölçeği Personel Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları 95

Çizelge13.Yönetici ve Öğretmenlerin Fiziki Alt Yapı, Finansman, Eğitim Öğretim, Öğrenci ve Personele İlişkin Görüşlerine Ait Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları, En Küçük Puan ile En Yüksek Puan 97

Çizelge 14.Yönetici ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Fiziki Alt Yapı Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik..... 98

Çizelge15.Yönetici ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Finansman Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik 102

Çizelge16.Yöneticilere ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Eğitim-Öğretim Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik 104

Çizelge17.Yöneticilere ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Öğrenci Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik..... 106

Çizelge18.Yöneticilere ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Personel Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik..... 109

Çizelge19.Öğretmenlerin YİBO'ların Fiziki Alt Yapı, Finansman ve Eğitim-Öğretime İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre İlişkisiz T-Testi Sonuçları 113

Çizelge 20.Öğretmenlerin YİBO'ların Öğrenci ve Personel Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U -Testi Sonuçları 114

Çizelge 21.Öğretmenlerin YİBO'ların Fiziki Alt Yapı, Finansman, Eğitim Öğretim, Öğrenci ve Personele İlişkin Görüşlerinin Görev Türüne Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları..... 115

Çizelge 22.Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Mesleki Kıdemlerine Göre Fiziki Yapı, Finansman, Eğitim-Öğretim, Öğrenci ve Personele İlişkin Görüş Ortalamaları, Sayıları ve Standart Sapmaları 117

Çizelge 23.Öğretmenlerin, YİBO'ların Fiziki Yapı, Finansman, Eğitim-Öğretim, Öğrenci ve Personel Durumuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Anova Sonuçları 118

Çizelge 24.Öğretmenlerin YİBO'ların Fiziki Alt Yapısına İlişkin Görüşlerinin Görev_Yaptıkları Okullara/Bölgelere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları 119

Çizelge 25.Öğretmenlerin ve Yöneticilerin YİBO'ların Finansman Durumuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okullara/Bölgelere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları 121

Çizelge 26.Öğretmenlerin ve Yöneticilerin YİBO'ların Eğitim Öğretim Durumuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okullara/Bölgelere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları 122

Çizelge 27.Öğretmenlerin ve Yöneticilerin YİBO'ların Öğrencilere İlişkin Görüşlerinin Görev Türüne Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları 124

Çizelge 28.Öğretmenlerin ve Yöneticilerin YİBO'ların Personele İlişkin Görüşlerinin Görev Türüne Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları 125

Çizelge 29.Öğretmenlerin YİBO'ların Fiziki Alt Yapı ve Finansman Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Okullardaki Öğrenci Sayılarına Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları 127

Çizelge 30.Öğretmen ve Yöneticilerin YİBO'ların Eğitim Öğretim, Öğrenci ve Personel Boyutlarına İlişkin Görüşlerinin Okullardaki Öğrenci Sayısına Göre İlişkisiz T-Testi Sonuçları 128

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırma konusunu oluşturan problem, amaç ve alt amaçlar, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmada kullanılacak tanımlar açıklanmaktadır.

Problem

Genel olarak toplumlar incelediğinde; kültür, yaşam biçimi, dil, din, renk, kişilik özellikleri bakımından hepsinin birbirinden farklı oldukları görülür. Bunun yanında her biri de gelişmişlik düzeyi olarak birbirinden farklıdır. Bu gelişmişlik düzeyi ise toplumun bireylerine sunduğu hizmetlerle ölçülür. Her toplum, bir diğerinden farklı olmasına rağmen yaşama hakkı, öğrenim hakkı, eğitim hakkı, barış hakkı gibi bazı ortak haklara sahiptir. Bu hakların en önemlilerinden birisi de öğrenim hakkıdır.

Eğitim ve öğretim dünya nimetlerinden faydalanmanın ötesinde insanın toplum içinde kendisine etkili ve eylemli bir yer bulabilmesinin de en önemli şartıdır. Eğitim faaliyeti ile insanın toplumla ilişkisi karşılıklı etkileşim ve iletişim sağlamakta, ayrıca bir çok ihtiyaç ta bu faaliyet sonucu temin edilebilmektedir. Eğitim ve öğretim ile ilgili temel haklar ve ödevler ve bunlarla ilgili her türlü ulusal ve uluslararası kanuni düzenleme ve belgeler insan hakları ile ilgilenenlerin önemli bir uğraş alanıdır (Balcı, 1998, 1097).

Başaran'a (2006, 28) göre eğitim hakkı soyut bir kavramdır ve iki anlam taşır. Birinci anlamı, yurttaşın kendini eğitme yetkisini yasal olarak taşıyanlardan eğitilmesini isteme hakkıdır. Bu hakka eğitilme ya da öğrenim hakkı denilebilir. Eğitim hakkının ikinci anlamı ise, belirlenmiş kişilere eğitme yetkisini verme anlamını taşır. Bu hakka da eğitme hakkı denilebilir (Başaran, 2006, 28).

Tarihi süreç içerisinde insanların birey olarak yaşayabilmeleri ve toplum dışı kalabilmelerinin mümkün olamayacağı görüşünden hareketle

insanlar toplumun kurallarına uymak ve bu kuralları gerçekleştirmek için devlet organizasyonu yapmışlardır.

Devlet toplum kurallarını düzenlemiş ve hangi hakların kullanılacağını tespit ve tayin etmiştir. Sosyal devlet anlayışının gelişmesi ile devletin önemli görevlerinden biri de topluma eğitim hizmetlerinin sunulması olmuştur. Bu konu özellikle son iki yüzyılın devlet felsefesi tartışılmaları içinde yoğun bir şekilde yerini almıştır (Yaman, 2000).

Sosyal devlet eğitim ve öğretimi devletin başta gelen ödevi sayar ve tüm vatandaşların eşit imkanlar içinde, bilime dayalı düşündüren, bilinçlendiren, yaratıcı, barışçı, laik ve demokratik eğitim görmesini sağlamaktır. Bu cümleden olmak üzere fırsat eşitliğini ve eğitimin toplumla bütünleşmesini sağlamak sosyal devletin görevleri arasındadır (Duman, 1997, 217).

Devletler eğitim hizmetlerini sunmayı kabul etmişler ancak bu hizmetin nasıl sunulacağı, muhtevası, hedefleri tartışılmaya devam edilmektedir. Otoriter rejimler iyi ve uysal vatandaş yetiştirme eğilimi içindedirler totaliter rejimler halkın rejime olan bağlılığını sağlamak için eğitim tamamen ideolojik hedeflere varmak için ütopik değerlere önem vermekte ve eğitim faaliyetlerini bu hedeflere varmak için kanalize etmektedir (Atalay, 1998, 1083).

Tüm bunlara rağmen eğitimin çok yönlü amaçları vardır. İnsan hakları, özgürleşme ve bireyselleşmenin gelişmesi ile eğitimin sınırlarının yeniden belirlenmesi çabaları da artmıştır. Bugün çağdaş demokrasilerde iyi vatandaş yetiştirmeyi hedefleyen eğitim programları yerine; daha bireyci, özgür, evrensel iyi insan ve uzman insan yetiştirmeyi hedefleyen sistemler ağırlık kazanmıştır. Özellikle fertlerin değerlerini gözeten, aile ve ferdin taleplerini nazara alan müfredat programları ön plana çıkmıştır (Atalay, 1998, 1083).

Selvi (2002), eğitim hakkı'nı şöyle tanımlamaktadır: her bireyin kendi kapasitesi doğrultusunda, okul öncesinden yükseköğretime kadar eğitimden yararlanabilmesidir. Sosyal devlet, eğitim ve öğretimi devletin başta gelen ödevi sayar. Eğitim ve öğretim hakkı çok önemli bir hizmet olduğu için devlet bu imkânı sağlıklı bir şekilde yerine getirmelidir (Demir, 1998, 203). Eğitimde eşitlik hakkını tüm vatandaşlara sunulması, eğitimin parasız yapılması, eğitim

faaliyetlerinin plânlanması, eğitim kurumlarının yurt çapına yayılması ve meslekî/teknik eğitime gereğince ağırlık verilmesi devletin başlıca görevleri arasında yer almaktadır (Kaya, 1984, 16). Eğitim olanaklarının coğrafi ve toplumsal boyutlar üzerindeki dağılımı, fırsat eşitliği ilkesini gerçekleştirecek titizlikte sağlanmalıdır (Hesapçıoğlu, 2004, 34).

İnsanın Eğitim Hakkı

İnsan, eğitim hakkını zor ve uzun savaşımlar sonucu elde etmiştir. 19. YY'a değin, eğitim hakkı yalnız yönetimi elinde tutan soylularla varlıklılara tanınırdı. Avrupa'da halkın eğitilmesi düşüncesi 1789 Fransa Devrimi ile başladı. Fransa Devrimi, insanlar arasında eşitliğin, kardeşliğin ve özgürlüğün yayılması; adaletin yerleşmesi için kamusal eğitimi (devletin yurttaşlara eğitim olanakları hazırlamasını) bir araç olarak benimsiyordu. Ama 19. YY'da eğitimin kitlelere açılmasına Fransa Devrimi yetemedi. Bunun için 20. YY'ı beklemek gerekti (Başaran, 2000, 20).

Eğitim hakkı, çocuğun en önemli temel haklarından biridir. UNICEF'in 1999 Raporunda da belirtildiği gibi, okuma yazma bilmeme çok ciddi sorunlara neden olmaktadır. Anne ve çocuk ölümlerinin önde gelen etkenlerinden biri, annenin eğitim düzeyinin düşüklüğü ya da hiç okuma yazma bilmemesidir. Kız çocuklarının okullaşma oranındaki 10 puanlık bir artış sonunda bebek ölüm hızı binde 4.1 azalmaktadır (UNICEF, 1999, 7). Şu halde, çocuğun en temel hakkı olan yaşama hakkı ile eğitim hakkı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Yaşama hakkının yanı sıra, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlâk gelişimi için eğitime gereksinimi vardır. İnsanın doğuştan getirdiği yetenekleri geliştiren en önemli araç eğitimdir. Eğitim olmadan insanlar üretken biçimde çalışamazlar, sağlıklarına özen gösteremezler, kendilerini ve ailelerini gereği gibi koruyamazlar ve kültürel açıdan zengin bir yaşam sürdüremezler. Okuma yazma bilmemek, insanların yaşadıkları toplumlarda, bütün halklar ve gruplar arasında anlayışı, barışı ve hoşgörüyü, iki cinsiyet grubu arasında eşitliği öngören bir ruhla yer almalarını güçleştirir. Konu toplumun bütünü açısından ele alındığında, eğitim hakkının

gerçekleştirilmemesi, demokrasi ve toplumsal ilerleme, böylece de uluslararası barışa ve güvenliğe zarar verecektir.

"Özgürlükçü demokratik düzeni benimsemiş ülkelerde eğitim, kişilerde yaratıcı ve eleştirel düşünce yeteneğini geliştirir, çocukların ilgi ve yeteneklerini değerlendirir. Onlara geniş bir dünya görüşü ve hoşgörü kazandırır. Ülkeler, sağlıklı ve çağdaş bir eğitim aracılığı ile kalkınmanın gerektirdiği sayı ve nitelikte insan gücünü yetiştirirler. Böylece, eğitilmiş insanlar tarafından ülke kaynakları daha etkili ve planlı bir biçimde değerlendirilir, ülke zenginleşir, insanlar daha mutlu ve rahat bir yaşam sürdürürler.

Hem bireyin hem toplumun gelişmesi; herkese yeteneği, kapasitesi ve ilgisi doğrultusunda eğitim görme hakkının sağlanmasına bağlıdır. Ayrıca, insan hakları ile ilgili uluslararası belgelerin ve anayasaların temel ilkeleri olan hürriyet, eşitlik ve demokrasi, bireyin ve toplumun gelişmesi sağlanmadıkça gerçekleştirilemez. Çünkü, insan hakları ve demokrasi, ancak halkın belli bir eğitim düzeyine ulaştırılmasıyla korunup gerçekleştirilebilir (Akyüz, 2001).

İşte eğitimin bu önemi nedeniyledir ki, eğitim hakkı 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi başta olmak üzere, o tarihten bu yana uluslararası pek çok bildirge ve sözleşmede yer almış, Birleşmiş Milletler'in son on yılda yaptığı bütün önemli zirve ve toplantılarda ele alınıp tartışılmıştır.

Eğitim hakkının 1948 yılında *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*'nde yer alması, Birleşmiş Milletler'in (BM) sosyal, ekonomik ve kültürel hakları, medeni ve siyasal haklarla uyumlu olarak geliştirme yönündeki kapsamlı çabalarının başlangıcını oluşturmuştur. Bu hakların bölünmezliği 20 Kasım 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de güvence altına alınmıştır.

Sözleşme ile bir zamanlar çocukların gereksinimleri olarak kabul edilen hususlar artık hak sayılarak, devletten ve uluslararası topluluktan istenebilir duruma gelmiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28. maddesi, çocukların eğitim hakkını tanımakta, taraf devletleri, çocuklara ücretsiz zorunlu temel eğitim sağlamak, ortaöğretimi genel ve mesleki olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlemek ve

bunları tüm çocuklara açık bulundurmakla yükümlü tutmuştur. Bunların yanında devletlere uygun bütün araçları kullanarak yüksek öğretimin yetenekleri doğrultusunda tüm çocuklara açık duruma getirilmesi, eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliğin bütün çocuklar tarafından elde edilebilmesi, disiplinle ilgili her konuda, çocuğun insan olarak sahip olduğu saygınlığın korunması görevlerini de vermektedir.

Sözleşme'nin 29. maddesi ise devletlerden, çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesini, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı duyarak anlayış, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla yetiştirilmesini ve özgür bir toplumda etkin bir yaşantıya sorumluluk üstlenecek biçimde hazırlanmasını istemektedir.

Sözleşme'nin nitelikli eğitime ilişkin yaklaşımı ise, çocukların bilişsel gereksinimlerini gözetmenin yanında fiziksel, toplumsal, duygusal, moral ve manevi gelişimlerini gözetmektir.

Eğitim hakkını düzenleyen 28. ve 29. maddeler Sözleşme'deki tüm hakları kapsayan dört temel ilkeyle birlikte uygulanmalıdır. Bu ilkelerin hepsi, bir eğitim sisteminin ya da belirli bir okulun nasıl biçimlendirileceği başta olmak üzere gerek fiziksel çevre gerekse programlar bakımından kapsamlı bir çerçeveye sahiptir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Eğitim planlaması yapılırken, gerek tüm eğitim sistemi gerekse tek tek okullar yapılandırılırken çocuk haklarının temel alınmasını ve çocuğun yüksek yararının gözetilmesini gerektirmektedir. Başka bir anlatımla, eğitim sistemi şiddetten arınmış, demokrasi ve hoşgörüyü geliştiren ve öğrencilere yaşamlarını sorumlu yurttaşlar olarak sürdürecekleri becerileri kazandıran ortamlar sağlamalıdır. Bunun sonucunda, çocuklara değer veren ve hakları temel alan bir okul ortaya çıkacaktır.

Bir okulun, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28. ve 29. maddeleri ile temel ilkelerinde öngörülen nitelikli eğitimi gerçekleştirebilmesi için öğrencilerine değer vermesi, onlara yaşam becerileri kazandırması,

beslenme hakkından oyun hakkına kadar tüm haklarına özen göstermesi ve disiplinle ilgili her konuda insan olarak çocuğun onuruna saygı duyması gerekir.

UNICEF'in Eğitim Raporu'na göre; Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin öngördüğü nitelikli eğitimin birbiriyle ilişkili ve diğerini pekiştirici özellikte beş öğesi vardır.

1. Yaşam İçin Öğrenme

Bu öğe, öğretmeye ve öğrenmeye yönelik bir dizi yaklaşımın temelini oluşturur. 21. YY'da yaşam için öğrenme, çocukların okuma yazma ve sayısal işlem becerilerinin yanı sıra, yaşamın temelini oluşturan daha ileri ve karmaşık becerilerle donatılmalarını gerektirir. Bu beceriler, çocukların kendilerini içinde bulundukları koşullara uyarlayabilmelerini ve bu koşullara göre değiştirebilmelerini sağlar.

Öğrenmeye yönelik yaklaşımda, öğretmenler ile öğrenciler arasındaki ilişki çok önemlidir. Sözleşme'nin temel ilkelerinde de belirtildiği gibi öğretmenler, çocukları kendi başlarına düşünmeye, neyin nasıl öğrenileceğini öğrenmeye yöneltmeli, sınıfta demokratik katılıma elverişli bir ortam yaratmalıdır. Ayrıca öğrenmenin gerçekleştiği ortam aktif ve çocuk merkezli bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bu ortam çocukların gelişme düzeyleriyle ve yetenekleriyle ilişkilendirilmelidir. Çocuklar görüşlerini ve düşüncelerini ifade edebilmeli ve görüşlerine saygı gösterilmelidir. Böyle bir ortamda çocukların öz saygıları da gelişerek kendileriyle ve başkalarıyla barışık bireyler olarak yetişmeleri sağlanır (Akyüz, 2001).

Çocuk hakları açısından, okulun fiziksel çevresi de çok önemlidir. Fiziksel çevre, çocuğun kendini güvende hissetmesine, kendisine değer verilen bir yerde eğitildiğini düşünmesine yardımcı olacak biçimde düzenlenmelidir (Akyüz, 2001).

Yaşam için öğrenme, bireylerin iş yaşamına ve topluma en etkin biçimde katılmalarını sağlar. Bu yaklaşım, cinsiyet, dil ve kültür, ekonomik eşitsizlikler, fiziksel ve zihinsel özürlülük durumunu da dikkate alan bir eğitim programı ve öğretimi gerektirir. Bu yaklaşıma göre düzenlenen ve uygulanan

bir öğretim, çocukların bu tür farklılıklara olumlu yaklaşmasını sağlar (Akyüz, 2001).

Jomtien'de (Tayland) 1990 yılında yapılan Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı'nda her çocuğun hakkı olan kapsamlı öğrenme tanımı çerçevesinde "*yaşam becerileri*" kavramına özel önem verilmiştir. Bu Konferans'ta yaşam becerileri kavramına şu öğeler de eklenmiştir: Birlikte iş yapmayı, uzlaşmayı, iletişim kurmayı ve karar vermeyi sağlayacak psikolojik beceriler, insanı çağdaş yaşamın sorunlarına karşı hazırlıklı kılacak eleştirel ve yaratıcı düşünce tarzı (Akyüz, 2001).

Yaşam becerileri, çocukların yaşamın bütün alanlarında ortaya çıkan durumlar ve sorunlarla baş edebilmeleri için gerekli becerilerdir. Bu becerileri kazanabilen çocuk, bu sayede her türlü sorun ve durum karşısında kendiliğinden yaratıcı olabilir, bunlara pratik çözümler getirebilir. Bunun yanında, toplum ve aile içi kararlarda etkili de olabilir. Böylece kendi haklarına değer verirken başkalarının haklarına da saygı duymayı öğrenebilir (Akyüz, 2001).

Nitelikli eğitim ve yaşam için öğrenme bakımından önemli noktalardan biri de sağlık ve eğitim arasındaki ilişkidir. Sağlık ve eğitim arasındaki ilişki eğitim planlarını ve eğitim politikalarını belirleyenlerin üzerinde önemle durmaları gereken bir noktadır (Akyüz, 2001).

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre, sağlıklı ve sağlığı geliştirici bir okulun dört özelliği vardır.

a. Okul, çocukların her türlü istismardan, şiddetten, kazalardan korunabilecekleri güvenli bir yer olmalıdır. Öğretmenler, çocukların koruyucuları olarak davranmalı, onların haklarını okul içinde güvenceye almalıdır. Bunların yanında okullar özel gereksinimi olan çocuklar (özürlü çocuklar, AIDS hastaları) için destekleyici ve sıcak ortamlar olmalıdır.
b. Okullarda temiz su ve sanitasyon bulunmalıdır. Bunlar olmadan çocukların öğrendiklerini uygulamaları olanak dışıdır.
c. Okullarda bazı hastalıklar belirlenebilmeli ve tedavi edilebilmelidir. Ayrıca öğretmenlere, genellikle öğrenme

güçlüğü sanılan görme ve işitme bozukluklarını belirleyebilmelerine olanak sağlayacak biçimde hizmetiçi eğitim verilmelidir.

d. Okullar yaşam becerilerini öğreten yerler olmalıdır.

2. Erişilebilirlik, Nitelik ve Esneklik

Çocukların okula gitme ve okulda nitelikli eğitim görme hakları vardır. Eğitime ulaşma, hangi toplumda olursa olsun dezavantajlı konumdakiler için bir sorundur. Çocuk Hakları Sözleşmesi, hiçbir çocuğun eğitimden dışlanmamasını öngörmektedir. Oysa, birçok çocuk çeşitli nedenlerle okula gidememektedir. Okula gitmeyenlerin çoğunluğu kız çocuklardır. Ayrıca, kırsal kesimdeki çocuklar kentlerdekine göre daha az okullaşmıştır. Özürlü çocukların ise eğitim hakkı hemen hemen tamamen gözardı edilmektedir. Silahlı çatışma ortamındaki çocukların ders yılları, okula gitmeksizin sona ermektedir. Ne var ki, bu konumdaki çocukların eğitim hakkı gerçekleştirilmediği sürece, herkes için eğitim hedefine ulaşmak mümkün değildir.

Çocukların okul dışında kalmamaları ya da okula devamsızlıkları önleyecek önlemlerin alınması yanında, nitelikli eğitimin gerçekleştirilebilmesi bakımından öğretmenlerin yetiştirilmeleri ve sorunları üzerinde de önemle durulmalıdır. Bugün tüm dünyada, öğretmenlerin statü kaybı ve moralsizliği gözlenebilen bir olgudur. 1991 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) öğretmenlerin çalışma koşulları üzerinde yaptığı ikinci toplantıda, öğretmenlerin durumunun "tahammül edilemez derecede geriye gittiği" ilan edilmiştir (UNICEF, 1996, 39). Çalışma koşullarının olumsuzlaşması sonucunda, nitelikli ve deneyimli öğretmenler bu alandan kaçmaya başlamışlardır.

Öğretmenlerin daha iyi bir statüye kavuşabilmeleri için, yetiştirilmelerine özen gösterilmesi gerekmektedir. Bunun yollarından biri, öğretmenlik mesleğinin niteliğini yükseltecek koşulların oluşturulması ve öğretmenlerin, gelecekte çocuk merkezli sınıflarda, Çocuk Hakları Sözleşmesi doğrultusunda eğitim vermeye hazır hale gelecek biçimde yetiştirilmesidir. Bunun yanında, müfettişler de yeni bir anlayışla yetiştirilmelidir. Müfettişler,

öğretmenleri değerlendirip yargıda bulunan insanlar olarak değil, onları yönlendirip sorunların çözümüne yardımcı olan deneyimli pedagojik danışmanlar olarak görev yapacak biçimde yetiştirilmelidirler.

3. Kız Çocukların Eğitimi

Kız çocukların da gereksinimlerini karşılayacak ve onlara yaşam becerisi kazandıracak nitelikli eğitim görmeye hakları vardır. Oysa, tüm dünyada okula gitmeyen 6-11 yaşlarındaki 130 milyon çocuğun 73 milyonunu kız çocuklar oluşturmaktadır (UNICEF, 1996, 39). Kız çocukların eğitiminin önemi 1990'lar boyunca her fırsatta vurgulanmıştır. Bu konu, 1990 yılında 155 ülke tarafından onaylanan "*Herkes İçin Eğitim Dünya Bildirgesi*"nde geniş yer almıştır. Bildirge'ye göre, "en acil öncelik, kızların ve kadınların eğitime erişebilirliğini sağlamak, bu eğitimin niteliğini yükseltmek ve eğitime etkin olarak katılmalarını önleyen bütün engelleri kaldırmaktır. Eğitimde cinsiyete dayalı her türlü önyargı kaldırılmalıdır" denilmektedir.

Burada vurgulanan nokta, yalnızca, kız çocukların kaliteli eğitim olanaklarına kavuşturulması ve çeşitli sebeplerden kaynaklanan okula devamı engelleyen nedenlerin ortadan kaldırılması değildir. Bunun yanı sıra, okullarda kız çocuklar için fiziksel bakımdan uygun yerler ve olanakların da sağlanması gerekir.

Kız çocukların okullaşma oranını artırmaya ve eğitim niteliğini yükseltmeye yönelik belli başlı önlemler de şunlardır:

a. Sınıfta, herkesin en iyi yanını ortaya çıkaracak, çocuğun içinde bulunduğu topluluğun yaşamından ve çevresinden hareket eden çocuk merkezli bir öğrenme deneyimi sunulması.
b. Toplumsal cinsiyet konularına ve çocuk haklarına duyarlı öğretmenlerin istihdamı ve mevcut öğretmenlerin bu konuda eğitilmesi.
c. Ders kitaplarında ve eğitim araçlarında yer alan örnekler ve imajlardaki toplumsal cinsiyete dayalı önyargıların temizlenmesi. Bu imajlarda erkekler etkin, güçlü ve yetki sahibi kişiler olarak yansıtılmaktadırlar. Kitaplardan bu imaj ve örneklerin çıkarılması, erkek çocukların aleyhine bir reform olarak anlaşılmamalıdır.

Çünkü, gerçek yaşamda, erkek çocuklar, toplumun kendilerinden ne beklediğine göre değil, kendileri neyseler ona göre davranmaya yönelten bir müfredattan yarar göreceklerdir. Ayrıca, ders kitaplarının, ders planlarının ve sınıfta kullanılan materyallerin titiz biçimde gözden geçirilmesi bu araçların genel kalitesini yükselttiği gibi, çocukların gerçek yaşamlarına uygunluğunu da sağlayabilir.

d. Ana-babalara, okullarla ilgili olarak daha fazla katılım olanağı tanıması ve onların toplumsal cinsiyete duyarlı olunmasını sağlayan çalışmalara katılmaya teşvik edilmesi.
e. Okul müdürlerinin, müfettişlerin ve diğer yönetici personelin toplumsal cinsiyetle ilgili konulara duyarlı olmalarının sağlanması.
f. Çocukların büyüme ve gelişimindeki erken çocukluk dönemindeki bakımı iyileştirecek programlar hazırlanması. Bu tür bir okul öncesi bakım ve uyarıcı ortam, bütün çocukların özsaygılarını geliştirecek ve okula hazır olmalarını sağlayacaktır. Okul öncesi bakım ve çocuklar için uyarıcı bir çevre oluşturma, özellikle kız çocukların daha sonraki eğitim aşamalarında okula devamlarını olumlu yönde etkileyecektir.
g. Okulların, çocuklar açısından ulaşılabilir duruma getirilmesini sağlayacak önlemlerin alınması.
h. Tarladaki ya da evdeki işleri ve sorumlulukları nedeniyle okula gelemeyecek çocukların devamını sağlamak için ders programlarının daha esnek hâle getirilmesi.
i. Eğitimin ücretsiz verilmesi ya da ailelerin maddi gücü elvermediği için çocuklarını okula gönderememeleri gibi durumları önleyecek önlemlerin alınması. Ekonomik durumu iyi olmayan aileler, çocuklarından birini okula gönderme seçeneği ile karşılaştıklarında, seçimlerini genellikle erkek çocuktan yana yapmaktadırlar.

Kız çocukların eğitim hakkını gerçekleştirmeye yönelik bu önlemler, gerek 1982 Anayasası'nın 42. m. 1. fıkrasında yer alan "kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz" direktifinin, gerekse "Herkes İçin Eğitim Dünya Bildirgesi"nin gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır.

4. Devletin Yönlendirme ve Eşgüdüm Görevi

Bütün çocukların eğitim hakkının sağlanması ve herkes için eğitim hedefinin gerçekleştirilmesi devletin görevidir. Ancak bu görevin yerine getirilmesinde yerel yönetimler ve hükümet dışı kuruluşlar da önemli roller üstlenebilirler.

Devlet her şeye hakim merkezi otorite olarak davranmak yerine, eğitim hakkının gerçekleştirilmesinde ve herkes için eğitim hedefine ulaşma çabasında toplumun çeşitli kesimleriyle işbirliği yapmalıdır. Bunu yaparken de, yerel yönetimler ve hükümet dışı kuruluşların eğitim alanındaki girişimlerini harekete geçirip bunlar arasında eşgüdüm sağlamalı, eğitim kalitesi ve standartlarını belirlemeli ve çocuklarla ilgili bütün girişimlerde Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkelerinin gözetilmesine özen göstermelidir.

5. Küçük Çocuğun Bakımı

Bilimsel araştırmalar öğrenmenin doğumla başladığını ortaya koymuştur. Araştırmalara göre küçük çocuğun zihinsel gelişimi doğumu izleyen ilk iki yılda en yüksek düzeydedir. Ancak, bu gelişim hızı özellikle, çocuğun aldığı bakım ve içine girdiği etkileşimin niteliği başta olmak üzere çevresindeki ortamın ne kadar uyarıcı içerdiğine bağlıdır. Aile, çocuğun sevgi, bakım ve özen gördüğü ilk çevredir. Ancak çocuğun fiziksel, duygusal ve düşünsel gelişimi açısından büyük önem taşıyan ikinci uyarıcı çevre okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

Çocukluk dönemindeki beslenme ve bakımın önemi, temel eğitime ve çocuk gelişimine ilişkin programların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu programlar, çocuğun yaşatılmasına, büyümesine ve gelişmesine yönelik olmalıdır. Çocuğun bakımı ve ilk yıllardaki eğitimi birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Çünkü, çocukları eğitmeden onlara iyi bakım vermek nasıl mümkün değilse, iyi bakılmayan çocuğun eğitilmesi de mümkün değildir (UNICEF, 1993).

Genel olarak eğitim hakkı özetlenecek olursa, çocuğun ve çocuk haklarının korunması günümüzün en önemli ve çözüme kavuşturulması en acil sorunlarındandır. Çünkü, çocuklar insan varlıkları arasında en çaresiz ve

en incinebilir olanlardır. Bu nedenle yetişkinlerin çocuk haklarını gerçekleştirme yükümlülükleri insan haklarıyla ilgili her türlü uluslararası düzenlemede yer almıştır. Ne var ki, uygulamada öteden beri çocukların hakları genel olarak korunma ve beslenme hakları olarak kabul edilmiştir. Kuşkusuz bu haklar çocukların yaşaması ve gelişmesi için gerekli ön koşullardır. Ancak, çocukların tüm potansiyellerini gerçekleştirecek şekilde gelişmeleri umudu ve beklentisi, çocuğun önemli bir temel hakkını ortadan kaldırmamalıdır. Bu temel hak, "çocuğun çocuk olma hakkı"dır. Çünkü çocuğun çocuk olmaya gereksinimi ve bu nedenle de hakkı vardır. İşte Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, bir yandan yaşadığı anda çocuğa hem çocuk hem de birey olarak haklar tanıyan, öte yandan da geleceğin hür düşünceli, açık fikirli, yaratıcı, insanlığın gelişmesine katkıda bulunabilecek insanların yetiştirilmesini amaçlayan bir düzenlemedir. Bu düzenlemeye uygun bir politika oluşturmak ve uygulamak, Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasını sağlayacak, onu önder ve örnek bir konuma yükseltecek insan gücünü yetiştirmek demektir. Bu hedefe ulaşmak için yasal, yönetsel ve yapısal olarak nelerin yapılması gerektiği, 2000 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanmış olan "Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması" çalışmasında ayrıntılı biçimde irdelenmiş ve tartışılmıştır.

Eğitim Hakkının Hukukî Dayanakları

Türkiye'de, eğitimin hukukî boyutu her zaman sorun olarak varlığını sürdüre gelmektedir. Hâlâ birçok bölgede temel eğitim sorunu tam anlamıyla çözülememiş ve kadın erkek arasındaki eğitilmişlik uçurumu belirli bir düzeye çekilememiştir (Yumuşak ve Tuna, 2000, 10). Eğitimden yararlanabilen kesimler için de eğitim ortamları tam olarak çağdaş eğitim seviyesine çıkarılamamıştır (Tomul, 2002, 2).

Eğitim ve öğrenim hakkına ilişkin 1961 anayasasındaki temel hüküm "halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamak devletin temel görevi" olarak belirtilmiştir. 1982 anayasası bu ilkeden vazgeçerek 1961 anayasasındaki sosyal devlet ilkesinin tersine bu hakkı diğer sosyal haklar mertebesine indirerek bu ayrıcalığa son vermiştir. Türk eğitim sisteminde

eğitim hakkı ile ilgili düzenlemeleri ulusal ve uluslararası düzenlemeler olmak üzere iki başlık altında ele almak mümkündür.

A- Ulusal Düzenlemeler

1982 Anayasası'nın Eğitime İlişkin İlkeleri

Anayasa'da Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uygun hükümler bulunmaktadır. Anayasa'nın 10, 27 ve 42. maddeleri devlete eğitim hakkını ve eğitim eşitliğini sağlamaya yönelik önlemleri alma görevini yüklemiştir.

Eğitim hürriyeti, Anayasa'nın 27. maddesinde yer almıştır. Bu maddeye göre, herkes bilim ve sanatı serbestçe öğrenme, öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Eğitim hürriyeti, öğrenmek ve öğretmek konusunda devletin kişilere, dil, din, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep ve benzeri nedenlerle engel olmaması, onları serbest bırakmasıdır. Ancak yalnızca hukuksal eşitliğin tanınması, eğitimde gerçek eşitliğin sağlanması, yani kişilerin eğitim hakkından yararlanması için yeterli olmamaktadır. Gerçek eşitliğin sağlanması için maddi olanakların kişilerce devletten istenebilmesi gerekir. İşte Anayasa 42. maddesinde, "kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz; ilk öğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Devlet maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencileri öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar; özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için gerekli tedbirleri alır." diyerek devlete eğitim olanaklarını sağlama görevini vermiştir. Çünkü, eğitim hakkı, sosyal ve ekonomik koşulların büyük ölçüde etkisi altındadır. Gerekli ekonomik koşullar sağlanmadıkça kişiler bu haktan yeterli biçimde yararlanamazlar. Şu halde kişilerin, anayasa ile garanti altına alınmış olan eğitim hakkından yararlanabilmeleri için bunun gereği olan olanakların kişiye devlet tarafından sağlanması gerekir.

Bu amaçla devlet, nitelikli öğretmenler yetiştirmek, okul araç ve gereçlerini sağlamak; maddi olanakları olmayanlara parasız yatılılık, burs, kredi ve gerekli diğer yardımları yapmak şeklinde eğitim olanaklarını kişinin yararlanmasına hazır bulundurmalıdır.

Eğitim hakkının kapsamı kanunla düzenlenirken herkesin yetenek ve gereksinimlerine göre yeterli ve nitelikli bir eğitim ve öğrenim hakkı gözetilmelidir. Sadece zorunlu ve parasız ilköğretimle yetinmek bu ilkenin gerçekleştirilmesini sağlamaz. Devlet, bu konudaki hizmetleri yeterli biçimde yerine getirdiği sürece eğitim hakkından söz etmek mümkün olur. Ekonomik istikrar, mali yeterlilik, planlılık gibi gerekçeler ancak dengeli dağılım, öncelikler ve özellikle de özendirilmesi zorunlu olan iş ve meslek alanları için söz konusudur.

Anayasa'nın 42. maddesi, eğitim ve öğretimin çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre yapılacağını belirtmektedir. Bu nedenle, eğitim ve öğrenim hakkı düzenlenirken yalnızca hizmetin nicel boyutuna değil, aynı zamanda niteliğine de önem verilmelidir. Nitelik düzenlenirken de insan hakları ve temel özgürlükler ile çocuk hakları konularında düzenlenmiş uluslararası belgeler dikkate alınmalıdır. Bireyler insanlığın ulaştığı çağdaş bir eğitim ve öğretim hakkına sahip kılınmalıdırlar (Altunya, 1990, 62).

Millî Eğitim Temel Kanunu eğitim hakkı ile eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini Türk Millî Eğitiminin temel ilkeleri olarak kabul etmiştir (m. 7-8). Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği, bütün insanların başlangıç çizgisinde aynı fırsatlardan yararlanabilmelerinin sağlanması, herkese kendi yeteneklerine göre gelişebilme olanağının verilmesi, maddi imkânlardan yoksun olanlara devletin yardımcı olmasıdır.

Anayasada temel hak olarak belirlenmiş olan eğitim hakkının kullanılması Millî Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 42. maddesi, eğitim ve öğretimin çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre yapılacağını belirtmektedir. Bu nedenle, eğitim ve öğrenim hakkı düzenlenirken yalnızca hizmetin nicel boyutuna değil, aynı zamanda niteliğine de önem verilmelidir. Nitelik düzenlenirken de insan hakları ve

temel özgürlükler ile çocuk hakları konularında düzenlenmiş uluslararası belgeler dikkate alınmalıdır. Bireyler insanlığın ulaştığı çağdaş bir eğitim ve öğretim hakkına sahip kılınmalıdırlar (Altunya, 1990, 62).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

Millî Eğitim Temel Kanunu eğitim hakkı ile eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini Türk Millî Eğitiminin temel ilkeleri olarak kabul etmiştir (m. 7-8). Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği, bütün insanların başlangıç çizgisinde aynı fırsatlardan yararlanabilmelerinin sağlanması, herkese kendi yeteneklerine göre gelişebilme olanağının verilmesi, maddi imkânlardan yoksun olanlara devletin yardımcı olmasıdır (Akyüz, 2001).

Anayasa'da temel hak olarak belirlenmiş olan eğitim hakkının kullanılması Millî Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir.

Eğitim ve öğrenim hakkının düzenlenmesi ile ilgili olarak; Milli Eğitim Temel Kanunu, Yüksek Öğretim Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Özel Eğitim Kurumları kanunu ... gibi yasal düzenlemeler mevcuttur. Bu konudaki temel yasalardan biride 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'dur. Ayrıca Anayasanın 130 ve 131. Maddelerinde yüksek öğretimin esasları düzenlenmiştir. Yine anayasanın 24/4, 58, 59 ve 62. Maddeleri gibi temel hükümler sayılabilir (T.C. Anayasası, 1982).

Yukarıda belirtilen milli eğitimle ilgili diğer kanunlarda anayasadaki bu ilkelerin değişik düzeylerde tekrarları mevcuttur. Eğitim hakkı ile ilgili olarak yukarıda uluslararası ve ulusal yazılı metinleri, sözleşmeleri ve yasal düzenlemeleri deklare edilmiştir. Buna göre Türk eğitim yapısı ile bu çerçeve içinde Türkiye'deki eğitim hak ve özgürlüklerinin uygulanmasını ve bu konuda mevcut çelişki ve ayrık durumları ve sapmaları kısaca aşağıda değerlendirilecektir.

B- Uluslararası Düzenlemeler

Eğitim hakkı daha çok uluslararası sözleşmeler ile ülkelerin anayasa ve yasalarında tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalar esas alınarak eğitim hakkı kavramının kapsamı belirlenmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte eğitim hakkı insan hakları bağlamında ele alınan haklarından biri olup, bu konuda yasal düzenlemelerle yaptırım uygulanması en zor olan haklardan birisidir (Nowak, 1997). Aşağıda eğitim hakkı ile ilgili uluslararası düzenlemeler yer almaktadır.

İnsanın eğitim hakkı, daha geniş olarak, Birleşmiş Milletler'ce 1948'de benimsenen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer aldı. Bundan sonra, eğitim hakkı, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim, Kültür Örgütü'nün (UNESCO) temel ilkelerinde; Avrupa Konseyi'nin temel ilkelerinde; İnsan Hakları Helsinki Sonul Senedi'nde, Paris Antlaşması'nda, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) belgelerinde yer almıştır (Başaran, 2000, 20).

Birleşmiş Milletler Kurulu'nca 10 Aralık 1948'de kabul edilen TBMM'den geçerek yasa gücüne ulaşan, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. Maddesi eğitim hakkını şöyle belirlemektedir:

"Herkesin eğitim hakkı vardır, eğitim parasızdır; hiç değilse ilk ve temel eğitimde böyle olmalıdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve meslek eğitiminden herkes yararlanabilmelidir. Yükseköğretim, yetenek ve becerilerine göre, herkese tam ve eşitlikle açık olmalıdır".

"Eğitim, insanın kişiliğinin tam gelişmesi ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygının güçlenmesi amacına yönelik olmalıdır. Bütün uluslar ırk ve dil toplulukları arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğa özendirilmeli ve Birleşmiş Milletler'in, barışın sürekli olması yolundaki çalışmaları geliştirilmelidir". "Çocuklara verilecek eğitimin türünü seçmek önce ana babanın hakkıdır"

.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Bu konu ile ilgili dünyada eğitim hakkıyla ilgili ilk düzenlemeler 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde yapılmıştır. Buna göre;

"Herkesin eğitim hakkı vardır. Eğitim hiç olmazsa temel eğitim evrelerinde parasızdır. Temel eğitim zorunludur. Meslekî ve teknik eğitimden herkes yararlanabilmelidir. Yüksek öğrenim yeteneklerine göre herkese açık olmalıdır" (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948, Madde 26).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi

“Bedensel, zihinsel ya da toplumsal bakımlardan güçlüğü bulunan çocuklara özel durumun gerektirdiği özel sağaltım, öğretim, eğitim ve özen sağlanacaktır” (Çocuk Hakları Bildirisi, 1959, Madde 51). “Eğitimi gibi aynı amaçla, çocuğa oyun oynaması ve eğlenmesi için de tam fırsat verilecektir. Çocuğun bu hakkını tam kullanmasını sağlamak için toplum ve kamu yetkilileri çalışacaklardır” (Adem, 1997, 140).

Hiç olmazsa temel eğitim düzeyinde parasız ve zorunlu bir eğitim çocuğun hakkıdır. Genel kültürünü arttırmak yeteneklerini, bireysel muhakeme kabiliyetini, ahlaki ve toplumsal sorumluluk duygularını geliştirmek ve toplumun yararlı bir üyesi olmak için çocuğa eşitlik koşullarına göre bir öğretim sağlanacaktır. Eğitimde ona rehberlik eden sorumlulara yol gösterecek ilke çocuğun yararlarının en iyi şekilde gösterilmesidir. Bu sorumluluk ilk önce anne ve babanındır.

Eğitimi gibi aynı amaçla, çocuğa oyun oynaması ve eğlenmesi içinde tam fırsat verilecektir. Çocuğun bu hakkını tam kullanmasını sağlamak için toplum ve kamu yetkilileri çalışacaklardır (Madde 7).

Çocuk savsaklanma ve zulmün ve sömürünün her çeşidine karşı korunacaktır. Hiçbir şekilde ticaret konusu olamaz. Çocuk asgari bir yaştan önce herhangi bir işte çalıştırılamaz, hiçbir şekilde sağlığına ve eğitimine zarar verecek yada fiziksel, zihinsel ahlaki gelişimini durduracak herhangi bir uğraş yada iş de çalıştırılamaz (Madde 9).

Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme

Bu sözleşmeye göre taraf devletler herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu, ilk öğretimin herkes için zorunlu ve parasız olduğunu, orta öğretimin teknik ve mesleki eğitim dahil çeşitli biçimlerinin her önlem alınarak ücretsiz eğitimi yaygınlaştırması yolu ile herkese açık olması, anne ve babaların devletçe konmuş ya da onanmış belli eğitim ölçülerine uyan okulları seçme özgürlüğünün bulunması ve çocukların anne ve babaların kendi inançları doğrultusunda ahlak ve din eğitimi görmeyi sağlamayı belirtmiştir (Madde 13). Ancak bu sözleşmeyi Türkiye imzalamamıştır.

UNESCO tarafından 14.12.1960 tarihli sözleşmeye göre herhangi bir kişi veya grup herhangi bir eğitim düzeyinde eğitim görmek hakkından yoksun bırakılamaz. Eğitim olanakları herkes için eşittir. Ayrı cinsten öğrenciler için ayrı eğitim sistemlerinin ve eş değerde eğitim sistemlerinin kurulması gerekmektedir. Öğrencilerin anne ve babalarının isteklerine göre isteklerine uygun din ve dil gereklerine göre ayrı eğitim sistem ve kurumlarının kurulması ve sürdürülmesi bir ayrımcılık olarak sayılamayacağını belirtmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Bu sözleşmenin 26 maddesi:

1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlk öğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yüksek öğrenim yeteneğe göre herkese eşit alarak sağlanır.
2. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirmeye ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yöneliktir. Eğitim tüm milletler, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirir ve BM'nin barışın korunması yolundaki çabalarını daha da geliştirir.
3. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelik hakkına sahiptirler.

Bu sözleşmenin Ek-1 no'lu protokolüne göre kimse eğitim hakkından mahrum edilemez. Devlet eğitim ve öğretim alanında üstleneceği görevleri yerine getirmesinde ana-babanın bu eğitim ve öğretimi kendilerinin dini ve felsefi inançlarına göre sağlamak hakkına riayet edecektir (Madde 2) (Balcı, 1998, 1107).

İnsan hakları divanı bir kararında eğitimin dogmatik bilgiler içermemesi ve devletin eğitim ve öğretim görevlerini yerine getirirken bilgilerin objektif, eleştirel ve çoğulcu bir yaklaşımla verilmesi gereğine işaret edilmiştir (Balcı, 1998, 1107). Bu hükümlerin amacı devletin eğitim ve öğretimde ana-babanın dini ve felsefi inançlarına aykırı, dogmatik bilgiler vermemesi, totaliter rejimlerin çocukları etkileyip sistematik bir şekilde dogmalarını ve ideolojilerini çocuklara aşılanmasına engel olmaktır.

Eğitim hakkı kavramının yeni bir kavram olduğu kabul edilir. Zorunlu eğitimden söz edilmesine rağmen 1950'li yıllardan önceki Anayasalar ve yasalarda, yurttaşın eğitim hakkına rastlanmamaktadır. Eğitim hakkı kavramına ilk kez Birleşmiş Milletler tarafından 10 Aralık 1948'de kabul edilen ve 6 Nisan 1949'da onaylanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde rastlanmaktadır. Bildirgenin 26. maddesinde yer alan "Her bireyin eğitilme hakkı vardır" ifadesi bu kavramın ilk kez evrensel literatüre yerleşmesini sağlamıştır.

Başaran'a (2006, 136) göre okul; öğrencilerine, önceden tasarlanmış eğitsel amaçlara ulaştırmak için gereken davranışı (bilgi, beceri ve tutumu) planlı bir süreç içinde belli bir sürede kazandıran örgüttür. Öğrenmenin yaşam boyu olmasına karşılık okul, hedefleri, süresi ve yöntemi belli, planlı bir öğretim yapar. Böyle bir öğretim nerede yapılıyorsa orası bir okuldur. Bu niteliği ile okul, değişik sıfat ve adlarla anılan, genel bir kavramdır. Okula ilk, orta, yüksek sıfatının verilmesi düzeyinin giderek yükseldiğini gösterir.

Okul en basit şekilde tekrar tanımlanırsa; eğitim amaçlarını gerçekleştirmek üzere kurulmuş, toplumsal açık bir sistem olduğunu söylenebilir. Bu özelliği ile bir örgüt olarak okulun taşıdığı bazı özellikleri vardır. Bursalıoğlu (1997) okulun örgüt özellikleri arasında şunları sıralamaktadır.

1. Okulun üzerinde çalıştığı ham madde toplumdan gelen ve topluma giden insandır,
2. Okulda çeşitli değerler bulunur ve bunlar çatışır. Okul, bu çatışan değerleri uzlaştırmalıdır,
3. Okulun ürününü değerlendirmek zordur, okulun üretim hataları hemen fark edilemez ve topluma karışır,
4. Okul özel bir girişimdir,
5. Okul çevredeki bütün formal ve informal örgütlerin ya yön verdiği yahut etkilediği bir örgüttür,
6. Okul kültür değişmesini sağlayan başlıca örgüttür,
7. Okul bürokratik bir kurumdur,
8. Okulun kendisine özgü bir havası vardır.

Aralpcan'a (1998, 1) göre eğitim, toplumsal değerleri ve davranışları bireye öğretirken ona ihtiyaç duyduğu nitelikleri kazandırır. Eğitim ve öğretim bireyi toplumsallaştırıp ihtiyaç duyulan üretim sistemleri için gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırır. Eğitimsel etkinlikler, bir toplumun aynası gibidir. Bu nedenle hemen hemen her ülke, hedeflediği ekonomik ve sosyal gelişmişlik gücüne ulaşmada ya da bu düzeyini sürdürmede eğitimi itici güç olarak kullanmaktadır.

Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmişlik eğilimini devam ettirmek ve daha çok yükseltmek için tüm sektörler ve birimlerde olduğu gibi eğitim sektöründe de yeni politikalar belirlenmektedir. Bu politikaların belirlenmesi için şûralar düzenlenmekte ve kalkınma planları hazırlanmaktadır. Ayrıca anayasa ve eğitim ile ilgili kanunlar da yapılacak çalışmalara yön vermektedir (Aralpcan, 1998, 1).

Türk Eğitim Sistemi; örgün eğitim ve yaygın eğitim kurumlarından oluşmaktadır. Türk Eğitim Sistemi'nde örgün eğitim; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinden oluşmaktadır. Bireyin düşünce, davranış ve alışkanlıklarında temel olabilecek bilgi ve becerilerin kazandırılmasında ilköğretimin yeri önemlidir (Aralpcan, 1998, 1).

Bugün Türk eğitim sistemi birçok sorunla karşı karşıyadır. Bunlar arasında genel bütçeden eğitime ayrılan paranın yetersiz olması, yeterli

sayıda dersliği bulunmaması, okulların yeterli sayı ve nitelikte personele sahip olmamaları, okullarda verilen eğitim ve öğretimin kalitesinin düşük olması, okulların fiziki alt yapılarının ve donanımlarının yetersiz olmasını saymak mümkündür.

Eğitim sistemimizin özgün çözümlerinden biri yatılı ilköğretim okullarıdır. Bu model çocuklarımızın okula kavuşturulması amacıyla düşünülmüş önemli bir girişimdir. Bilindiği gibi, ülkemizde ilköğretim okullarının önemli sorunları vardır. Öğretmen, bina, araç-gereç, müfredat, kalabalık sınıf ve okullar bunlardan sadece bazılarıdır. (Özdemir, 2007, 308). Birçok eğitim kurumunda olduğu gibi Yatılı ilköğretim Bölge Okullarında da benzer sorunlar yaşanmaktadır. Ancak, yatılı okul olmalarından dolayı YİBO'ların sorunları diğer eğitim kurumlarına göre birçok açıdan farklılıklar göstermektedir.

YİBO'ların kendine has birtakım özellikleri vardır. YİBO'lar; Türkiye'de köy, mezra, kom, oba gibi nüfusu az veya dağınık yerleşim birimlerinde yaşayan, zorunlu eğitim çağına gelmiş yoksul aile çocuklarının aynı yönetim altında sekiz yıllık eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı okullardır. Çınkır'a (2006) göre YİBO'ları diğer okullardan ayıran en önemli farkları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

1. YİBO ve PİO'larda yaşam 24 saat sürerken diğer okullarda bu süre 6-8 saatle sınırlı kalmaktadır,
2. YİBO ve PİO'lar çocuklara ilerleyen yıllarda gerekli olacak yaşam becerilerini kazandırmayı amaçlayan okullardır,
3. Öğrenciler kalabalık olmayan sınıflarda ve iyi planlanmış kaynaklarla daha kaliteli eğitim alabilmektedir,
4. Öğrenciler, öğretmenlere ve destek personeline her zaman ulaşabilmektedir,
5. Öğrenciler, kendi kendine güdülenebilmekte aynı anda çalışabilmektedir,
6. Öğrenciler, çalışırken öğretmenleri tarafından sürekli desteklenmektedir,
7. Öğrenciler, bağımsız iş yapabilmeyi, sorumluluklarını ve geleneksel değerleri öğrenmektedir,

8. Öğrenciler, ödevleri için daha fazla zaman ayırabilmektedir,
9. Öğrenciler, eğitim programı dışı etkinliklere katılarak zamanlarını daha verimli kullanabilmektedir,
10. Öğrenciler, parasını iyi harcama, çamaşır yıkama, ütü yapma gibi program dışı görevleri yerine getirerek kendi kendine yetmeyi öğrenmekte,
11. Öğrenciler, okuldaki yapılandırılmış yaşam biçimiyle daha iyi akademik başarı gösterebilmekte,
12. Öğrenciler, sürekli ve rutin bir ortamda bulunmakla kendilerini disipline edebilmekte ve gelecek için iyi çalışma alışkanlıkları kazanabilmektedir.

Yukarıda açıkça belirtildiği gibi, yönetim kadrosu, eğitim kadrosu ve öğrencileriyle birlikte YİBO'larda yaşam 24 saat sürmektedir. Bu özelliği ile YİBO'lar bir çok soruna açık yerlerdir.

Eraslan'a (2006) göre, "yatılılık" kavramı, kendi içerisinde çeşitli anlamlar barındıran bir özelliğe sahiptir. Yatılılık, aile hasretini, paylaşımı, güzel dostlukları ve bunun yanında çok çeşitli zorlukları da içinde barındırmaktadır. Çok çeşitli nedenlerle kurulan yatılı okullar, diğer örgün eğitim kurumlarından her yönüyle farklılık göstermektedirler. Dolayısıyla yatılı ilköğretim bambaşka bir şeydir. Bunu diğer yatılı okullardan ayırmak gerekmektedir. Ülkemizde ilköğretim düzeyinde bu okullardan başka yatılı okul mevcut değildir. Diğer tüm okullar ortaöğrenim düzeyinde başlamaktadır. Yani çocuklarımız diğer yatılı okullara en azından 14 yaşında, bir çok ihtiyaçlarını kendi kendilerine karşılar hale geldiklerinde girmektedirler.

Yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrenciler; büyük çoğunluğu çok çocuklu, kırsal kesimde yaşayan, ebeveyn eğitim seviyesi düşük, boşanma oranlarının Türkiye ortalamasına göre fazla olduğu ve gelir seviyesi düşük aile çocuklarıdır (Özdemir, 2007, 308).

Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı tarfından YİBO'ların karşılaştıkları sorunlar ve bunların çözümlenmesi amacı ile bir takım yönetmelik ve genelgeler yayımlanarak gerekli önlemler alınmaya çalışılmıştır. Bu amaçla çıkarılan yönetmelikler ve genelgelerden bazıları aşıda verilmiştir.

Yönetici ve öğretmenler dışındaki kadrolu personel eksikliğini gidermek amacıyla, "… yatılılık hizmetlerinin asgari seviyede etkili ve verimli yürütülebilmesi için gece bekçiliği ve kaloriferci hariç olmak üzere; okulun genel temizliği, mutfak, yemekhane, çamaşırhane ve teknisyenlik hizmetlerinin…" hizmet satın alınarak karşılanması Bakanlığın 18.10.2001 tarih ve 12127 sayılı Makam Onayı ile uygun görülmüştür.

Yatılı öğrenci pansiyon gelirleri artırıldığından hizmet alımı kapsamının genişletilmesi düşünülmüştür. Bu nedenle, pansiyon gelir-gider cetvelinde hizmet satın alımı için ayrılan ödenek miktarını aşmamak kaydıyla alınan hizmetin kapsamının; her türlü temzilik hizmetleri, aşçı, aşçı yardımcısı, gece bekçisi, kaloriferci ve teknisyen gibi hizmetleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi, verilen hizmetlerin niteliğini artıracağı düşüncesiyle İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından teklif edilip 06.09.2007 tarih ve 14438 sayılı Makam Onayı ile karar bağlanmıştır.

İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün 25.04.2005 tarihve 4261 sayılı Bakan imzasıyla 77 il valiliğine gönderilen yazıda;

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ile Pansiyonlu İlköğretim Okulları; özellikle okulu bulunmayan yerleşim birimlerinde imkan bulamayan çocukların eğitim ve öğretiminde önemli bir işleve sahip olduğu belirtilerek öğrencilerin günün 24 saatini bu okullarda geçirdikleri, bu nedenle öğrencilerin kişilik ve kimlik gelişimleri ve nitelikli bir eğitim alabilmelerine imkan sağlanması ve katkı yapması için bazı tedbirlerin alınması gerekli görüldüğü belirtilmiştir;

Bu çerçevede;

a. Öğretmen atamalarında bu okullara öncelik verilmesi, özellikle öğretmen kadrosunun yarıya yakınına bayan öğretmenlerin görevlendirilmesi sağlanmalıdır,
b. Zorunlu olmadıkça bu okullarda stajyer ve asker öğretmen görevlendirilmelidir,
c. Yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarına yapılan taşımalı eğitim burada kalan yatılı öğrencileri olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu nedenle zorunlu olmadıkça bu okulların "Taşımalı Merkezi Okul" kapsamına alınmalıdır,

d. Öğrencilerin görev aldığı sosyal ve kültürel etkinliklerin sayısı artırılmalı, il ve ilçe yöneticileri bu etkinliklere mutlaka katılmalıdır,
e. Yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okululları arasında iletişim sağlanmalı, bu okulların yönetcileri periyodik olarak bir araya gelmeli, uygulamaları değerlendirmelidir denmektedir.

İÖGM'nin 12.12.2006 tarih ve 19870 sayılı Bakan Olurunda, MEB YİBO'ların araç ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılan çalışmalarda 602 YİBO'nun yarısında araç bulunmadığı belirtilmektedir. İlgili yazıda "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında her mevsim ve coğrafi yapıda, 24 saat hizmet verilmesinin yanında, genelde yerleşim birimi dışında bulunan bu okullarımızın öğrencilerinin, sağlık, iaşe, ibate vb. ihtiyaçlarının karşılanmasında, ayrıca sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılımın sağlanmasında taşıt aracına ihtiyaç duyulmaktadır" denmektedir. Bu amaçla araç ihtiyacı olan YİBO'ların araç ihtiyaçlarının hizmet satın alım yoluyla temin edilmesi kararlaştırılmıştır.

Sıklıkla Yatılı İlköğretim Bölge Okulları tarafından onarım ve donatım ihtiyaçlarının karşılanması için Bakanlıktan ödenek talep edilmektedir. Bu taleplerden biri ile ilgili olarak, MEB, 79 il valiliğine gönderdiği 03.09.2007 tarih ve 14427 sayılı yazısıyla; 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 76. Maddesinde, ilköğretime ait giderlerin İl Özel İdaresinden karşılanacağı hükmüne yer vermiştir. Ayrıca Bakanlık, merkezi yönetim bütçesinden ayrılan ödeneklerin yardım niteliğinde olup okul, derslik, öğretmen, öğrenci sayıları gibi kriterler esas alınarak illere dağıtıldığını ve İl Özel İdare bütçelerine aktarıldığını vurgulayarak merkezi yönetim bütçesinden ayrılan onarım ve donatım ödeneklerinin de bu esaslar çerçevesinde İl Özel İdare bütçelerine aktarılarak kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Bilindiği gibi yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarında kız öğrencilerin de yatılı olması ve bu öğrencilerin her türlü gelişiminde rehberlik edebilmek bağlamında söz konusu okullarda yeteri kadar bayan öğretmenin

görevlendirilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Ancak; bazı illerde yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarının genellikle sıralı olması nedeniyle bu okullara bayan öğretmen görevlendirilmesinde güçlükle karşılaşılmaktadır. MEB'in 77 il valiliğine gönderdiği 20.06.2005 tarih, 6315 sayı ve 2005/50 no'lu genelgesinde sıralı olan yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarının sıralarının çalıştırılmaması hususunda valiliklerce gerekli tedbirlerin alınması istenmiştir.

Yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarında öğretmenlere ve nöbetçi öğretmenlere yardımcı olmaları amacıyla belleticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı, 25.07.2001 tarih ve 24473 sayılı Resmi Gazete'nin değişik 2. Fıkrasında;

Bir günde;

1. Özel eğitim okullarında 25 öğrenciye kadar 1, 25-50 öğrenciye kadar 2, 50 ve daha fazla öğrenci için 3,
2. Diğer okullarda 50 öğrenciye kadar 1, 50-100 öğrenciye kadar 2, 100 ve daha fazla öğrenci için 3 belletici görevlendirilmesi esastır

hükmüne yer vermiştir.

Belleticilerin nöbetçi olduğu günlerdeki başlıca görevleri değişik 3. Fıkrada şu şekilde belirlenmiştir.

a. Pansiyonlarda kalan öğrencilerin ders saatleri dışında eğitimleri ile ilgilenmek,
b. Öğrencilerin çalışma zaman ve yerlerinde, etüdlerde sessizce ders çalışmalarını sağlamak ve gerektiğinde onların çalışma sırasında derslerde karşılaştıkları güçlüklerin çözümüne yardımcı olmak,
c. Öğrencilerin günlük vakit çizelgelerini uygulamak ve gece bekçilerini kontrol ederek gereken direktifleri vermek,
d. Yatakhane ve yemekhanelerde öğrencilerin başında bulunarak vaktinde yatıp kalkmalarını, düzenli bir şekilde yemek yemelerini sağlamak,
e. Çamaşır yıkama ve banyo işlerinin zamanında ve düzenli olarak yapılmasını sağlamak,

f. Etüd aralarında öğrencileri gözetimi altında bulundurmak,
g. Etüdlerde yoklama yapmak, yoklama pusulalarını ilgili müdür yardımcısına vermek,
h. Hastalanan öğrencilerin durumunu nöbetçi öğretmen ve idarecilere bildirmek,
i. Pansiyonla ilgili hizmetlerin okul idaresince tespit olunan iç yönerge hükümlerine göre yürütülmesini sağlamak,
j. Pansiyona gelen ve gidenlerin kim olduklarını öğrenip, durumları ile ilgilenmek,
k. Pansiyon eşyasının meydanda kalmamasına dikkat etmek, ilgililerin haberi olmadan eşyanın okul dışına çıkarılmasını önlemek,
l. Pansiyon nöbet defterine nöbeti ile ilgili hususları yazmak,
m. Gündelik yiyeceklerin tartılarak ambardan tabelaya göre çıkarılmasında, dışarıdan gelen yiyeceklerin muayenesinde hazır bulunmak,
n. Önemli disiplin olaylarında durumu okul idaresine zamanında duyurmak ve kendisine verilen diğer görevleri yapmak.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin niteliğini, eğitim ve barınma ortamlarının yeterliliğini ve kalitesini artırmak amacıyla, YİBO'ların dersliklerinin, pansiyonlarının, sosyal-kültürel, sportif faaliyetlerin yürütüldüğü bölümlerinin, öğrencilerin istekle okula devamını sağlayacak şekilde oluşturulması ile var olanların iyileştirilmesi son derece önem arz etmektedir.

YİBO yönetimlerinden Milli Eğitim Bakanlığına okullarının yönetsel ve eğitsel alanlarının iyileleştirilmesine yönelik olarak talepler gelmektedir. Bu konu ile ilgili olarak MEB, 78 il valiliğine gönderdiği 16.01.2007 tarih ve 571 sayılı yazısında;

Valilikçe planlanacak 2007 yılı ve sonraki yıllara ait yatırım programlarında ülke genelinde faaliyetlerini sürdüren YİBO'lar hakkında;

1. Pansiyon binalarındaki yatakhanelerin koğuş tipinden oda tipine, banyoların genel banyo şeklinden kabinli banyo şekline dönüştürülmesi,

2. Derslik, pansiyon, lojman, spor salonu ve çok amaçlı salon bina ve tesislerin gerekli her tür onarımlarının yapılması,
3. Lojmanı olmayan okullara öğretmen ve diğer personel için lojman yapılması,
4. Spor salonu veya çok amaçlı salon yapılması,
5. Isınma sisteminde maliyeti yüksek sıvı yakıt kullanan okullarda katı yakıt veya doğalgaz dönüşümününün yapılmasının yararlı olacağını bildirmiştir.

Yukarıda da açıkça görüldüğü gibi, YİBO yöneticileri tarafından değişik konularda İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne bildirilen sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların çözümü ile ilgili olarak Bakanlığın gerekli düzenlemeler yaptığını söylemek mümkündür. Ancak bazı nedenlerden dolayı, örneğin, okul yönetimlerinin taleplerini Bakanlığa bildirmede isteksizlikleri, il ve ilçe düzeyindeki yöneticilerin yönetmelik ve genelgelere uygun hareket etmede çekimser kalma gibi uygulamada bu sorunların pek çoğunun devam ettiği söylenebilir.

Tüm sorunlarına rağmen Yatılı İlköğretim Bölge Okulları eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü kırsal ve eğitim sürecinden kopmalarının yoğunluklu olduğu bölgelerde YİBO'lar bir nebze öğrencilerin eğitim sürecinde kalmalarını sağlamaktadır.

Bu araştırmanın problemi, Türkiye'deki Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında görev yapan yönetici ve öğretmen görüşlerine göre YİBO'ların sorunlarının neler olduğudur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı yatılı ilköğretim bölge okullarının sorunlarına ilişkin, YİBO okul yöneticileri ve öğretmenlerinin görüş ve önerilerini saptamaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. YİBO'ların fiziki, finansman, eğitim öğretim, öğrenci ve personel açısından karşılaştıkları sorunlara ilişkin YİBO okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri nasıldır?
2. Bu görüşler arasında bölge, cinsiyet, kıdem, okul büyüklüğü değişkenleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Türkiye, temel eğitime ve temel eğitimin yaygınlaştırılmasına Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana önem vermektedir. Başlangıçta beş yıl olan zorunlu temel eğitim 4306 sayılı Kanun ile 1997 yılında sekiz yıla çıkarılmıştır. Sekiz yıllık temel eğitimin Türkiye geneline yaygınlaştırılması için 1997 yılından bu yana büyük gayretler gösterilmektedir (İlköğretim Okulları Kurumsal Değerlendirme Araştırması, 2002).

Kırsal kesimde okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan çağ nüfusu ile fakir ailelerin çocuklarının ilköğretim hizmetlerine kavuşturulmasını sağlamak amacıyla yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulları açılmıştır. Bu okullarda öğrenim gören çocukların yiyecekleri, giyecekleri, ders kitapları ve defterleri, harçlıkları, ders araç gereçlerinin tümü Millî Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır (MEB, Yönetici Kılavuz Kitabı, 2003).

Devletin sağladığı bu avantajlara rağmen YİBO'larda fiziki, finansal, eğitim öğretim ve personel açısından çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır. Bu sorunların çözümü ile bu okulların eğitim ve öğretiminde iyileştirme beklenmektedir. YİBO'lar, bugüne kadar bazı araştırmalara konu edilmiştir. Bu araştırmalar incelendiğinde YİBO'ların fiziki, finansal, eğitim öğretim, öğrenci ve personel durumu bakımından okul yöneticisi ve öğretmenler açısından araştırılması ve incelenmesi bugüne kadar gerçekleşmemiştir. Bu araştırma bu güne kadar sınırlı ölçüde araştırılmış olan böyle bir konuyu gündeme getirmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırma sonunda elde edilecek bulgular, eğitim yöneticileri ve planlamacılarına bu hususta karar verme konusunda yardımcı olacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Edirne, Ankara, İzmir, Balıkesir, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Van, Erzurum, Trabzon, Samsun, Sakarya ve Sivas'ta 2008-2009 eğitim-öğretim yılında YİBO'larda görevli olan okul yöneticisi ve öğretmenlerinin görüşleri ile sınırlıdır. Bu iller Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2001 yılında belirlediği bölgelere ve gelişmişlik düzeylerine göre illerin dağılımı göz önünde bulundurularak seçilmiştir (DPT, 2001).

YİBO'ların sorunları, fiziki altyapı, finans, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel boyutunu kapsayacak şekilde araştırmacı tarafından belirlenmiş olan araştırma anketindeki sorular ve her bölümün sonunda yer alan açık uçlu sorularla sınırlandırılmıştır.

Kısaltmalar

1. MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
2. İÖGM: İlköğretim Genel Müdürlüğü
3. PKMB: Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı
4. YİBO: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
5. PİO: Pansiyonlu İlköğretim Okulu
6. DPT: Devlet Planlama Teşkilatı
7. İEK: İlköğretim ve Eğitim Kanunu
8. İKY: İlköğretim Kurumlar Yönetmeliği
9. YEKY: Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği
10. METK: Milli Eğitim Temel Kanunu
11. TEDP: Temel Eğitime Destek Programı
12. TEP: Temel Eğitim Projesi
13. NUTS: Nomenclature of Territorial Units for Statistics; (Türkçe: İBBS: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması)
14. YKB: Yönetici Kılavuz Kitabı
15. İÖKD: İlköğretim Okullarının Kurumsal Değerlendirilmesi Araştırması
16. AB: Avrupa Birliği
17. TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
18. SPSS: Statistical Package for Social Sciences

Tanımlar

Bu araştırmada başvurulan bazı kavramların tanımları şöyledir:

Yatılı Bölge Okulu: Belli bir bölgede nüfusun azlığı itibarıyla okul açılmayan, okul bulunmayan köy, mezra, kom, oba gibi yerleşim yerlerinin ilköğretim çağındaki çocukların okuduğu okul.

Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO): Nüfusun dağınık olduğu yerlerde ilköğretim çağındaki okulsuz çocukların 8 yıllık eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı ve gündüzlü okullar.

YİBO I. Kademe: Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nın ilkokul bölümü (1-5. sınıflar).

YİBO II. Kademe: Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nın ortaokul bölümü (6-7-8. sınıflar).

Kom: Bir köy muhtarlığına bağlı, köy sınırları içinde olup tarlası başında oturan küçük aileler topluluğu.

Oba: Çadır halkı, göçebe ailesi, göçebelerin bir zaman için konakladıkları yer.

Mezra: Belli bir köy muhtarlığına bağlı fakat muhtarlık merkezinden uzak mahalle, büyük kom.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu başlık altında konuya açıklık getirmesi için Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının kuruluşu, amaçları ve YİBO'ların mevcut durumları ile ilgili veriler ile bu alanda yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Türkiye'de yatılı okulların kuruluşu Cumhuriyet'in ilk yıllarına rastlar. Atatürk 1 Mart 1923 tarihinde T.B.M.M'nin açılış konuşmasında ilköğretimde yatılı okullara ihtiyaç duyulduğunu belirtmiş ve bunun üzerine 1923–1933 yılları arasında bütçeleri elverişli illerde 1933–1938 yılları arasında bucak ve ilçe merkezlerinde, 1940 yılında ise merkezi köylerde gündüzlü ve pansiyonlu okullar açılmaya başlanmıştır (Dikmen, 1990).

Cumhuriyetin ilanından sonra 22 Mart 1926 tarihinde 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun çıkarılmış, bu kanun ile eğitim sistemine yeni bir biçim verilmiştir. Kanunun 5. maddesine göre ilköğretim okulları şöyle sınıflandırılmıştır (Cicioğlu, 1985, 32):

1. Şehir ve Kasaba Gündüzlü
2. Şehir ve Kasaba Yatılı
3. Köy Gündüz Mektepleri
4. Köy Yatı Mektepleri

Bu Kanuna göre, gündüz okulları illerin özel idare bütçeleri ile açılmaktadır. Şehir ve kasabadaki yatılı okullar kimsesiz çocukların eğitimi için "Maarif Vekaleti" tarafından açılmaktadır. Belediye ve mahalli idareler aranılan şartları yerine getirip, bakanlıktan izin alarak okul açabilmektedirler. Köy Yatı Mektepleri, okulu olmayan köylerdeki çocukların eğitimi içindir. Bu okulların gerek genel, gerek özel bütçelerle açılabilmesi ve idare olunabilmesi de kanun hükmüyle belirlenmiştir (Cicioğlu, 1985, 37).

1926 yılında 789 Sayılı Kanunla kurulması öngörülen Köy Yatı Mektepleri 8-10 okulsuz köyün çocuklarını bir köyde toplama esasına

dayanmaktadır. Yatı Mektepleri, uygulamada bazı zorlukları gidermektedir. Yeni okul binası, yeni yemekhane yapılması gibi masraflar ortadan kalkmakta, bir öğretmenden daha çok sayıda çocuğu okutmak için yararlanılabilmekteydi. Ama köyler arasındaki ulaşım sorunu büyük zorluk yaratmıştı. Yatı Mektepleri denemesi beklenilen başarıyı gösterememiştir. Ankara, Ardahan gibi bir iki bölgenin dışına da çıkamamıştır. Daha sonraları bu okullar Bölge Okulları biçimine dönüştürülmüştür (Orhan, 1972, 5).

Köy okulları, 19.6.1942 tarih ve 4274 no'lu "Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilatı Kanunu" ile yeni bir şekil almıştır. Bu kanunla köy eğitmenlerinin görev ve yetkileri açık ve geniş olarak belirtilmiş köy öğretmen ve eğitmenlerine eşit haklar tanınarak görev bölümü yapılmıştır. 4274 Sayılı Kanun'a göre köylerde açılması istenen ilköğretim okulları ve kursları şunlardır:

1. Eğitmenli köy okulları,
2. Öğretmenli köy okulları,
3. Öğretmenli ve eğitmenli köy okulları,
4. Pansiyonlu ve pansiyonsuz köy okulları,
5. Akşam okulları,
6. Köy ve meslek kursları.

Bu okullar ve kurslar, yönetim, öğretim, eğitim, tarım, sanat, sağlık korunması, çocuk bakımı ve köy halkını yetiştirme yönünden sırasıyla aşağıda yazılı mercilere bağlıdır.

1. Bölge Gezici Öğretmenlikleri ve Gezici Baş Öğretmenlikleri,
2. Bölge İlköğretim Müfettişleri,
3. Bölge Köy Enstitü Müdürlükleri,
4. Kaza Maarif Memurlukları,
5. Vilayet Maarif Müdürlükleri.

1942 yılına kadar, köylerde açılmış olan okulların yaklaşık olarak yarısına yakını üç sınıflı eğitmenli, geri kalanı da beş sınıflı öğretmenli veya öğretmenli-eğitmenli okullardır. 1937 tarihinde çıkarılan 3238 Sayılı Köy Eğitim Kanunu üç sınıflı okullardan mezun olanlara dördüncü ve beşinci

sınıflarda okuma olanağı verebilmek için özellikle üç sınıflı okulların çoğunlukta bulundukları bölgelerde bu okullar pansiyonlu ve pansiyonsuz "Köy Bölge Okulları" kapsamına alınmıştır. Bu çalışmalar 1952 yılına kadar devam etmiş, 1952 yılında çıkarılan 6239 Sayılı Kanunla Köy Enstitüleri Öğretmen Okulları ile birleştirilmiştir. Bununla enstitülere bağlı Bölge Okulları çalışmaları da durdurulmuştur (Cicioğlu, 1985, 52).

1958 yılında 19.000 m²'lik bir alan üzerine "bölge yatılı erkek okulu" olarak inşa edilen, 1959 Mart ayında Afganistan'dan gelen 9 öğrenciyle yatılı okul olarak eğitime başlayan, 1963-1964 öğretim yılıyla beraber yatılı kız öğrencilerin de alınmasıyla ilk
yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okullarının temelleri Adana, Ceyhan, Mustafabeyli Kasabasında atılmıştır (Gülbeyaz, 2006, 22).

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Bölge Okulları 1962 yılında çıkarılan 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'na göre hazırlanan "Bölge Okulları Yönetmeliği"nin 1. Maddesindeki "Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup (ayrıca doğa koşuları ve ulaşımın güç olduğu ve yerleşim yerlerinin okula uzak olması durumunda), birbirlerine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde yatılı, daha sonra 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 25. ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 9. maddesine göre "İlköğretim pansiyonlu bölge okulları açılır" hükmü gereğince planlanarak açılmaya başlanmıştır (MEB, 2003, 19).

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 9. Maddesi'ne göre; "Nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde köyler gruplaştırılarak merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde İlköğretim Bölge Okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde ise Yatılı İlköğretim Bölge Okulları veya Gezici Okullar açılır. Gezici Okullarda gezici öğretmenler görevlendirilir. Şehir ve kasabalarda da ihtiyaca göre yatılı ve pansiyonlu okullar kurulabilir" denilmektedir.

Bu yasa ile Yatılı İlköğretim Bölge Okulları gündeme gelmiştir, ilköğretim ve Eğitim Kanunu'nda Bölge Okulları tekrar ele alınmış, Köy Yatı

Mekteplerinin devamı olarak eğitim ve öğretimi sürdürmeleri uygun görülmüştür.

YİBO'ların Felsefesi

YİBO ve PİO'larda eğitim gören öğrencilerin Türk Milli Eğitiminin genel amacına uygun yetiştirilmelerinin hedeflendiği bu okulların felsefesi MEB. tarafından şöyle ortaya konmaktadır (MEB,2003, 20).

Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; ilgi ve kabiliyetlerinin geliştirerek gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak, toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak, YİBO kurumlarının felsefesidir (MEB,2003, 20).

YİBO'ların Amaçları

Temel amacı; konuşurken kavga etmeyen, haklarını savunurken zor kullanmayan, onurunu da gözeten, üreten, fakat israf etmeyen, eleştiriye açık, aynı zamanda kendisini de eleştirebilen, bilimselliği esas alıp sağduyu ile hareket edebilen; olayları akıl, bilim ve vicdanın süzgecinden geçirip yargılayabilen insanlardan meydana gelen sağlıklı bir topluma ulaşmak (MEB, 2003, 20) olan YİBO'lara ait amaçlar aşağıdaki gibidir:

1. Nüfusu dağınık olan yerleri öğretmene ve okula kavuşturmak,
2. Belli köylerde Türk dilini ve kültürünü yayma faaliyetine yardımcı olmak,
3. Köylerde özel eğitime korunmaya muhtaç çocuklarla, okul öncesi eğitim için sınıflar açılmasını sağlamak,
4. Çevrenin sağlık, tarım, halk eğitimi ve her türlü kalkınma faaliyetine bir merkez vazifesi görmek,

5. İlkokulu bitiren çocuklar için mecburi öğrenim çağının dışına çıkıncaya kadar tamamlayıcı kurslar ve sınıflar açmak ve bölge şartlarına göre çocuklara pratik kazandırmak, bu çocuklardan yetenekli olanlara ileri öğrenim imkanları hazırlamak,
6. Bağımsız eğitmenli okullardan mezun olan çocukların beş sınıflı ilkokulu bitirmelerini sağlamak,
7. Çevre öğretmenlerinin birleşerek görüştükleri ve tecrübelerini paylaştıkları bir yer olmak ve öğretmelerin iş başında yetiştirilmelerine hizmet etmektir (MEB, 2003, 17).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2003 yılında hazırlanan Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Yönetici Kılavuz Kitabı'nda Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nun amaçları aşağıda verilmiştir.

1. Nüfusu dağınık olan yerleri öğretmene ve okula kavuşturmak,
2. Belli köylerde Türk dilini ve kültürünü yayma faaliyetine yardımcı olmak,
3. Köylerde özel eğitime, korunmaya muhtaç çocuklarla, okul öncesi eğitim için sınıflar açılmasını sağlamak,
4. Çevrenin sağlık, tarım, halk eğitimi ve her türlü kalkınma faaliyetine bir merkez vazifesi görmek,
5. İlkokulu bitiren çocuklar için mecburi öğrenim çağının dışına çıkıncaya kadar tamamlayıcı kurslar ve sınıflar açmak ve bölge şartlarına göre çocuklara pratik kazandırmak, bu çocuklardan yetenekli olanlara ileri öğrenim imkanları hazırlamak,
6. Bağımsız eğitmenli okullarda mezun olan çocukların beş sınıflı ilkokulu bitirmelerini sağlamak,
7. Civarda tek öğretmenli ilkokullarda okuyan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin birkaç öğretmeni bulunan okullardan faydalanmalarını sağlamak,
8. Çevre öğretmenlerinin birleşip görüştükleri ve tecrübelerini paylaştıkları bir yer olmak ve öğretmenlerin işbaşında yetiştirilmelerine hizmet etmek.

YİBO'ların Mevcut Durumu ve Sayısal Gelişimi

29 Ocak 1961 tarihinde Milli Eğitim Planlama Kurulu kurulmuştur. Bu kurulun hazırladığı raporda Yatılı Bölge Okullarına da yer verilmiştir. Yatılı Bölge Okullarının durumları incelenmiş, gelişimi 10 yıllık bir plana bağlanmıştır.

Bu planda 4.943.000 çocuğun okutulması, köylerde 17.702 yeni okul binası yapılması hedeflenmiştir. Yatılı Bölge Okullarının yapımında okulsuz yerleşim bölgelerinin çocuk sayısı fazla olanlar ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nin öncelikle tercih edileceği belirtilmiş, Bölge Okullarının sayısının 54'e çıkarılacağı planlanmıştır (Orhan, 1972, 57).

Kırsal kesimde okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan çağ nüfusu ile yoksul ve fakir ailelerin çocuklarının ilköğretim hizmetlerine kavuşturulmasını sağlamak amacıyla yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulları açılmıştır. Bu okullarda öğrenim gören çocuklarımızın yiyecekleri, giyecekleri, ders kitapları ve defterleri, harçlıkları, ders araç gereçlerinin tümü Millî Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır (MEB, Yönetici Kılavuz Kitabı, 2003).

YİBO ve PİO'larda öğrenim gören 6-14 yaş arasındaki öğrenciler, devletin denetimi ve gözetimi altında eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanmakta, bulundukları yörenin gelişimine katkıda bulunmaktadır. 1997-1998 öğretim yılında sekiz yıllık zorunlu öğretim uygulamasının başlatılması İle birlikte bu okullarımız daha da önem kazanmış ve sayılarının hızla arttırılması ve yaygınlaştırılması yoluna gidilmiştir.

4306 sayılı yasa yürürlüğe girmeden önce 142 YİBO İle 28 PİO olmak üzere 170 okulda 74.741 öğrenci eğitim ve öğretim görmekte iken, yasanın yürürlüğe girmesinden sonra YİBO ve PİO'ların yapımı hızlandırılmıştır. 2000-2001 öğretim yılında İlköğretim Genel Müdürlüğüne bağlı 282 YÎBO'da 117.129 yatılı öğrenci, 242 PİO'da ise 37.867 yatılı öğrenci eğitim ve öğretimine devam etmiştir (MEB, 2002 Yılı Başında Millî Eğitim, 2001). 2006-2007 öğretim yılında ise 604'e yükseldiği görülmektedir (http://www.meb.gov.tr, 2007).

5.1.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 2. maddesine göre; "ilköğretim, ilköğretim kurumlarında verilir; öğrenim

çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasızdır" denilmektedir. Bu kanunun 12.10.1983 tarihinde 2917 Sayılı Kanunla değişikliğe uğrayan 3. maddesinde mecburi ilköğretim çağı 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsadığı belirtilmiştir. 2917 sayılı Kanunla değişikliğe uğrayan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 2. maddesine göre ilköğretim kurumları şunlardır (MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 1992):

a. Mecburi olanlar:

1. İlkokullar (gündüzlü, pansiyonlu, yatılı ilkokullar ve gezici ilkokullar),
2. Ortaokular (gündüzlü, pansiyonlu yatılı okullar ve gezici okullar),
3. İlkokul ve ortaokulun birlikte okunduğu ilköğretim okulları (gündüzlü, pansiyonlu, yatılı),
4. Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar,
5. Özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulacak okullar ve sınıflar.
6. İsteğe bağlı olanlar.

b. Mecburi olmayanlar:

1. Okul öncesi eğitim kurumları,
2. Tamamlayıcı sınıflar ve kurslar.

Türkiye'nin coğrafi ve ekonomik şartları, sekiz yıllık temel eğitimin tek okul tipiyle gerçekleştirilmesini engellemektedir. Bu sebepten dolayıdır ki kız ve erkek tüm vatandaşlar için parasız ve zorunlu olan sekiz yıllık temel eğitimin yaygınlaştırılmasında ve ilköğretimin amaçlarına ulaşılmasında çok çeşitli uygulamalardan faydalanılmıştır. Bunlar; ilköğretim okulları, ikili öğretim yapan ilköğretim okulları, pansiyonlu ilköğretim okulları, taşımalı ilköğretim okulları ve yatılı ilköğretim bölge okullarıdır.

19.07.2006 tarih ve 11703 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı onayı ile, 222 sayılı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğin Tanımlar başlıklı 4 üncü maddesinin (ü) bendinde yapılan değişiklikte;

"Pansiyonlu İlköğretim Okulu" adı kaldırılarak, yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarının tamamının 01.09.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere "Yatılı İlköğretim Bölge Okulu"na dönüştürüldüğü, bu amaçla;

1. Pansiyonlu ilköğretim okulları isimlerinin ek listede belirtilen şekilde yatılı ilköğretim bölge okuluna dönüştürüldüğü,
2. Yatılı ilköğretim bölge okuluna dönüştürülmesi gereken aynı yerleşim birimindeki pansiyonlu ve yatılı ilköğretim bölge okullarından adları çakışanların, ilgi (c) Yönetmelik 8. madde kapsamında Millî Eğitim Komisyonunca adlandırıldığı,
3. Yatılı ilköğretim bölge okuluna dönüştürülen pansiyonlu ilköğretim okulu mühürlerinin ilgi (d) Yönetmelikte belirtilen esaslara göre yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Kurum Açılması ve Kapatılmasına ilişkin Esasların Birinci Bölüm Özel Esaslar'ın 2. maddesinde ise;

> *İlköğretim Kurumlan Pansiyonlu ilköğretim okulu:*
> *(Değişik:21/10/2003 tarih ve 10 sayılı Müdürler Kurulu Kararı) İlköğretim okullarının açılma şartlarına ilaveten standartlara uygun 100 öğrencilik yatakhane, yemekhane, ambarlar, revir, belletici öğretmen odası, nöbetçi öğretmen odası yeteri kadar tuvalet, banyosu ve 1 kütüphane bulunan pansiyon binasının bulunması,*

(c) bendinde ise;

> *"Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde köyler gruplaştırılarak merkezi durumda olan yerleşim birimlerinde yatılı ilköğretim bölge okulu açılması, öğretim binasının dışında en az 300 kişilik yatakhane, yemekhane, ambarlar, revir ve çok amaçlı salon, belletici odası, nöbetçi öğretmen odası, yeteri kadar tuvalet, banyo ve 1 kütüphane olması gerekmektedir"*

hükmü yer almaktadır.

Mevcut yatılı ilköğretim bölge okullarının bir kısmının yatılı öğrenci kapasiteleri 300'ün altında olduğu gibi, 2006-2007 eğitim -öğretim yılında yeni açılan okulların yatılı öğrenci kapasiteleri de 300'ün altında olduğu belirtilmiş, bu nedenle; Esasların Birinci Bölüm Özel Esaslar'da bulunan 2.maddesininin (b) bendi çıkarılmış ve (c) bendi ise yeni (b) bendi olarak 27/09/2006 tarihli ve 15442 sayılı Makam Onayı ile düzenlenmiştir.

2. maddenin yeni (b) bendinde ise;

> *Yatılı ilköğretim Bölge Okulu:*
> *"Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde köyler gruplaştırılarak merkezi durumda olan yerleşim birimlerinde yatılı ilköğretim bölge okulu açılması, öğretim binasının dışında en az 100 kişilik yatakhane, yemekhane, ambarlar, revir ve çok amaçlı salon, belletici odası. nöbetçi öğretmen odası, yeteri kadar tuvalet, banyo ve 1 kütüphane olması gerekmektedir"*

denmektedir.

Yedinci beş yıllık kalkınma planı (1996-2000), zorunlu eğitimin Eğitim Birliği Yasası çerçevesinde sekiz yıllık ilköğretim olarak uygulanmaya başlanılması için gerekli yasal düzenlemenin yapılacağını belirten ilk plandır. X. Milli Eğitim Şurası'ndan XV. Milli Eğitim Şurası'na kadar geçen zaman süresince üzerinde görüşülen "sekiz yıllık zorunlu eğitim"i uygulamaya koyma çalışmaları 1997-1998 öğretim yılından itibaren sekiz yıllık zorunlu ilköğretime geçilmesini sağlayan "İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun İle 24.03.1998 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkındaki 4306 Sayılı Kanun" 18.08.1997 tarih ve 23084 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

1997-1998 öğretim yılından itibaren uygulamaya konan 4306 sayılı yasa ile bağımsız ilkokullar ve ortaokullar birleştirilerek ilköğretim okullarına dönüştürülmüştür. Çizelge 1'de yasanın yürürlüğe girmesinden önceki ve girdikten sonraki YİBO ve PİO sayıları ve bu okullarda eğitim gören toplam öğrenci sayıları verilmiştir (MEB, İlköğretim Genel Müdürlüğü verileri, 2000).

Çizelge 1

1999 Yılı İtibarıyla Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

OKUL TÜRÜ	4306 SAYILI YASADAN ÖNCE (1996-1997)	4306 SAYILI YASADAN SONRA (2001-2002)	TOPLAM KAPASİTE
YİBO	147	280	125.408
PİO	27	238	44.912
TOPLAM	174	518	170.320

Kaynak: Türkiye'de İlköğretim, Dünü, Bugünü, Yarını, 2003, MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü (Veriler 1 Ekim 1999 itibarıyla alınmıştır).

2005-2006 öğretim yılında YİBO'ların sayısı 301 iken Temmuz 2006'da söz konusu yönetmeliğin değiştirilmesinden sonra 303 PİO, YİBO'larla birleşmiş,

2006-2007 öğretim yılında 78 ilde toplam YİBO sayısı 604'e yükselmiştir (MEB, İlköğretim Genel Müdürlüğü, 2007). 2002 yılı itibariyla Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu Öğrenci ve Öğretmen Sayıları aşağıda Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2

2002 Yılı İtibarıyla Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu Sayıları

OKUL TÜR	İL SAYIS	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRETMEN SAYISI		
YİBO	56	203	102388	76530	25858	3691	2667	1024
PİO	51	141	80550	47306	33244	2645	1749	896
TOPLAM		344	182938	123836	59102	6336	4416	1920

Kaynak: Türkiye'de İlköğretim, Dünü, Bugünü, Yarını, 2003, MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü (Veriler 08.10.2002 tarihi itibarıyla alınmıştır).

Çizelge 2'de görüldüğü gibi, 1999 yılından 2002 yılına kadar olan dönemde okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında artış olmuştur. 2008-2009 Eğitim-Öğretim Yılı İllere Göre YİBO ve Öğrenci Sayıları Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3
2008-2009 Eğitim-Öğretim Yılı İllere Göre YİBO ve Öğrenci Sayıları

İllere Göre YİBO Öğrenci Sayıları														
İL	Toplamz YIBO Sayısı	Yatılı Öğrenci Kapasitesiş	Yatılı öğrenci sayısı			Boş Kapasite	Kapasite Üstü	Gündüzlü öğrenci sayıları			Genel toplam öğrenci sayısı	8. Sınıf öğrenci sayıları		
			Kız	Erkek	Toplam yatılı öğrenci sayısı			Kız	Erkek	Toplam gündüzlü öğrenci sayısı		Kız	Erkek	Toplam
Adana	15	4892	1511	1981	3492	1477	77	2085	2391	4476	7968	365	490	855
Adıyaman	8	3869	982	1374	2356	1513	0	956	986	1942	4298	270	395	665
Afyon	9	1486	444	635	1079	408	1	1293	1401	2694	3773	123	185	308
Ağrı	17	7710	1857	4884	6741	1097	128	2933	3228	6161	12902	334	1305	1639
Aksaray	2	858	208	334	542	316	0	331	362	693	1235	55	122	177
Amasya	4	964	338	369	707	257	0	249	261	510	1217	67	86	153
Ankara	4	959	243	420	663	296	0	131	142	273	936	46	93	139
Antalya	11	2375	869	979	1848	527	0	2516	2763	5279	7127	230	274	504
Ardahan	6	1780	805	830	1635	145	0	931	997	1928	3563	257	280	537
Artvin	8	1869	616	674	1290	579	0	133	130	263	1553	139	143	282
Aydın	1	200	59	93	152	48	0	51	64	115	267	21	44	65
Balıkesir	7	1671	661	865	1526	250	105	673	697	1370	2896	147	202	349
Bartın	2	520	195	227	422	109	11	85	88	173	595	40	43	83
Batman	9	3997	1090	2010	3100	1005	108	837	759	1596	4696	237	593	830
Bayburt	2	784	297	342	639	184	39	44	63	107	746	77	95	172
Bilecik	1	300	14	53	67	233	0	84	68	152	219	2	14	16
Bingöl	16	6502	1732	3488	5220	1481	199	635	638	1273	6493	202	743	945
Bitlis	18	8377	2274	4951	7225	1301	149	1285	1371	2656	9881	285	1247	1532
Bolu	3	700	213	255	468	232	0	328	337	665	1133	33	50	83
Bursa	3	696	239	414	653	43	0	390	425	815	1468	62	130	192
Çanakkale	3	830	216	329	545	285	0	68	102	170	715	45	66	111
Çankırı	7	2490	459	597	1056	1434	0	437	444	881	1937	106	144	250
Çorum	17	3982	1438	1647	3085	906	9	1918	1975	3893	6978	331	439	770
Denizli	3	548	209	325	534	102	88	626	626	1252	1786	64	120	184
Diyarbakır	16	7234	1717	4385	6102	1450	318	521	715	1236	7338	274	1168	1442
Düzce	3	492	178	209	387	125	20	379	399	778	1165	46	47	93
Edirne	1	100	0	71	71	29	0	115	94	209	280	0	27	27
Elazığ	9	3082	825	1245	2070	1012	0	403	420	823	2893	163	342	505
Erzincan	4	1712	561	565	1126	586	0	187	225	412	1538	80	107	187
Erzurum	19	9378	2946	3925	6871	2687	180	1669	1759	3428	10299	585	1056	1641
Eskişehir	3	320	89	81	170	150	0	295	278	573	743	25	29	54
Gaziantep	3	1358	481	696	1177	181	0	4	7	11	1188	130	224	354
Giresun	14	3282	1142	1560	2702	706	126	1237	1143	2380	5082	254	355	609
Gümüşhane	10	3588	1072	1164	2236	1353	1	243	230	473	2709	266	312	578
Hakkari	12	5827	1957	2933	4890	1083	146	372	387	759	5649	444	865	1309
Hatay	4	1783	601	978	1579	204	0	498	493	991	2570	124	166	290
Iğdır	5	2192	694	958	1652	540	0	238	250	488	2140	171	239	410
Isparta	5	839	228	257	485	367	13	406	429	835	1320	81	89	170
İzmir	5	1642	443	654	1097	545	0	1020	979	1999	3096	96	157	253
K.Maraş	15	5778	1856	2907	4763	1070	55	1842	2014	3856	8619	392	722	1114
Karabük	2	628	93	110	203	425	0	5	4	9	212	12	19	31
Karaman	4	1480	611	649	1260	221	1	343	357	700	1960	212	218	430
Kars	15	5236	2000	2300	4300	1040	104	1381	1648	3029	7329	473	669	1142
Kastamonu	20	6383	1875	2087	3962	2524	103	876	880	1756	5718	329	395	724
Kayseri	11	2629	1153	1176	2329	390	90	1228	1416	2644	4973	324	330	654
Kırıkkale	1	272	65	161	226	46	0	0	0	0	226	14	38	52
Kırklareli	1	40	13	40	53	0	13	25	26	51	104	2	2	4

Çizlege 3'ün devamı…

İllere Göre YİBO Öğrenci Sayıları														
İL	Toplamz YİBO Sayısı	Yatılı Öğrenci Kapasitesiş	Yatılı öğrenci sayısı			Boş kapasite	Kapasite Üstü	Gündüzlü öğrenci sayıları			Genel toplam öğrenci sayısı	8. Sınıf öğrenci sayıları		
			Kız	**Erkek**	Toplam yatılı öğrenci sayısı			Kız	Erkek	**Toplam gündüzlü öğrenci sayısı**		Kız	Erkek	Toplam
Kırşehir	1	240	12	11	23	217	0	197	242	439	462	4	3	7
Kilis	3	692	265	355	620	72	0	147	143	290	910	70	95	165
Kocaeli	1	75	32	36	68	7	0	173	202	375	443	4	2	6
Konya	11	1950	513	672	1185	785	20	1256	1279	2535	3720	140	164	304
Kütahya	1	200	44	84	128	72	0	190	231	421	549	11	24	35
Malatya	7	2723	770	991	1761	1042	80	126	136	262	2023	164	254	418
Manisa	2	550	138	302	440	110	0	601	652	1253	1693	31	85	116
Mardin	10	6200	1143	2547	3690	2510	0	301	322	623	4313	196	731	927
Mersin	5	990	300	415	715	291	16	787	842	1629	2344	94	139	233
Muğla	2	496	136	163	299	197	0	446	498	944	1243	25	37	62
Muş	24	9326	2599	5113	7712	1917	303	2946	3337	6283	13995	421	1298	1719
Nevşehir	1	100	0	60	60	40	0	125	136	261	321	0	19	19
Niğde	3	754	275	336	611	143	0	115	112	227	838	65	106	171
Ordu	14	3390	1189	1695	2884	512	6	1874	1861	3735	6619	339	533	872
Osmaniye	3	633	223	335	558	122	47	600	576	1176	1734	48	70	118
Rize	2	780	108	210	318	462	0	51	51	102	420	30	46	76
Sakarya	2	400	104	181	285	115	0	373	322	695	980	32	63	95
Samsun	18	4879	1698	2020	3718	1161	0	1373	1459	2832	6550	468	601	1069
Siirt	10	4340	897	1606	2503	1837	0	1398	1391	2789	5292	114	356	470
Sinop	14	4624	1529	1826	3355	1299	30	481	678	1159	4514	332	390	722
Sivas	16	5815	1622	1845	3467	2348	0	1313	1396	2709	6176	415	493	908
Şanlıurfa	11	6402	1318	3418	4736	1797	131	546	513	1059	5795	135	739	874
Şırnak	8	4340	741	1295	2036	2304	0	173	249	422	2458	160	345	505
Tokat	12	3939	1262	1579	2841	1141	43	1416	1380	2796	5637	247	355	602
Trabzon	5	975	196	535	731	244	0	838	629	1467	2198	45	138	183
Tunceli	10	2618	744	774	1518	1100	0	55	41	96	1614	141	142	283
Uşak	5	1500	394	568	962	538	0	109	116	225	1187	85	122	207
Van	22	9656	2158	5463	7621	2207	172	2030	2171	4201	11822	431	1264	1695
Yalova	1	128	35	73	108	20	0	98	58	156	264	10	23	33
Yozgat	2	808	87	296	383	425	0	15	13	28	411	23	104	127
Zonguldak	2	440	85	91	176	264	0	302	365	667	843	32	35	67
TOPLAM	**586**	**203597**	**58186**	**92082**	**150268**	**56261**	**2932**	**52761**	**55872**	**108633**	**258901**	**12347**	**23655**	**36002**

Kaynak: 2008-2009 Eğitim-Öğretim Yılı İl İl YİBO öğrenci sayıları (MEB, İÖGM, 2009)

Çizelge 3 incelendiğinde Burdur, İstanbul ve Tekirdağ'da YİBO olmadığı görülmektedir. Doğu Anadolu Bölgesinde, diğer bölgelere kıyasla daha fazla YİBO bulunduğu, en çok YİBO'nun 24 okulla Muş ilinde bulunduğu, batıya gidildikçe YİBO'ların sayılarının azaldığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 4'e bakıldığında, 1994-1995 eğitim-öğretim yılından itibaren 2008-2009 eğitim-öğretim yılına kadar, yıllara göre YİBO ve PİO sayıları, kapasite durumu ve öğrenci sayıları görülmektedir.

Çizelge 4

Yatılı ve Pansiyonlu İlköğretim Okullarında Sayısal Gelişmeler

YATILI VE PANSİYONLU İLKÖĞRETİM OKULLARINDA SAYISAL GELİŞMELER										
YİBO						PİO				
Yıllar	Okul sayısı	Kapasite	Öğrenci sayısı			Okul sayısı	Kapasite	Öğrenci sayısı		
			KIZ	ERKEK	TOPLAM			KIZ	ERKEK	TOPLAM
1994-1995	125	62311	16015	51480	67495	24	4524	339	1841	2180
1995-1996	133	67808	12456	50428	62884	23	4240	171	1758	1929
1996-1997	143	70252	12483	52782	65265	27	4217	208	2244	2452
1997-1998	157				67597	64				4353
1998-1999	184	91588	16183	61189	77372	117	20511	2940	7210	10150
1999-2000	223	108104	18549	69223	87772	167	31864	4551	12437	16988
2000-2001	270	131251	27826	87560	115386	237	50248	10009	21621	31630
2001-2002	282	137518	31728	87395	119123	241	50960	12659	25822	38481
2002-2003	287	139545	34040	89339	123379	259	54831	14151	29033	43184
2003-2004	291	142101	35965	84620	120585	275	59534	16451	31218	47669
2004-2005	301	146006	37807	85586	123393	281	60665	17581	31514	49095
2005-2006	301	144463	38433	78666	117099	288	62662	17653	29664	47317
2006-2007	597	210975	58225	107243	165468	PİO'lar YİBO'ya dönüştürülmüştür.				
2007-2008	603	207175	58677	100799	159476	-	-	-	-	-
2008-2009	586	203597	58186	92082	150268	-	-	-	-	-

Kaynak: Yatılı ve Pansiyonlu İlköğretim Okullarında Sayısal Gelişmeler (MEB, İÖGM, 2009).

Çizelge 4'te 1994-2009 yılları arasındaki veriler sunulmuştur. Yıllara göre bakıldığında yıllar geçtikçe okul ve öğrenci sayılarındaki artış dikkat çekmektedir. Ancak bu okulların sayıca en yüksek olduğu 2007-2008 yılından bir yıl sonra Milli Eğitim Bakanlığının bu okulların sayılarını azalttığı görülmektedir. Okul sayısında bu azalmanın sebebinin de birbirlerine yakın olan YİBO'lara öğrenci aktarımı, mevcudu az olan YİBO'ların ekonomik

açıdan yarar getirmediği düşünülürse bu uygulamanın doğru olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 5'te Coğrafi Bölgelere göre okul sayısı, pansiyon kapasitesi, yatılı ve gündüzlü öğrenci sayıları verilmiştir.

Çizelge 5

2008-2009 Öğretim Yılı Coğrafi Bölgelere Göre Öğrenci Sayıları

Coğrafi Bölgeler	Okul sayısı	Pansiyon kapasitesi	Yatılı öğrenci sayısı			Boş kapasite	Kapasite üstü	Gündüzlü öğrenci sayısı			Genel toplam
			Kız	Erkek	Toplam			Kız	Erkek	Toplam	
Karadeniz	152	42219	13524	16600	30124	12483	388	11832	11933	23765	53889
Doğu Anadolu	184	76119	21922	38420	60342	17238	1461	15191	16608	31799	92141
İç Anadolu	66	18675	5337	6638	11975	6811	111	5786	6177	11963	23938
Ege Bölgesi	28	6622	1867	2824	4691	2020	89	4336	4567	8903	13594
Marmara	20	4240	1314	2062	3376	982	118	1999	1994	3993	7369
Güneydoğu Anadolu	78	38432	8634	17686	26320	12669	557	4883	5085	9968	36288
Akdeniz	58	17290	5588	7852	13440	4058	208	8734	9508	18242	31682
Türkiye Geneli Toplam	586	203597	58186	92082	150268	56261	2932	52761	55872	108633	258901

Kaynak: 2008-2009 Öğretim Yılı Coğrafi Bölgelere Göre Öğrenci Sayıları (MEB, İÖGM, 2009).

Çizelge 5'te görüldüğü gibi 2008-2009 eğitim-öğretim yılındaki öğrenci sayısının 259 bin'e yaklaştığı, en çok YİBO'nun Doğu Anadolu Bölgesinde, en az YİBO'nun ise Marmara Bölgesinde bulunduğu görülmektedir.

Bunun yanında, pansiyon kapasitesi ile kıyaslandığında boş kapasitelerin de yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre toplam pansiyon kapasitesine göre kıyasladığımızda; boş kapasitenin toplamda %27'nin üstünde olduğu, %1.4'lik kısmın da kapasite üstü olduğu görülmektedir.

Çizelge 6'da 586 YİBO'nun fiziki durumu hakkında bilgi verilmiştir. Bu kapsamda, okullardaki spor salonu, çok amaçlı salon, yatakhane, lojman, hizmet aracı, jeneratör, yemek hizmetleri, banyo durumu, resim odası, müzik odası, oyun odası, Fen Bilgisi Laboratuvarı, Teknoloji Tasarım Atölyesi, su deposu, Bilgi Teknolojisi Sınıfları, ADSL, ısınma şekli, kalorifer yakıtı hakkında bilgi verilmiştir.

Çizelge 6

Fiziki İstatistikler

| FİZİKİ İSTATİSTİKLER | | |

Dünyada Yatılı Okullar.

İngiliz Milletler Topluluğu ve A.B.D.'deki yatılı okul kavramı, kendi aralarında da bir standart olmamasına rağmen, genel olarak Türkiye'deki yatılı okullardan farklılık göstermektedir. A.B.D, Kanada, Birleşik Krallık, Yeni Zelanda ve Avustralya gibi ülkelerde yatılı okullar paralıdır, eğitim programları birbirlerinden farklılık gösterir, beceri geliştirici ve sosyal ve sportif faaliyetlere daha fazla zaman ayrılır, okullardaki öğrenci sayıları azdır, öğrenci başına görevli personel sayısı daha fazladır, odalarda kalan öğrenci sayısı 1'den 10'a kadar değişebilir. Öğrenciler her hafta sonu izine çıkabilmektedirler, bu durum ailelerini sıklıkla görme imkanı sağlar (http://en.wikipedia.org/wiki/Boarding_school, 2009).

İngiltere'de 1998 yılı itibarıyla yaklaşık 100.000 öğrencinin öğrenim gördüğü 772 özel yatılı okul vardır. Ancak Birleşik Krallığın sömürgelerinden olan Hindistan, Nijerya ve diğer Afrika ülkeleri hariç, yatılı okul tercihi azalmaktadır. Gana'da orta öğretim okullarının büyük bir çoğunluğu yatılıdır. Yeni Zelanda ve Sri Lanka gibi bazı ülkelerin devlet okullarında tek cinsiyetin kaldığı yatılılık imkanları vardır (http://en.wikipedia.org/wiki/Boarding_school, 2009).

Dünya'da çok çeşitli yatılı okul türleri mevcuttur. Bunlar; 8 yaşın altındaki çocukların öğrenim gördüğü Genç Yatılı Okulları (Junior Boarding Schools), Askeri Yatılı Okullar (Military Schools), Erkek Yatılı Okulları-Kız Yatılı Okulları (All-boys or All-girls boarding schools), Tedavi Yatılı Okulları (Therapeutic Boarding Schools), Profesyonellik Öncesi Yatılı Sanat Okulları (Pre-professional Arts Schools), Üniversiteye Hazırlık Yatılı Okulları (College-Preparatory Boarding Schools) ve Dini Yatılı Okullardır (Religious Boarding Schools) (http://www.boardingschoolreview.com/articles/3, 2009).

Bazı dini vakıflar kilise yatılı okullarına destek olmaktadırlar. Devlet tarafından yardım almayan bu okullarda farklı dinlere mensup öğrenciler de öğrenim görmektedirler. Ancak Avustralya ve İsrail'de dini okullar devlet tarafından desteklenmektedir (http://en.wikipedia.org/wiki/Private_school, 2009).

İsviçre, ticari bir sektör olan yatılı okullar bakımından bir çok yabancı dil öğretilmesi ve çeşitli imkanlar sebebiyle dünyanın en çok talep gören ülkesidir. Devlet, geliştirdiği politikayla uluslararası yatılı okulları teşvik eder. Bu ülkenin yatılı okullarına, yurt dışından çok sayıda öğrenci gelmesiyle ekonomik anlamda büyük gelir elde edilmektedir (http://en.wikipedia.org/wiki/Boarding_school, 2009).

İlgili Araştırmalar

Türkiye'de YİBO'lar ile ilgili olarak yapılan bazı araştırmaların bulguları aşağıda sunulmuştur (İlköğretim Okullarının Kurumsal Değerlendirilmesi Araştırması, 2002, 21).

Orhan (1972) "Yatılı Bölge Okulları" adlı çalışması ile bu okulların plan hedeflerine göre gelişimini incelemiştir. Bu araştırmada yatılı bölge okullarının Anayasal ve yasal dayanakları, malî sorunları, eğitim ve öğretim durumu, yönetimi, personel durumu, öğrenci sayısının gelişimi, mezunların ileri öğrenim olanakları ele alınmıştır. Araştırmada yatılı bölge okullarının bina-tesis, döner sermaye, personel konularında sorunları belirlenmiştir. Ayrıca var olan okulların yeterli sayıda ve kapasitede olmadığı, başvuran çocukların tümünün okula alınmadığı sonucuna varılmıştır.

Asan (1987), 1986-1987 öğretim yılında İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı rehberlik servisi bulunan 44 ildeki bağımsız resmi ortaokullar, ilköğretim okulları ve ilköğretim yatılı bölge okulları olmak üzere toplam 194 okul ve bu okullarda çalışan 246 rehber öğretmenin katıldığı çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır.

Rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesine ayrılmış olan bürolar, okul ve çevre imkanları elverişli değildir, okuldaki araç ve gereçler yeterli değildir, rehberlik servislerinde kullanılan testler bizim kültürümüze uygun değildir, servislerde öğrencilere uygulanan testler ölçülmek istenilen niteliği ölçme konusunda yetersizdir, okul yöneticileri rehberlik hizmetlerini yeterli derecede bilmediklerinden ve rehberlik hizmetleri yönetmeliğinin hükümlerini uygulamadıklarından dolayı güçlükler yaşanmaktadır, öğrenci velileri ve öğretmenleriyle az görüşebilmektedirler, mevcut rehber öğretmenlerin yetiştirilmesinden kaynaklanan önemli derecede güçlükler vardır, bazı rehber

öğretmenler, rehber öğretmenliği meslek olarak seçmede gönüllü değildirler, bu da görevlerinde başarılı olamamalarını sağlamakta ve öğrencilere daha az yardımcı olmaktadırlar, bazı sınıf öğretmenleri öğrencilerin aile, sağlık, başarı, yetenek, vb. durumları ile daha az ilgilenmekte ve rehberliğin önem ve gereğine daha az inandıkları için rehber öğretmenlere pek yardımcı olmamaktadırlar,

Dikmen'in (1990) 120 YİBO müdürü ve bu okulları denetleyen ilköğretim okulu müfettişlerine uygulanan anketle yaptığı "Türk Milli Eğitim Sisteminde Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Uygulaması, Sorunları ve Fonksiyonel Bir Yapıya Kavuşturulması" konulu çalışmasında, YİBO'ların amaç, yapı ve işleyiş bakımından yeniden yapılanması gerektiği üzerinde durulmuş; Bakanlık ve Valilikçe alınması gereken tedbirler sıralanmıştır.

Bu kapsamda YİBO'lara atanacak personelin hizmet içi eğitimden geçirilmesi, öğretmenler ve yardımcı personel eksiklerinin tamamlanması, kız öğrencilerin bu okullara gönderilmesini özendirecek önlemler alınması, lojman ihtiyacının karşılanması vb. öneriler yapılmıştır.

Erkul (1992) "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Pansiyon Yönetimi" konulu araştırmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

1. YİBO'lara bağlı pansiyonların yönetimi konusunda yöneticilerin yetiştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır,
2. İvedilikle YİBO Yönetmeliğinin hazırlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır,
3. YİBO ve pansiyonlarında gerçekçi bir verimlilik, işleri basitleştirme, iş analizi ve büro yönetimi teknikleri çalışmalarının uzmanlar tarafından yapılmalıdır,
4. Öğrencilere sunulan hizmetlerin personelin nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olmaları nedeniyle istenilen seviyede değildir,
5. Pansiyonlarda kalan öğrencilere özellikle ergenlik çağında bulunan kız ve erkek öğrencilere rehberlik edecek bir uzmana ihtiyaç duyulmaktadır,
6. İl ve ilçe düzeyindeki üst yöneticilerin pansiyon denetimi ve yaptıkları rehberlik yetersizdir,

7. YİBO pansiyon binası yapı bakımından iyileştirilmeli, pansiyondan sorumlu müdür yardımcısının yönetim odası mutlaka pansiyon binasında bulunmalıdır,
8. YİBO'lardaki pansiyonlarda görev yapan yönetici, öğretmen ve personel atamalarında yatılılık hizmetlerinin gerektirdiği nitelikler aranmalı ve onları motive edici çalışmalar yapılmalıdır.

Koçak (1993) tarafından yapılan bir araştırmada, YİBO'ların bazılarında kapasitesinin üzerinde öğrenci bulunduğu, bazılarında ise kapasitenin dolmadığı; öğretmen ve yardımcı personel açığı bulunduğu; yöneticilerinin çoğunun okul yönetimi konusunda bir hizmet-içi eğitim görmediği; okulun denetiminde öğretmenlere yeterli rehberlik yapılmadığı sonucuna varılmıştır.

Martini (1994), Fransız Polinezyasının Marquesas Adasında yaşları 9-13 arasında değişen ve Fransız Devlet Yatılı Okullarında okuyan veya okumayan 100 öğrencinin grup sürecine katılmaları ve grubun rol yapısını incelediği araştırmasında, yatılı okullarda okuyan öğrencilerin diğerlerine kıyasla pozitif açıdan daha farklı davranış içinde bulundukları bulgusuna ulaşmıştır.

Wires (1994), Amerika Birleşik Devletlerinde yatılı okullarda okuyan 197 bulûğ çağındaki erkek çocukların ego kimlik başarılarının yatakhane arkadaşlığının tespitine yönelik araştırmasında, 6 ay arayla iki kez gözlem yapmıştır. Araştırmanın sonucunda yaş farkının genç ergenlerin kimlik statüsünü değişikliğe uğrattığı ve davranış problemleriyle kimlik statüsü düzeyleri arasında kayda değer bir ilişkinin olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Warner ve Hastings (1995), Amerika Birleşik Devletlerinde yaşayan yerli halka ait okullarda yaptıkları bir çalışmada Yatılı ve Gündüzlü Okullarda çalışan 145 personelin iş stresini algılama düzeylerini araştırmış ve gündüzlü okullarda çalışan personelin iş stresinin yatılı okullarda çalışan personele kıyasla %64 oranında daha yüksek çıktığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Congress of Bureu of the U.S. (1995), Amerika Birleşik Devletlerinde 7 yatılı okulun problemlerinin tespiti hakkında yaptığı araştırmada, 1993-94 öğretim yılında toplamda 2623 kayıtlı öğrenci olmasına rağmen, yıl sonunda bu sayının 1557'ye indiğini tespit etmiştir. bu okullarda kayda değer duygusal ve

sosyal problemler olmamasına rağmen okuldan ayrılma sebebiyle bir yıl içinde öğrenci sayısındaki azalmanın görüldüğü bulgusuna ulaşılmıştır.

Güven (1996) YİBO'da ve ailesi yanında kalan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin benlik kavramı düzeylerinin her iki gruba özgü bazı değişkenlere göre karşılaştırmalı olarak incelendiği "Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (2. Kademe) Öğrencilerinin Sorunları" konulu çalışmasında 1993-1994 eğitim-öğretim yılında Malatya ilinde bulunan üç yatılı ilköğretim bölge okulunda 168 kız, 402 erkek olmak üzere toplam 570 YİBO 2. kademe öğrencilerinin sorunlarına ilişkin olarak bir araştırma yapmıştır. Bu gruba ek olarak yatılı olmayan ilköğretim okullarının II. Kademesinde öğrenim gören 172 kız 396 erkek olmak üzere toplam 568 öğrenci karşılaştırma grubunu oluşturmuştur. Yapılan araştırmanın sonuçlarını şu şekilde açıklamaktadır:

YİBO'da kalan 7 ve 8. sınıf kız öğrencilerin, benlik kavramı düzeylerinin daha düşük olduğu, ayrıca anne-baba arasındaki geçimsiz ilişkiler, anne-babanın otoriter veya ilgisiz tutumu, öğrencinin ders başarısının anne-baba tarafından yetersiz bulunması veya bu konuya ilgi gösterilmemesi gibi sebeplerin çocuklardaki benlik kavramında olumsuz yansımalarının olduğu anlaşılmaktadır.

Bunun yanında YİBO'ya kendi isteği dışında gönderilme, okuldaki bazı gereksinimlerin karşılanmasından memnun olmama, aile bireyleri tarafından seyrek ziyaret edilme, otoriter ve ilgisiz öğretmen tutumu ve okuldaki sosyal etkinliklerle ilgilenmeme benlik kavramının zayıflamasını körüklemektedir.

Erkul (1997) "YİBO Yönetim ve Denetiminde Verimlilik" başlıklı doktora tezinde aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

1. YİBO yöneticilerin büyük bir çoğunlunun iki yıllık yüksek okul mezunu olduklarını, yöneticilik eğitimi almadıkları, kıdemlerinin çoğunun 1-5 yıl arasında olduğu için deneyimsiz oldukları ve kısa aralıklarla yer değiştirdikleri, çoğunluğunun eğitim ve yönetim bilimleri alanında lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim almadıkları belirlenmiştir,
2. Yöneticilerinin araştırma ve bilimsel çalışma yönünden eksikleri olduğu için YİBO yönetimini geliştiremedikleri, çözüm önerisi olarak

da YİBO yöneticilerinin yönetim bilimi eğitimi almaları gerektiği belirlenmiştir,

3. YİBO yönetimi alanında yöneticiler iş görenlerin nitelik ve nicelik açısından yetersiz olduklarını, deneticiler ise yöneticilerin örgütlendirme konusunda yetersiz olduklarını belirtmişler, çözüm olarak da örgütlendirme ilkeleri rehber edinilerek örgüt yapısı oluşturmaları gerektiğini önermişlerdir.
4. YİBO yönetim uygulamalarının daha kaliteli olması için yöneticiler sadece YİBO'lara has yönetmelik çıkarılmasını, deneticiler ise yöneticilerin eğitim yönetimi ve yönetim bilimi alanlarında eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir.
5. Yöneticiler, YİBO yönetim işlevlerinin denetlenmesinde karşılaştıkları problem olarak denetimin iş görenleri geliştirici araç olarak kullanmamaları gerektiğini, deneticiler ise denetimin rutin bir iş olarak görüldüğü için sonuçsuz kaldığını, bunlara çözüm önerisi olarak ta denetimin düzeltici ve amacına uygun olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının sayısal gelişimi ile ilgili çalışmasında Aralpcan (1998), YİBO'ların öğrenci, öğretmen, okul ve şube sayılarında artış gözlendiğini; ancak öğrenci artışı incelendiğinde, bu artışın erkek öğrencileri yönünde olduğu ve eğitimde fırsat ve olanak eşitsizliğini ortadan kaldırmadığını bulmuştur.

Özçalıkuşu (1999) Hatay ilindeki 3 YİBO'nun II. Kademesindeki 360 erkek 180 kız olmak üzere toplam 540 öğrencinin denek olarak alındığı "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanları Değerlendirme ve Spor Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma" isimli çalışmasında YİBO'larda eğitim gören öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları ve YİBO'ların boş zamanları değerlendirme konusunda öğrencilere sağladığı imkanlar incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda pasif rekreatif faaliyetlere daha çok katılan öğrencilerin durgun bir hayat yaşadıkları, öğrencilerin okullarının imkanlarından yararlanmak istedikleri halde yararlanamadıkları, okulların imkanlarının öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayamadıkları, özellikle öğrencilerin oyun alanı bulmada güçlük çektikleri,

okullarda kapasitenin üzerinde öğrenci bulunduğu, öğretmenlerin öğrencilerin oyuna olan ihtiyaçları ile ilgilenmedikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Sönmez (2000) çocukları 1999-2000 eğitim-öğretim yılında Muş ilinin Korkut ilçesi Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda öğrenim gören toplam 514 öğrenci velisinin araştırmanın örneklemini oluşturduğu ve YİBO'ların mevcudiyeti ile velilerin çocuklarını okula göndermeleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Varlığının Velilerin Çocuklarını Okula Göndermeleri Üzerine Etkisi" isimli çalışmasında velilerin çocuklarını göndermek için YİBO'ları tercih etmelerinin çeşitli nedenleri olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu nedenler şunlardır: köylerinde okul bulunmaması, çocukların tüm ihtiyaçlarını devlet tarafından karşılanması, YİBO'ların daha kaliteli bir eğitim vermesi, YİBO'lardaki öğrencilerin daha başarılı olmaları, köy okullarına öğretmen gelmemesi, YİBO'ların daha disiplinli olması ve çok çeşitli imkanlara sahip olması, YİBO öğrencilerinin daha çok sorumluluk sahibi olması ve üst öğrenim kurumlarına daha çok devam etmeleri velilerin yatılı okulu tercih etmelerinde etkili olmuştur.

Ayrıca YİBO'larda öğrenim gören öğrencilerin boş zamanları değerlendirme konusunda eğitilmesi ve aktif faaliyetlere yönlendirilmesi, okulda öğrencilerin enerjilerini yararlı çalışmalarda harcayabilecekleri çalışmaların artırılması, okulların malzeme ve tesislerin öğrencilerin ihtiyacını karşılayacak düzeyde donatılması gerektiği, rekreatif faaliyetler konusunda duyarlı ve eğitimli öğretmenlere ihtiyaç duyulduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ersöz (2001) 1999-2000 eğitim-öğretim yılında Malatya, Adıyaman ve Elazığ illerindeki YİBO'larda görev yapan 170 öğretmenin rehberlik görevlerine ilişkin rol algılarının belirlenmesine ilişkin "YİBO'da Görev Yapan Öğretmenlerin Rehberlik Görevlerine İlişkin Rol Algıları Ölçeği" isimli çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma-oryantasyon, bireyi tanıma, eğitisel rehberlik, mesleki rehberlik, kişisel rehberlik ve aile rehberliği alanında YİBO'da görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevlerine ilişkin rol algıları"öğretmenin görevidir" derecesine yoğunlaşmaktadır, cinsiyetlerine göre bayan öğretmenlerin erkek

öğretmenlere göre öğretmenlik eğitimleri süresinde rehberlik dersi alanların, rehberlik dersi almayanlara göre; Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) konusunda hizmet içi eğitim kursuna katılanların, katılmayanlara göre rehberlik görevlerine ilişkin rol algıları daha yüksek bulunmuştur.

Çetintürk (2001) 2000-2001 yılında Karabük ili, Yenice ilçesinde değişik ilköğretim okullarında okuyan 470 kız, 516 erkek olmak üzere toplam 986 YİBO II. Kademe ve normal ilköğretim okulu II. kademe öğrencilerinin depresyon ve umutsuzluk düzeylerinin, okul türü, ailenin gelir düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi ve cinsiyet değişkenleri açısından karşılaştırıldığı "Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. Kademe Öğrencileriyle Normal İlköğretim Okulu II. Kademe Öğrencilerinin Depresyon Ve Umutsuzluk Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması" çalışmasında ortaya çıkan bulgular depresyon düzeyleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu desteklemiştir. Anne-babanın eğitim düzeyinin çocuktaki depresyon ve umutsuzluk düzeyini etkilediği, düşük gelirli aile çocuklarının yüksek gelirli aile çocuklarından daha fazla depresyon belirtisi ve umutsuzluk gösterdiği, erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha umutsuz oldukları anlaşılmıştır.

Yetim (2001) tarafından; YİBO müdürlerinin karşılaştığı sorunları saptamak amacıyla yapılan "Yatılı İlköğretim Okullarının Mevcut Durumu ve Öğrenci Hizmetleri Yönetimi" isimli araştırmada, yöneticilerin %51'inin vekil olduğu, okulların %95'inde branş öğretmeni açığı bulunduğu, yatılılık kapasitesinin %22'sinin kız, %78 erkek öğrenciler tarafından doldurulduğu, yardımcı personelin (özellikle sağlık elemanı, teknik eleman, aşçı) eksik olduğu, fiziki mekanların, donanımın, araç-gerecin ve ödeneklerin yetersiz olduğu, zamanında gelmediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ayrıca fiziksel ortamların yetersiz oluşu, okul öncesi eğitime yeterli önemin verilmediği, öğretim teknolojileri araç sayısının çok yetersiz olduğu, devlet tarafından öğrencilere verilen giyim, kırtasiye, harçlık ve gıda yardımının yetersiz olduğu, öğrencilere sunulan öğrenci hizmetlerinin gerçekleştirilme düzeyinin okul müdürleri tarafından yüksek bulunduğu, çoğunlukla gelir düzeyi düşük olan ailelerin bu okullara çocuklarını gönderdikleri, yeterinde eğitici faaliyetin yapılmadığı, hafta içi ve hafta sonu tamamlayıcı kurslara yeterince

önem verilmediği, ağırlıklı olarak 6. Sınıftan itibaren öğrenci alınması gerektiği sonuçları da tespit edilmiştir.

Aras'ın (2002) Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki YİBO ve PİO'larda görev yapan okul yöneticilerinin bu okulların yönetsel sorunları ve çözüm önerilerine ilişkin algı ve beklentilerini belirlemek amacıyla yaptığı "YİBO ve PİO'larla İlgili Yönetsel Sorunlar ve Çözüm Önerileri" konulu yüksek lisans tezinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. YİBO ve PİO'lar yönetmelikte belirlenen kuruluş amaçlarına uygun eğitim ve öğretimi kısıtlı bir şekilde verebildiklerini, bu okulların kuruluş amaçları günümüzde birey ve toplumun eğitim ihtiyaçlarını tamamen karşılamadığını ve bu okulların çevredeki eğitim iş görenleri için her yönüyle bir odak noktası olma özelliğini taşımadığı belirlenmiştir.
2. YİBO ve PİO'lara yönetici, öğretmen ve personel atamalarında yatılılık hizmetinin gerektirdiği genel ve özel niteliklere yeterince önem verilmediği, Milli Eğitim Müdürleri YİBO ve PİO'ların sorunlarını yerinde çözmede gerektiği kadar etkili olamadıkları ve bundan dolayı birçok sorunla karşılaşan bu okul yöneticileri, yöneticilik mesleğinde kendilerini yeterli derecede güvencede hissetmedikleri ortaya çıkmıştır.
3. YİBO ve PİO'larda iş görenlerin belirli hizmetleri yürütebilmeleri için görev dağılımı yapılırken ortaya çıkan öncelikli sorun olarak mevcut iş görenlerin niteliksiz olması önemli bir engel olarak algılanırken, ivedi çözüm önerisi olarak iş görenlerin becerileri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak görev dağılımı yapılması gerektiği belirtilmiştir. Yüksek lisans mezunu yöneticiler öncelikli çözüm önerisi olarak iş görenlerin 39 farklı konuda hizmet içi eğitim alarak niteliklerinin yükseltilmesi gerektiği görüşündedirler.
4. YİBO ve PİO yönetiminde bir sorun olarak iş görenlerin kararlara katılması konusunda karşılaşılan en önemli maddelerin başında yöneticilerin iş görenlerin kararlara katılıyor gibi görünmelerini tespit etmişlerdir. Yöneticiler bu soruna ilikşin öncelikli çözüm önerisi olarak iş görenlerin kararlara katılma konusunda yönetimin demokratik olması gerektiğini tavsiye etmektedirler.

5. YİBO ve PİO yöneticilerinin büyük çoğunluğu görev yaptıkları bu okulların fonksiyonunu daha da artıracak, çevrenin değişmekte olan eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak, çevre ve ülke gerçekleriyle bütünleşecek bir değişikliğe ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Bu değişikliğin, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaran, geliştiren, mesleki teknik ve akademik eğitim veren çok amaçlı okullara dönüştürülmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Arı (2002) Uşak ili merkezi ve ilçelerinde yaptığı ve normal ilköğretimler, taşıma merkezi ilköğretim okulları ve yatılı ilköğretim bölge okullarındaki "Normal, Taşımalı ve Yatılı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması" isimli araştırmasının sonuçlarına göre bu okulların öğrencileri arasındaki farklılıklar şu şekilde tespit edilmiştir:

1. Aile özlemi, isteksizlik, sinirlilik gibi- ruhsal rahatsızlıkların en yüksek oranda gözlendiği okullar YİBO'lar olup, yatılı öğrencilerin tamamında genellikle veya bazen bu rahatsızlıklar gözlenmiştir.
2. Sabah ilk derste rahatsızlık hisseden öğrenciler, Taşımalı İlköğretim ve YİBO öğrencilerinde, Normal İlköğretim öğrencilerinden çok yüksek orandadır.
3. Okuldayken (günün genelinde) rahatsızlık hisseden öğrencilerde en yüksek oran YİBO'lardadır. Yüksek görülme oranı aynı sıralamayı izler (YİBO, Taşımalı, Normal).
4. Öğrencilere göre sınıftaki basarı durumları çok iyi-iyi olanlar; Normal İlköğretim öğrencilerinde en yüksek, YİBO öğrencilerinde en düşük orandadır.
5. Sabah ilk derste, kendilerinde rahatsızlık hisseden örgencilerin oranında, evlerinin okula olan uzaklığının artmasına bağlı olarak yükselen bir artış vardır. Ev okul arası uzaklığın 5 km'nin üzerine çıkmasıyla, okulda kendilerini genellikle mutlu hisseden örgenci oranında büyük bir düşüş görülür.
6. Başarı durumu çok iyi-iyi olanlar ile orta olanlar arasında uzaklığa bağlı olarak ters bir orantı vardır. Ev okul arası uzaklık artarken, başarı durumu çok iyi-iyi olanların oranı düşmekte; orta olanların oranı yükselmektedir. (Başarı durumları hakkında hiçbir bilgiye

sahip olmayan öğrencilerin oranı da, ev okul arası uzaklık arttıkça yükselmektedir.)

Fidan (2003) Tunceli ilindeki 9 Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda 2002-2003 eğitim-öğretim yılında görev yapan 163 öğretmenin katıldığı ve YİBO'larda görev yapan öğretmenlerin yönetimsel sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Yönetimsel Sorunları" isimli çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır.

Pansiyon hizmetlerinde, alanında deneyimli olan personelin atanmasında sorunlar yaşanmaktadır, sınıf öğretmenlerinin, çalışma süreleri yüksek öğretmenlerin ve yüksek lisans yapmış olan öğretmenlerin yönetimsel sorunları algılamaları daha fazladır, pansiyon hizmetleri için görevlendirilen belletmen, yardımcı personel sayıları ve donanım olanakları yetersizdir, yardımcı personel temel sağlık ve hijyen konusunda yeterince eğitimli değildir.

Ay (2004) 2002-2003 eğitim-öğretim yılında Erzurum ili sınırları içerisindeki Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Normal İlköğretim Okullarında öğrenim gören 451 ikinci kademe öğrencisinin saldırganlık düzeyleri açısından karşılaştırılması ve farklılıkların tespit edilmesinin amaçlandığı "Yatılı İlköğretim Bölge Okulları İle Normal İlköğretim Okulları II. Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması" çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Yatılı öğrencilerin, kendine dönük ve anti sosyal saldırganlık düzeyleri yüksektir, yatılı kızların kendine dönük saldırganlık düzeyleri diğer kız öğrencilerden; yatılı erkeklerin ise anti sosyal saldırganlık düzeyleri diğer erkek öğrencilerden yüksektir, genel olarak, kızların saldırganlık bunalımı erkeklerden yüksek iken, erkekler de anti sosyal saldırganlık bakımından kızlardan öndedir, yatılı kızlar ile normal okullardaki erkekler arasında anti sosyal saldırganlık düzeyleri açısından fark yoktur, normal okullarda alt sınıflarda dolaylı saldırganlık düzeyleri daha yüksektir, yatılı okullarda alt ve üst sınıflar arasında bir farklılık görülmemiştir.

Bektaş (2004) “Sporda Yetenek Seçimi Ve Yönlendirme Açısından Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Değerlendirilmesi Ve Bir Model Önerisi” isimli çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Eğitim kurumları yetenek seçimi ve yönlendirme açısından büyük potansiyele sahip olmalarına rağmen, okullardaki en büyük eksiklik olan tesis, araç-gereç, malzeme gibi fiziki alt yapıdaki yetersizlikler, ders programlarındaki eksiklikler, haftalık ders saatinin yetersizliği, beden eğitimi öğretmenlerinin norm kadro, ders yoğunluğu, üstlendikleri görevler gibi benzeri nedenler sebebiyle spora yeteri kadar katkı yapamamaktadırlar.

Ayrıca yetenekli çocukların seçimi ve eğitilmesi hususunda federasyonlar, kulüpler ve diğer spor kurumlarıyla Milli Eğitim Bakanlığının imkânlarını bir araya getirerek Yalılı İlköğretim Bölge Okullarının Sportif Yetenek Seçimi ve Yönlendirme açısından organizasyonunu içeren bir model ortaya konmuştur.

Yıldırım (2004) 2002-2003 öğretim yılında Elazığ iline bağlı Merkez Yatılı İlköğretim Bölge Okulundan 53 öğrenci ile ilçelerdeki 5 Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda okuyan 47 öğrenci olmak üzere toplam 102 8. Sınıf öğrencisinin benlik algılarını etkileyen faktörlerin araştırıldığı “Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Öğrencilerin Benlik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” isimli çalışmasında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Her iki kısımdaki öğrenciler genelde düşük benlik algısına sahiptir. Sonuçları biraz açarsak ilçelerdeki öğrencilerin cinsel konularda kendilerini sınırlanmış ve içe dönük olarak görmektedirler, aile ilişkileri yönünden merkez YİBO öğrencileri ilçelerdeki öğrencilere göre daha düşük bir benlik saygısına sahiptirler, bireysel değerler yönünden ilçelerdeki YİBO öğrencileri merkezdeki öğrencilere göre daha düşük benlik saygısına sahiptirler, cinsiyete göre bakıldığında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha açık ve serbest cinsel tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir, baş etme gücü yönünden kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha düşük benlik algısına sahiptirler. Olumlu arkadaşlık ilişkilerinin oluşması ve desteklenmesi ile benlik algısı arasında güçlü bir ilişki vardır, Öğretmenleriyle konuşabilen ve onlarla iletişimden çekinmeyen öğrenciler olumlu benlik algısına sahipken,

onlarla konuşamayan ve konuşmaktan çekinen öğrenciler olumsuz benlik algısına sahiptirler, yatılı okul öğrencisi ilgi kadar kendi haline bırakılmayı da olumlu bir yaklaşım olarak görmektedir.

Yiğitbaş (2004) Van ilinde 2002-2003 eğitim-öğretim yılındaki 13 YİBO'da okul sağlığına ilişkin uygulamaları belirlemek, eksiklikleri ve uygulamadaki yetersizlikleri değerlendirmek ve çözüme yönelik öneriler geliştirmek amacıyla yaptığı "Van Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında (YİBO) Okul Sağlığı Uygulamalarının Değerlendirilmesi" çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır.

Okulların yansından fazlasının etrafında yoğun taşıt trafiği bulunmasına rağmen kazalara karşı koruyucu tedbirler alınmamıştır, okullardaki yangın söndürme malzemeleri sadece ilk katlarda bulunmakta olup hem okul binasının hem de yatakhanenin ara katlarında bulunmamaktadır, okullarda lavabo sayısı, spor salonu, yatakhaneler oda kapasitesi açısından yetersizdir, tamir-onarım gereksinimi vardır, dersliklerde standart üzerinde öğrenci sayısı bulunmaktadır, yemekhane bölümleri sağlık koşullan açısından uygun değildir, okul idarecilerinin ifadelerine göre nitelik ve nicelik açısından yeterli sağlık personeli bulundurması gerekirken sağlık personeli olarak sadece hemşireler yer almaktadır.

Bostan (2005) Tunceli ve Elazığ illerinde bulunan 15 Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda, 2003-2004 eğitim-ögretim yılında görev yapan 162 öğretmen ve 40 yönetici olmak üzere toplam 202 kişiye uygulanmış olan "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Toplam Kalite Yönetimi Uygulamasının Değerlendirilmesi" konulu çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. YİBO'ların fiziksel yapısını eğitim amaçlarına uygun olmadığı konusunda yönetici ve öğretmenlerin birbirine paralel görüş belirttikleri görülmüştür. Yönetici ve öğretmenler YİBO'ların okul tesislerini çoğunlukla beğenmediklerini, okul binalarının kısmen bakımlı tutulduğunu, okuldaki fiziksel donanım ve ekipmanların çoğunlukla yeterli olmadığını, bu yerlerin sosyal faaliyetler için gerekli imkan ve şartlara sahip olmadığını belirtmişlerdir.

2. YİBO'ların insan kaynaklarını geliştirmeye yönelik yapılan çalışmaların eğitim hedeflerine uygun olup olmadığı konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri arasında bazı anlamlı farklar vardır. Bu farklar daha çok TKY'nin insana saygı, çalışanların tam katılımı ve sürekli eğitim gibi ilkelerinde ortaya çıkmıştır. YİBO müdürleri özellikle öğretmen ve destek personel eksikliğinden rahatsız olmaktadırlar. Ayrıca yönetici ve öğretmenler YİBO'larda hizmet içi eğitim programının da kısmen uygulandığını düşünmektedir.
3. YİBO'ların eğitim niteliğini ve öğretim etkinliğini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmaların eğitim amaçlarına yeterince uygun olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin ders planıyla ilgili isteklerinin öğretmenler tarafından yerine getirilmediği konusunda yöneticiler ve öğretmenler arasında anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Okul müdürleri öğrenci memnuniyetinin öğretmenler tarafından önemsenmediğini düşünmektedir. YİBO'larda kalite iyileştirme ve problem çözme ekiplerinin problem çözme tekniklerini kısmen bildikleri ve fonksiyonel bir yapıda olmadıkları düşünülmüştür. Bundan başka, yönetici ve öğretmenler tarafından YİBO'larda ödül ve teşvik mekanizmasının kısmen uygulandığı düşünülmektedir.

Halıcı (2005) Ankara ili ilçelerindeki üç yatılı ilköğretim bölge okulu ile aynı ilçelerde bulunan gündüzlü ilköğretim okullarının 6., 7. ve 8. sınıflarına devam eden 12-14 yaş grubundaki toplam 360 öğrencinin saldırganlık eğilimlerini ve benlik kavramlarım incelemek amacıyla yaptığı yatılı ilköğretim bölge okullarına devam eden ve ailesiyle birlikte yaşayan 12-14 yaş grubu çocukların saldırganlık eğilimleri ile benlik kavramlarının incelenmesi amacıyla yaptığı "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına Devam Eden Ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan 12-14 Yaş Grubu Çocukların Saldırganlık Eğilimleri İle Benlik Kavramlarının İncelenmesi" çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır.

Yatılı ilköğretim bölge okullarına devam eden çocukların yansıtılmış saldırganlık (YS) ve kendine dönük saldırganlık (KDS) düzeyleri, ailesi ile birlikte yaşayan çocuklardan daha yüksektir, yatılı ilköğretim bölge okullarına devam eden çocukların okulda bir sorunu olduğunda ilk başvurduğu kişi sınıf

öğretmenidir, antisosyal saldırganlık açısından 17 kişiden daha kalabalık bir odada kalan çocukların oranı diğerlerinden daha yüksektir, yatılı olarak okumaktan memnun olmadıklarını ifade eden çocukların sayısı çok fazladır, cinsiyet açısından kız öğrencilerin benlik kavramları daha yüksektir, kardeş sayısına göre 1 veya 2 kardeşi olanların benlik kavramı daha yüksektir, çocuğun kimlik kazanma çabası içinde olduğu, benlik kazanımının son şeklini aldığı ergenlik yıllarında aile ortamı ve anne-babaya ilişkin bazı özelliklerde önem kazanmaktadır. Kız çocuklarının erkeklere göre daha olumlu bir benlik kavramına sahip oldukları görülmüştür.

Kefeli (2005) Bolu ilinin Mudurnu ilçesinde 2004-2005 eğitim-öğretim yılında 2 normal öğretim, 5 taşımalı ilköğretim ve 1 yatılı ilköğretim bölge okulunda görev yapan 67 öğretmen; 644 erkek ve 586 kız olmak üzere toplam 1230 öğrenci ile yaptığı "İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Normal, Yatılı ve Taşımalı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması" konulu çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

1. Normal İlköğretim okullarında, öğretmenlerin öğrencileri derse motive etmekte çektikleri zorluk, sabah derslerine göre öğleden sonraki derslerde daha fazla iken; Taşımalı İlköğretim ve özellikle de YİBO öğrencilerinde öğleden sonra derse motive etmekte çekilen zorluk, sabah derslerinden daha yüksektir.
2. Öğrenci velilerine ulaşmak istediklerinde, genellikle ulaşabildiklerini belirten öğretmenlerin oranı erkek öğretmenlerde bayan öğretmenlerden daha yüksektir.
3. Öğrencileri sabah ilk derste derse hazırlamada zorluk çektiğini belirten öğretmenlerin oranı ile öğleden sonra öğrencileri derse motive etmekte zorluk çeken öğretmenlerin oranı bayan öğretmenlerde erkek öğretmenlerden biraz daha yüksektir.
4. Okuldayken (günün genelinde) rahatsızlık hisseden öğrencilerde en yüksek oran YİBO, ikinci Taşımalı İlköğretim ve en düşük de Normal İlköğretimdedir. Okuldayken en fazla hissedilen rahatsızlık türü baş ağrısı olup, öğrencilerde görülen en yüksek oran YİBO, ikinci Taşımalı İlköğretim ve en düşük de Normal İlköğretimdedir.

5. Öğrencilere göre sınıftaki başarı durumları çok iyi-iyi olanlar; Normal İlköğretim öğrencilerinde en yüksek, YİBO öğrencilerinde en düşük orandadır. Ayrıca, bütün öğrencilerin %20'den fazlası, başarı durumları hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir.
6. Normal İlköğretim öğrencileri tarafından en fazla tercih edilen ilköğretim uygulaması yine "Normal İlköğretim Okulları"dır. Taşımalı İlköğretim, öğrencileri en çok YİBO'ları tercih ederken, YİBO öğrencileri tarafından ise en yüksek oranda tercih edilen okul Taşımalı İlköğretimdir.
7. Okulun dershanelerini en fazla rahat bulan öğrenciler sırasıyla; YİBO, Taşımalı ve Normal İlköğretim Okulu öğrencileridir.
8. Okuldayken kendini en fazla mutlu hisseden öğrenciler; Normal, Taşımalı ve YİBO öğrencileridir.
9. Öğrencilerin okul tercihlerine bakıldığında kız öğrencilerin öncelikle normal ilköğretimi sonra Taşımalı ilköğretimi ve en son YİBO'ları tercih ettikleri görülmektedir. Erkek öğrenciler ise bunun tam tersi olarak öncelikle YİBO'ları sonra Taşımalı İlköğretimi ve en son normal ilköğretimi tercih etmişlerdir.

Gülbeyaz (2006) Kayseri il merkezinde ve ilçelerinde bulunan Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okullarında görev yapan 32 yönetici ve 116 öğretmenin stres kaynaklarını saptamayı amaçlayan "Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları" adlı çalışmasında aşağıdaki sonuç ve önerilere ulaşmıştır:

1. Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının ve Pansiyonlu İlköğretim Okullarının "Yatılı İlköğretim Bölge Okullu" adı altında birleştirilmesi kavram kargaşasını sona erdirdiği için yararlı bir işlem olmakla birlikte, asıl olarak bu okullar görev yapmak için daha cazip hale getirilmelidir. Diğer okullardan farklı olarak 24 saat öğrenci barındıran YİBO ve PİO'ların anılan konularla ilgili stresörlerin azaltılması için lojman, spor salonu, gibi imkanlarının artırılması ve onarımlarının yapılması gerekmektedir.

2. Mesleksel Görünüm boyutunun en fazla stres yaratan boyut olarak öne çıkması, ciddiyetle ele alınması gereken bir durumdur. Bu boyuta ilişkin stres algısını azaltabilmek için öncelikle YİBO ve PİO'larda görev yapan personelin ekonomik sorunlarla yüz yüze gelmemeleri, ders ve belleticilik ücretlerinin diğer okullara göre daha cazip hale getirilmesi sağlanmalıdır.
3. Birleştirilmiş ismiyle Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının öğrenci profili diğer okullardan farklıdır. Bu okullar her ne kadar il ve ilçe merkezlerinde veya yakınında iseler de, öğrencilerinin büyük bir kısmı merkeze oldukça uzak köylerden gelmektedirler. Haftalarca evinden ve anne babasından ayrı kalan bu çocukları sadece öğrenci olarak görmemek, onlara anne babasının yokluğunu hissettirmeyecek ayrı bir ilgi göstermek gerekmektedir. Bu sebeple Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına atanacak öğretmenlerin titizlikle seçilmesi ve bu okullarda görev yapmak için uygun olup olmadığı değerlendirilmelidir.
4. Araştırmada Müdür Başyardımcısı ve Pansiyondan Sorumlu Müdür Yardımcılarının diğer meslektaşlarına göre daha yüksek düzeyde stresle karşı karşıya oldukları ortaya çıkmıştır. Özellikle Pansiyondan Sorumlu Müdür Yardımcılarının sorumluluk alanlarının değiştirilmesi Okul Müdürlerinin yetkisinde ise de, bu konuda yönetmelik değişikliği yapılarak 3-4 yıldan sonra görev değişikliği yapılması sağlanmalıdır.
5. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri (dolayısıyla yaş) stres düzeylerinin artmasında en önemli faktördür. Bu konuda öğretmenlerin tatil ve dinlenme olanakları artırılarak rahatlama sağlanması düşünülebilir.
6. Kalabalık okul ortamları stres yaratıcı unsurlar arasında önde gelmektedir. Araştırmada bir çok stres boyutunda okulun büyüklüğü ile stres düzeyi arasında doğrudan bağlantı bulunmuştur. Bu sebeple Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının çok büyük olarak planlanmamaları, öğretmen sayısının 20-25'i, öğrenci sayısının da 400-450'yi geçmemesi ve ikili öğretimin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Karataş (2006) Bingöl il merkezindeki 4 YİBO'da öğrenim gören 1074 öğrencinin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları, YİBO'daki rekreatif faaliyetlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını ne oranda karşılayabildiği, okullarda bu amaçla ne tür çalışmalar yapıldığı ve YİBO'ların boş zamanları değerlendirme konusunda öğrencilere sağladığı imkanların incelendiği "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları" konulu çalışmasında; öğrencilerin %36'sının boş zamanlarını değerlendiremediği, bunun sebebi olarak ta %9.5'inin derslerin yoğunluğunu belirttikleri, en fazla uğraştıkları etkinlik olarak %29'unun sporla uğraştıkları, %42'sinin boş zamanlarının yetersiz olduğu, bunun sebebinin de %32.4 oranında öğrencilerin ilgisiz olduğunu belirtikleri, okulda en çok düzenlenmesini istedikleri etkinliğin %30.4 ile bilgisayar kursu olduğu, okuldaki boş zaman etkinliklerine katılımı sağlamak için alınacak önlemin %32.2 oranında okul yönetiminin etkinlikleri desteklemesi olduğu, boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerini seçerken %28 oranında arkadaşlarından etkilendikleri, bu etkinliklere %51.5 oranında arkadaş grubuyla katıldıkları, boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerinin %71.8 oranında derslerini olumlu etkilediği, %25 oranında kendine güven duygularının arttığı, %13'ünün kendilerini yorgun hissettikleri ve %44 oranının da ders çalışma zamanlarının kalmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Orhan (2006) "Osmanlı Devletinde Vilayet Yatılı İdadileri" adlı çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

II. Abdülhamit döneminin başında Sadrazam Sait Paşa'nın büyük gayretleri ile açılan vilayet yatılı idadilerin Müslüman çocukların eğitimine büyük katkısı olmuştur. Devletin merkeze uzak yerlerinde ilköğretim eğitimini alan çocuklar, kalacak yerleri olmadığı için okuyamadıklarından açılan bu yatılı idadiler büyük bir sıkıntıyı gidermeye çalışmış ve eğitimin tabana yayılmasında büyük katkıları olmuştur. Ayrıca alt kademelerden gelen çocukların seviyesi bir olmadığı için yüksek öğrenime gidecek eğitimin alt kademelerinden gelen çocukların seviyesini denk bir şekle getirmeye çalışmıştır. Bunları ortaöğretim seviyesinde halletmeye çalışmak oldukça faydalı olmuştur.

Özkaya (2006) "Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Öğretmen Görüşleri

Açısından Karşılaştırılması" isimli çalışmasında Çanakkale ilinde bulunan 5 YİBO ve 12 Normal İlköğretim Okulu olmak üzere toplamda 17 İlköğretim Okulunda görev yapan 229 öğretmenin tükenmişlik düzeylerini karşılaştırmalı bir biçimde ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada; Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında görev yapan öğretmenlerin duyarsızlaşma boyutunda daha fazla tükenmişlik yaşadıkları, branş öğretmenlerinin ve 5 yıldan daha az kıdeme sahip olanlar ile 20 yıldan daha fazla kıdeme sahip öğretmenlerin daha fazla duygusal tükenmişlik yaşadıkları, sonucuna varılmıştır.

Çılğın (2007), Hakkâri ili Şemdinli Güzelkonak YİBO'da 2006-2007 eğitim-öğretim yılında gündüzlü ve yatılı eğitim-öğretime devam eden 2. Kademe öğrenci (18 kız, 24 erkek) ve bu öğrencilerin velileriyle (44 erkek, 2 bayan) yaptığı "Yatılı İlköğretim Bölge Okullarınında Öğrenim Gören Öğrenciler ile Velilerinin Beden Eğitimi ve Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları" konulu yüksek lisans tezi çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır.

YİBO'larda öğrenim gören öğrencilerin enerjilerini olumlu faaliyet alanlarında harcamaları için gerekli imkanların sağlanması, tesis ve malzeme eksikliklerinin tamamlanması, deneyimli öğretmenler ışığında, ailelerine ayrı öğrenim gören çocukların aydınlatılması gerekmektedir. Özellikle Doğu Anadolu bölgesindeki, yatılı okullarda okuyan çocuklarda, ezilmişlik ve dışlanmışlık duygusu hakimdir. Okul ortamı ve okuldan sonraki ders dışı etkinlikler çocuğun kendini tanımasını ve hayat görüşlerinin şekillenmesini sağlayacağı için çeşitli sosyal ve sporsal faaliyetlere katılan çocuklarda, benlik saygısı ve özgüven gelişimi sağlanırken akademik başarılarında da artışlar meydana gelmektedir. Eğitimin ve insanların kalitesinin artırılmasını sağlamak için, 24 saatini bu okullarda geçiren öğrenciler için olanaklar çeşitlendirilmelidir. Aileler de bilinçlendirilerek sportif ve sosyal faaliyetlerin önemini anlamaları sağlanmalıdır.

Işıkoğlu (2007) Hakkari ilinde ortalama öğrenci sayısı 520 olan dört YİBO'da görevli 15 yönetici ve 56 öğretmenle yaptığı "Hakkari İlinde Bulunan Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Olanakları ve Sorunları" başlıklı çalışmasında şu sonuçları açıklamaktadır. Buna göre: Bu okullarda görev yapan öğretmen, yardımcı ve teknik işgörenlerin sayı bakımından yetersiz olduğu ayrıca sağlık personelinin bulunmadığı, ek dersliklere ihtiyaç duyulduğu,

yatakhanelerin çok kalabalık olduğu, tuvalet ve banyoların kişi başına düşen sayı bakımından yetersiz olduğu ve onarıma ihtiyaç duyulduğu, laboratuar, kütüphane, oyun, dinlenme ve yeşil alanın yetersiz olduğu, okulun güvenlik açısından yetersiz olduğu, engellilere yönelik hiçbir tedbirin alınmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kardeş (2007) Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında yönetimin; problem çözme, karar verme, planlama, örgütleme, iletişim, eşgüdüleme, denetim ve değerlendirme süreçlerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunları saptamak amacıyla Kastamonu ilinde yer alan toplam 20 YİBO'da 2006-2007 eğitim-öğretim yılında görev yapan toplam 17 okul müdürü ve müdür yardımcılarının örneklemi oluşturduğu "Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Yöneticilerinin Yönetim Süreçlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Olası Çözümlerine İlişkin Görüşleri" konulu çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

YİBO'lar 24 saat açık olduğu için farklı problemlerle karşılaşılmaktadır, öğrenci velileri çok ilgisizdirler, bunun yanında eğitim-öğretime önem vermemekte ve kız çocuklarının okumalarını pek istememektedirler, ilköğretimin ilk 3 sınıfında okuyan öğrencilerin öz bakım becerilerini tam olarak tam olarak yerine getirememektedirler, öğrencilerin aile özlemi çekmesi uyum sorununu artırmaktadır, öğrencilerin gelecekle ilgili hayal kurmada isteksiz, hevessiz oluşu ailelerin eğitim-öğretim konusundaki düşünceleri çocukların bir üst öğrenim kurumlarında okuyamayacaklarını düşünmektedirler, YİBO'ların yerleşim yeri dışında kurulmuş olması çocukların sosyal uyumlarında sıkıntılar oluşturmaktadır, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerde üniversite ortamının sosyal olanaklarından sonra bir YİBO'da göreve başlamak hayal kırıklığı yaratmaktadır, yaptıkları işten tat alamamakta dolayısıyla verimleri düşmektedir, kalifiye personel eksikliği vardır, öğretmenlerde iş yükü fazladır ve çalışma şartları zordur, emekliliği yaklaşmış bazı öğretmenlerin teknolojiye karşı direnmeleri eğitime-öğretime olumuz yansımaktadır, yöneticiler enerjilerini harcamaları gerektiği eğitim-öğretim işlerinin haricindeki beslenme, barınma ve temizlik gibi ihtiyaçların deneyimsiz oldukları ağır sorumluluk ve iş yüküyle karşılaştıkları hizmet alımı ve ihaleler yoluyla gidermeye çalışmaktadırlar.

Acar (2008) 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Samsun ilinde eğitim veren 5 YİBO'daki 83 öğrencinin bazı sosyo demografik özellikleri, spor yapma

alışkanlıkları ve şiddete maruz kalma durumlarını saptamak amacıyla yaptığı "Samsun İli YİBO Öğrencilerinin Spor Yapma Alışkanlıkları Ve Şiddete Uğrama Durumlarının Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır: Katılımcıların anne-baba medeni durumları, anne-baba eğitim düzeyleri, aile yapıları, yaşadıkları yer, pansiyonlu okulda öğrenim gören kardeş sayıları ve annelerinin hayata olması ile şiddete maruz kalmaları durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilemezken; cinsiyetleri, spor yapma durumları, ders dışı egzersiz çalışmalarına katılma durumları ve babalarının hayatta olması ile şiddete maruz kalmaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Altınsoy (2008) Bolu'nun Kıbrısçık ilçesi Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'na 2006-2007 eğitim-öğretim yılında devam eden 108 yatılı, 82 gündüzlü olmak üzere toplam 190 öğrencinin katılımlarıyla yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları saptamak amacıyla yaptığı çalışmada yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakım uygulamalarının benzer özelliklerde olduğu, öğrenim türünün kişisel bakım uygulamaları üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Damğa (2008) Çanakkale il merkezi, ilçeleri, beldeleri ve köylerindeki 10 YİBO ve Taşımalı İlköğretim Okullarında yeni ilköğretim programının YİBO ve Taşımalı İlköğretim Okullarında uygulanması hakkında bu okullarda 2006-2007 eğitim-öğretim döneminde görev yapan 105 sınıf öğretmeninin görüşlerine bağlı olarak programın değerlendirilmesi amacıyla yaptığı çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

YİBO ve Taşımalı İlköğretim Okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri;

1. Araç-gereç kullanımında bazı sorunlar yaşadıklarını, bu sorunların da okullarda araç-gereç eksikliği ya da öğretmenlerin bunların kullanımına pek yer vermediklerinden dolayı oluşmaktadır,
2. Programı değerlendirme açısından yeterli bulmaktadırlar,
3. Okul türüne göre farklılık gösteren öğretmenlerin, programın kazanımlarına ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin birbirini desteklemediğini, öğrenme-öğretme sürecine ilişkin görüşlerinin ise birbirini desteklediğini göstermektedir,

4. Eğitim durumuna göre farklılık gösteren öğretmenlerin, programın öğretme-öğrenme sürecine ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin birbirini desteklediği, kazanımlarına ilişkin görüşlerin birbirini desteklemediğini göstermektedir,
5. Mesleki deneyim durumuna göre farklılık gösteren öğretmenlerin, programın öğretme-öğrenme sürecine ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin birbirini desteklediğini, program kazanımlarına ilişkin görüşlerinin birbirini desteklemediğini göstermektedir,
6. Programın kazanım sürecine ilişkin olarak, 1 ve 5. Sınıflarda görev yapan öğretmenlerin 4. Sınıf öğretmenlerinden daha olumlu görüş belirttiklerini göstermektedir,
7. Okuttukları sınıf mevcudu durumuna göre farklılık gösteren öğretmenlerin program kazanımlarına, öğretme-öğrenme sürecine ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin birbirini desteklediğini göstermektedir,
8. Hizmet içi eğitim alma durumuna göre farklılık gösteren öğretmenlerin, program kazanımlarına öğretme-öğrenme sürecine ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin birbirini desteklediğini göstermektedir,

Araştırmada ayrıca, öğretmenler; okullardaki eksik araç gereçlerin tamamlanması gerektiğini, programın uygulanmasında öğrencilerin dersle ilgili sorunları için velilerle işbirliğinin olması gerektiğini, öğretmen kılavuz kitabında yer alan etkinliklerin yeterince açıklamalı olmadığını, programdaki etkinliklerin hem ortam hem de materyaller açısından uygun olmadığını, öğrencilerin araştırma yapacak kaynak bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Yaktı (2008) “1908-1913 Arası Dönemde Osmanlı Devleti’nde Kurulan Yatılı Okullar ve Özellikleri” isimli çalışmasında Osmanlı Devleti’ne bağlı olarak kurulan yatılı okulların ülke içerisindeki dağılımının düzenli olmadığı; Tanzimat ve özellikle 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile yaygınlaşan yabancılara ait yatılı okulların daha çok merkezden uzak yerlerde kuruldukları ve misyonerlik faaliyetleriyle siyasi propagandaların da kurulmalarında etkili olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Ankara Üniversitesi'nin 2002 yılında Millî Eğitim Bakanlığı için yaptığı ve öğrenciler, öğretmenler, eğitim yöneticileri, veliler ve toplum liderlerinin bakış açılarının belirlendiği "İlköğretim Okullarının Sosyal Etkilerinin Değerlendirilmesi Araştırması"nda yemekhane ve yatakhanelerin okulun fiziksel koşullar bakımımdan en yetersiz kısımları olduğu, genel olarak okul binalarının yetersizliğinin yanı sıra, binaların bakım ve onarımlarına yeterli ölçüde önem verilmediği, rehberlik servislerinin etkili biçimde işletilemediği ve öğrencilerin ailelerinden uzak olmalarının başarılarını olumsuz yönde etkilediği, rehber öğretmen hizmetli sıkıntısı çekildiği tespit edilmiştir (İlköğretim Okullarının Sosyal Etkilerinin Değerlendirilmesi Araştırması, Ankara Üniversitesi, 2002).

Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı tarafından yürütülen Avrupa Birliği Destekli Temel Eğitime Destek Programı kapsamında 2007 yılında hazırlanan Okul Yöneticileri El Kitabının "Yatılı İlkögretim Bölge Okullarının Yönetimi" başlıklı bölümünde YİBO Müdürlerinin karşılaştıkları sorunlar şu şekilde belirtilmiştir (MEB, PKM, 2007);

1. Fiziki açıdan yetersizlik,
2. Sağlık, güvenlik ve beslenme sorunları,
3. Kişilerarası ilişkilerin yetersizliği,
4. Okulun topluma katkısının yetersiz algılanması,
5. Ögrenci gelişim sorunları,
6. Sosyal sorunlar,
7. Okul personeli ile ilgili sorunlar,
8. Eğitim ve öğretim ile ilgili sorunlar,
9. Parasal kaynak ile ilgili sorunlar,
10. Personel yetersizliği,
11. Kadroları YİBO'larda bulunan öğretmenlerin ve diğer personelin başka kurumlara görevlendirilmesi,
12. Müdür Yardımcılarına belleticilik görevi verilmemesinden kaynaklanan problemler,
13. Hizmet alımı yöntemiyle güvenlik, sağlık ve kalorifer ateşçisi gibi önemli ve stratejik konularda nitelikli personelin temin edilememesi,
14. YİBO'larda çalışan personelin ekonomik açıdan diğer kurumlarda çalışan personelden bir farkının olmaması,

15. Öğrencilerin YİBO'dan kaçma girişimleri,
16. Öğrenci sağlığını tehdit eden durumlar,
17. Öğrenci güvenliğinin sağlanması ile ilgili sorunlardır.

Özellikle YİBO'larda en sık yaşanan sorunların başında öğrencilerin YİBO'dan "kaçma" sorunu yer almaktadır. İki YİBO müdürü ile yapılan görüşme sonucunda, öğrencilerin bu okullardan kaçma nedenleri arasında aşağıdakileri saymak mümkündür (Çınkır, 2006):

1. Öncelikle anne ve babasından, yani tüm sevdiklerinden ayrılması, (sevdiği yemekler dahil),
2. Yeni geldiği ortama adapte olamaması,
3. Sevgi dolu bir ortamda yaşarken, bu ortamdan isteği dışında ayrılması,
4. Geldiği okulda aile ortamını ve aile sevgisini bulamaması,
5. Okul idaresinin baskıcı tutumu, öğretmenlerin yeterli sevgi veya yakınlığı göstermemesi,
6. Köyünü özlemesi, yaşadığı arkadaş ortamını araması,
7. Okul içinde yeterli sosyal etkinliklerin olmaması,
8. Okulda fiziki şartların yeterli olmaması.

Çınkır'ın (2006) belirttiği diğer bir sorun ise YİBO'larda öğrenci sağlığını tehdit eden durumlardır. Bunların başlıcaları:

1. Zaman zaman ortaya çıkan salgın hastalıklar (Kızamık, uyuz, kabakulak).
2. Yatakhanelerde sağlıklı bir ortamın oluşmamasından dolayı bitlenmelerin görülmesi, önlem alındıktan sonra tekrar izne gönderilen öğrencilerde aynı olayın görülmesi,
3. Banyo saatlerinin zaman olarak kısa tutulması, banyo yapılan gün sayısının az olması,
4. Küçük öğrencilerin çamaşırlarını yıkayamaması, banyo günlerinde bu öğrencilerin yine tek başlarına banyo yapamamaları, aynı kıyafetle bütün gün dolaşmalarının sağlık ortamını etkilemesi,
5. Yatakhanelerde altına kaçıran öğrencilerin temizliğinin yeterince yapılmaması.

YİBO'larda yaşanan bir başka sorun ise öğrenci güvenliğinin sağlanması ile ilgilidir. Son yıllarda öğrenci velileri üzerinde YİBO'lara karşı "güvensiz ortamlar" izlenimi oluşmuştur. Bu kötü izlenimin ortadan kaldırılması için yetkililer bu okullarda güven ortamını artırıcı gerekli önlemleri aşağıdaki belirtildiği gibi almalıdır (Çınkır, 2006).

1. Yangın ve depremle ilgili önlemler mutlaka alınmalı, öğrenciler bu konuda bilinçlendirilmelidir,
2. Okulun fiziki şartları güçlendirilmeli, böylece öğrenciler daha güvenli bir ortama kavuşmuş olurlar,
3. Nöbetçi öğretmenler ve gece bekçileri nöbet görevlerini titizlikle yerine getirilmelidir,
4. Koğuş sisteminden oda sistemine geçilmesi, yatakhanelerin modernize edilmesidir.

Bu araştırmaların ışığında ülkemizdeki YİBO'ların yıllardır süregelen sorunları fiziki, finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel olmak üzere beş başlık altında ele alınabilir.

YİBO'ların Sorunları

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları, bu okulların yatılı olmaları, YİBO öğrencilerinin daha çok kırsal kesimlerden ve köylerinde okul bulunmayan yerlerden gelmesi, normal ilköğretim okullarının da karşılaştığı fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim, personel, öğrenci hizmetleri gibi konularda birçok sorunla karşılaşmaktadırlar.

Fiziki Şartlar. Koğuş sistemi, büyük öğrencilerle küçük öğrencilerin aynı mekanlarda yatmaları ve hamam tipi banyolarda yıkanmaları çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Pansiyon binalarının yetersiz oluşu, binaların dağınık olarak yapılması ve depreme dayanıklılığı konusunda ciddi davranılmaması, alt yapının yetersiz olması, yemekhanelerin amacına uygun biçimde kullanılmaması, araç ihtiyaçlarının bulunması.

Finans. Bölgesel şartların göz önünde bulundurularak okul kapasitelerinin tespitinin yerinde yapılmaması ve yeterli ödenek gönderilmemesi, personelin fazla çalıştığı saatlerin karşılığını alamamaları,

sosyal aktiviteler için ödenek bulunmaması, öğrencilere verilen harçlıkların yetersiz oluşu, ihale prosedürlerinin suiistimale açık olması.

İlköğretime Ait Gelir Kaynakları. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 76. maddesi ilköğretime ait gelirleri tespit etmiştir. 76. maddenin (a) fıkrası gereğince Genel Bütçeden ayrılan ödenekler aynı Kanunun 77. maddesine göre il özel idare bütçelerine aktarılır. İl özel idaresinde toplanan gelirler ile birlikte ilköğretim bütçesi oluşturulur.

Madde 76.- İlköğretime ait gelir kaynakları şunlardır:

a. Her yıl Devlet gelirlerinin % 2'sinden az olmamak üzere Devlet bütçesinden yapılacak yardımlar,
b. Özel idare bütçelerine, bu kanun hükümleri gereğince sağlanacak gelirler hariç ve 1960 mali yılında ilköğretime tahsis edilen miktardan az olmamak üzere, yıllık gelirlerinin en az %20'si oranında konulacak ödenekler,
c. (Bu fıkra 14.1.1965 tarih ve 655 sayılı Kanunla kaldırılmıştır.),
d. Köy okullarına gelir sağlamak üzere, tahsis edilen araziden ve okul uygulama bahçesinden elde edilen gelirler hariç, köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % 10'u oranında konulacak ödenekler,
e. Mahkemelerce hükmolunanlar da dahil olmak üzere bu Kanuna göre verilecek para cezaları,
f. Gelirleri sıbyan, mahalle tıfıl okullarıyla medreselere ve diğer ilim müesseselerine tahsis edilmiş bulunan mazbut vakıflar hasılatından her yıl Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce bütçe ile tesbit edilecek gelirlerle mütevelliler tarafından idare olunacak vakıflardan ayrılacak hisseler,
g. İktisadi Devlet Teşekkülleri, özel kurumlar, dernekler veya hayırsever kimseler tarafından yapılacak her türlü mal, para bağışları ve vasiyetlerle (İşbu bağış ve vasiyetlerle bununla ilgili işlemlerden resim ve harç alınmaz),

   Gelir ve Kurumlar Vergisi yükümlüleri tarafından makbuz mukabilinde yapılacak para bağışları, yıllık bildirim ile bildirilecek gelirlerden ve kurum kazançlarından indirilir.
h. Faiz gelirleri,

i. Hurdaya çıkacak okul, eşya ve levazımının, işe yaramayacağı anlaşıldığından veya yenisi yapıldığından satılmasına karar verilen okul binaları enkazının veya okul yerinin değiştirilmesi dolayısıyla bu kanuna göre istifade edilmeyecek durumda kalan arsa ve tarlaların satışından elde edilecek paralar,

j. Sözleşmeler gereğince kısmen veya tamamen yerine getirilmeyen okul yapım işleri müteahhitlerinden alınacak gecikme ve benzeri tazminat ve müteahhitlerin irat kaydolunacak teminat akçeleri,

Bütçelerine yukarıda yazılı oranlarda ilköğretim ödeneği koymamış olan idareler, belediye ve köyler için bu ödenekler; bütçeleri inceleme ve onamaya yetkili makamlar tarafından doğrudan doğruya konur; bu ödeneklerin mali yıl başında özel idarelere yatırılması sağlanır.

Madde 77.- 76. maddenin (a) fıkrası gereğince Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinde açılacak özel fasıla gelecek yıllara geçici taahhütler ve masraflar karşılığı olarak ilk on sene (1961-1971) Devlet gelirlerinin %3'ünden ve ondan sonraki yıllarda ise % 2'sinden az olmamak üzere ödenek konulur. Bu ödeneklerle diğer giderlerin %70'i münhasıran 78. maddenin (a) fıkrasında yazılı işlere, %30'u ise aynı maddenin (b) fıkrasında gösterilen ihtiyaçlara sarfedilir. Milli Eğitim Bakanlığı'nca genel bütçeden yapılacak yardımlar tesbit olunacak programa göre il özel idarelerine dağıtılır veya Bayındırlık Bakanlığı bütçesine aktarılır.

Milli Eğitim Bakanlığı gerekli gördüğü takdirde bu ödeneklerden bir kısmını 84. maddede yazılı esaslar dahilinde doğrudan doğruya kullanabilir ve ayniyat halinde illere gönderebilir.

Eğitim ve Öğretim. Materyal eksikliğinin bulunması, yeni programda bu okullarda okuyan öğrencilerin boş zamanlarının göz önüne alınmayarak çok çeşitli faaliyetlerin olmaması, tanıtım ve bilgilendirme gezilerinin düzenlenmemesi, beden eğitimi ders saatlerinin az olması, ders dışı faaliyetlerin bütün öğrencilere yayılmaması, ara sınıflarda okuma yazma bilmeyen öğrencilerin oluşu, öğrencilerin YİBO'lara kayıt şartlarının tutmaması.

2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 22. Maddesine göre il ve ilçe millî eğitim

müdürleri, yapılan plânlamayı ilköğretim okulu müdürleri ile muhtarlara yazılı olarak bildirir, uygulanmasını sağlar. “Okulu bulunmayan yerleşim birimlerinde veya birleştirilmiş sınıfları bulunan okullarda ilk beş sınıfı tamamlayan ve taşımalı öğretim kapsamına alınmayan zorunlu eğitim çağındaki öğrenciler, yatılı ilköğretim bölge okulu veya pansiyonlu ilköğretim okuluna alınırlar (MEB, 2003b).

Yatılı ilköğretim bölge okuluna kayıtta aşağıdaki esaslara uyulur (MEB, 2003b) ;

a. Yatılı ilköğretim bölge okulunun öğrenci alacağı bölge ve öğrenci sayısı, kayıtlar başlamadan en az bir ay önce il millî eğitim müdürü veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında; ilçe millî eğitim müdürleri ve yatılı ilköğretim bölge okulu müdürlerinden oluşan bir komisyon tarafından bu Yönetmeliğin 16. maddesinde belirtilen planlama da dikkate alınarak tespit edilir,
b. Okulu bulunmayan, öğrenci yetersizliği nedeniyle okulu kapatılan yerleşim birimlerindeki öğrenciler ile birleştirilmiş sınıfları bulunan okullarda 5. sınıfı tamamlayan ve taşımalı ilköğretim kapsamına alınamayan zorunlu eğitim çağındaki öğrenciler de yatılı ilköğretim bölge okullarına alınırlar. Bulunduğu ilde yatılı ilköğretim okulu bulunmayan öğrenciler, kontenjanlarının bulunması durumunda diğer illerdeki yatılı ilköğretim bölge okullarına yerleştirilir,
c. Olağanüstü durumlarda ve özel durumu olan öğrencilerin kayıtları ise millî eğitim müdürlüklerince belirlenen yatılı ilköğretim okullarına yapılır.

İlköğretimde ve özellikle yatılı ilköğretim bölge okullarında ders saatleri dışında kalan uzun zaman dilimleri dikkate alındığında, ders programlarının yanında öğrencide kendine güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları ve beceriler oluşturmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda öğrenci kulübü ile toplum hizmeti çalışmalarıyla ilgili iş ve işlemleri düzenlenmesi 13.1.2005 tarih ve 25699 S.R.Gazetede yayınlanan MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlik Yönetmeliğin amaçlarından biridir (MEB, 2005).

Bu doğrultuda Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencilerin Atatürk İlke ve İnkılâplarına, Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı yurttaşlar olarak yetişmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli donanımı kazanmalarına katkıda bulunmayı hedef edinilmektedir (MEB, 2005).

Öğrencilere, MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinin 5. Maddesine göre;

a. İnsan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygı duyabilme,
b. Kendini tanıyabilme, bireysel hedeflerini belirleyebilme, yeteneklerini geliştirebilme, bunları kendisinin ve toplumun yararına kullanabilme,
c. Çevreyi koruma bilinciyle hareket edebilme,
d. Kendine ve çevresindekilere güven duyabilme,
e. Planlı çalışma alışkanlığı edinebilme, serbest zamanlarını etkin ve verimli değerlendirebilme,
f. Girişimci olabilme ve bunu başarı ile sürdürebilme, yeni durum ve ortamlara uyabilme,
g. Savurganlığı önleme ve tutumlu olabilme,
h. Bireysel farklılıklara saygılı olabilme; farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerleri hoşgörü ile karşılayabilme,
i. Aldığı görevi istekle yapabilme, sorumluluk alabilme,
j. Bireysel olarak veya başkalarıyla iş birliği içinde çevresindeki toplumsal sorunlarla ilgilenebilme ve bunların çözümüne katkı sağlayacak nitelikte projeler geliştirebilme ve uygulayabilme,
k. Grupça yapılan görevleri tamamlamak için istekle çalışabilme ve gruba karşı sorumluluk duyabilme gibi tutum, davranış ve becerilerin kazandırılmasına çalışılır.

Öğretim yılı başındaki okul-aile birliği toplantısında, gönüllü velilerin görev ve sorumluluklarının tanıtımından sonra, yatılı öğrencilerin sosyal etkinlik çalışmalarına yardımcı olacak gönüllü velilerin seçimi yapılır. Aynı toplantıda Gönüllü Veli Başvuru Formları (EK-10) dağıtılır ve bu formların doldurularak daha sonra kurulacak olan sosyal etkinlikler kuruluna teslim edilmesi istenir. Veli olmadığı hâlde bu çalışmalara gönüllü olarak katılmak isteyenlerin de Gönüllü Veli Formunu doldurarak okula başvurusu istenir.

Uygun görülmesi hâlinde gönüllü veli olarak çalışmaları sağlanır (MEB, 2005).

Yatılı ilköğretim bölge okullarında ders saatleri dışında kalan zamanlar öğrencinin gelişim özellikleri de dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bunun için Ders dışı eksersiz çalışmalarından yararlanılabileceği gibi, Yaygın Eğitim Kurumları "Halk Eğitim Merkez Müdürlüklerinden" de yararlanılmalıdır.

MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 5. maddesine göre, Yaygın eğitim kurumlarının amaçları ve işlevleri arasında yer alan; Yaygın eğitimin amaç ve işlevinin; Anayasa, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda evrensel hukuka, demokrasi ve insan haklarına uygun ve bir bütünlük içinde yerine getirilmesi için planlı kalkınma hedefleri doğrultusunda toplumun özellikleri ve ihtiyaçlarına göre bireylere (MEB, Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 2006);

a. Millî bütünleşmeyi güçlendirici ve yurttaşlık görevini bilinçli olarak yapmalarını sağlayıcı, demokrasiyi güçlendirici, kişilerin düşüncelerini, kişiliklerini ve yeteneklerini geliştirici biçimde eğitim çalışmaları yapmak,
b. Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak,
c. Çağımızın bilimsel, teknolojik, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerine uyumlarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak,
d. Türkçenin doğru, güzel, etkili ve kurallarına uygun olarak öğretilmesi, kullanılması ve yaygınlaştırılması yönünde öğretim programları hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak,
e. Yöresel özelliklere ve ihtiyaçlara göre eğitim-öğretim, üretim, istihdam, pazarlama ve örgütlenmeye yönelik çalışmalar yapmak,
f. Kırsal kesimden göç edenlerin kent kültürüne uyum sağlamalarına yönelik eğitim çalışmaları yapmak,
g. Mesleklerinde hizmet içi eğitim vermek ve çeşitli mesleklerde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırma imkânı sağlamak,

h. Serbest zamanlarını en iyi şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak, yeteneklerini sergileme ve geliştirme imkânları sağlamak,
i. Bakanlığa bağlı her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları iş birliğinde ulusal meslek standartlarına uygun meslekî ve teknik eğitim programları hazırlamak ve bu programlara göre kurslar açmak.

Yibo'larda Rehberlik Hizmetleri. "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğine" göre ilköğretim okullarında oluşturulan rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde yeterli sayıda rehber öğretmen görevlendirilir. Rehber öğretmen tarafından okulun yıllık rehberlik çalışma planı hazırlanır, okul müdürü tarafından onaylandıktan sonra uygulamaya konulur. Rehber öğretmenler bu çalışmalarda, öğrencilerin durumları ile ilgili olarak diğer öğretmenlerle iş birliği yapar.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki ilkeler esas alınır (MEB, 2008);

a. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri, eğitim kurumlarının eğitim-öğretim etkinlikleri bütünlüğü içinde yer alır,
b. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri tüm öğrencilere açık bir hizmettir,
c. Her öğrenci eğitim sürecinde kendisine sunulan seçenekler arasından birini seçme özgürlüğüne sahiptir,
d. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinde insana saygı esastır,
e. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin bireysel boyutunda gizlilik esastır,
f. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri, öğrenci, veli, uzman, öğretmen ve yönetici gibi ilgililerin işbirliği ile yürütülür,
g. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinde biresel farklılıklara saygı esastır,
h. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin yürütülmesinde hem bireye hem de topluma karşı sorumluluk söz konusudur,
i. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin yürütülmesinde bilimsellik esastır.

Öğrenci. Ailelerinden uzak olan öğrencilerin kendilerini mutlu hissetmemeleri ve okula uyum sağlayamamaları, ifade zorluğu çekmeleri, bakım, temizlik, hijyene dikkat edilmemesi, yatılı ve gündüzlü öğrenciler arasında uyum farklılığı bulunması.

Personel. YİBO yöneticilerinin eğitimleri diğer okul yöneticileri gibi düşünülmektedir. Ancak bu okulların yönetiminde karşılaşılan sorunlar ve yöneticilere verilen sınırlı yetkiler tezat oluşturmaktadır. Bu yöneticilerden sorunların çözülmesi istenmekte birlikte kendilerine verilen sınırlı eğitimler ve yetkilerle birlikte yöneticilik formasyonlarının olmaması, donanımsız olmaları ve yöneticilerin YİBO'larda görev yapmış öğretmenlerden seçilmemesi kendilerini çözümden ziyade çözümsüzlüğe itmesi.

Bu okullarda görev yapan öğretmenlerin ücretlerinin diğer öğretmenlerle aynı olduğu, bayan yönetici eksikliği, belleticilerin okulun kadrolu personeli olmamaları ve bunların diğer okullardan görevlendirilmeleri, bekçi, aşçı ve kaloriferci gibi kalifiye personelin yetersizliği ve bu personele mesai ücretinin verilmemesi, doktor, hemşire ve psikolog eksiğinin bulunması.

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının İşgören Olanakları

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine (MEB, 2003, 23-42) göre YİBO'larda okul müdürü, okul müdür başyardımcısı, okul müdür yardımcısı, pansiyondan sorumlu müdür yardımcısı, öğrenci işlerinden sorumlu müdür yardımcısı, nöbetçi müdür yardımcısı okulun yönetim hizmetlerinde görev yapmaktadır. Öğretmen, nöbetçi öğretmen, sınıf şube öğretmenleri, okul rehber öğretmenleri ve belleticiler okulun eğitim ve öğretim hizmetlerinde görev yapmaktadır. Yardımcı hizmetlerde ise yönetim işleri ve büro memuru, hesap işleri memuru, taşınır mal kayıt kontrol memuru, ambar memuru, döner sermaye memuru, kütüphane memuru, sağlık personeli, şoför, aşçı, aşçı yardımcısı, kaloriferci, bahçıvan, gece bekçisi, teknisyen ve diğer yardımcı personel gibi işgörenler ise yardımcı hizmetlerde görev yapmaktadırlar.

Okul Müdürü. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 60. Maddesine göre; Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, demokratik eğitim-öğretim ortamında diğer çalışanlarla birlikte müdür tarafından yönetilir. Okul müdürü; ders okutmanın

yanında kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye, okulu düzene koymaya ve denetlemeye yetkilidir. Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında okul müdürü; bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir. Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirmesinden sorumludur. Okul müdürü, görev tanımında belirtilen diğer görevleri de yapar (MEB, 2003b).

Müdür Başyardımcısı. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 61. Maddesine göre müdür başyardımcısı, ders okutmanın yanında müdürün en yakın yardımcısıdır. Müdürün olmadığı zamanlarda müdüre vekâlet eder. Aynı maddeye göre müdür başyardımcısı, okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci, personel, harcama talimatı üzerine; işin yaptırılması, mal veya hizmetin alınması, teslim almaya ilişkin işlemlerin yapılması, belgelendirilmesi ve ödeme için gerekli belgelerin hazırlanması, harcama yetkilisi adına taşınırların teslim alınması, koruması, kullanım yerlerine tesliminin sağlanması, Taşınır Mal Yönetmeliğinde belirtilen esas ve usullere göre kayıtların tutulması ve bunlara ilişkin belge ve cetvellerin düzenlenmesi**,** yazışma, eğitici etkinlikler, yatılılık, bursluluk, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, nöbet, halkla ilişkiler gibi işleriyle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar. Bu görevlerin yapılmasından ve okulun amaçlarına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludur. Müdür başyardımcısı, görev tanımında belirtilen diğer görevleri de yapar (MEB, 2003b).

Okul Müdür Yardımcısı. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 62. Maddesine göre okul müdür yardımcıları ders okutmanın yanında okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci, personel, Harcama talimatı üzerine; işin yaptırılması, mal veya hizmetin alınması, teslim almaya ilişkin işlemlerin yapılması, belgelendirilmesi ve ödeme için gerekli belgelerin hazırlanması, harcama yetkilisi adına taşınırları teslim alınması, koruması, kullanım yerlerine tesliminin sağlanması, Taşınır Mal Yönetmeliğinde belirtilen esas ve usullere göre kayıtların tutulması ve bunlara ilişkin belge ve cetvelleri düzenlenmesi,

yazışma, sosyal etkinlikler, yatılılık, bursluluk, güvenlik, beslenme, bakım, nöbet, koruma, temizlik, düzen, halkla ilişkiler gibi işleriyle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar. Müdür yardımcıları bu görevlerin yapılmasından ve okulun amaçlarına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludurlar. Müdür yardımcısı pansiyonla ilgili hizmetlerin yürütülmesinden müdüre karşı sorumludur (MEB, 2003b).

Öğretmen. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 64. Maddesine göre İlköğretim okullarında dersler sınıf veya branş öğretmenleri tarafından okutulur. Öğretmenler, kendilerine verilen sınıfın veya şubenin derslerini, programda belirtilen esaslara göre plânlamak, okutmak, bunlarla ilgili uygulama ve deneyleri yapmak, ders dışında okulun eğitim-öğretim ve yönetim işlerine etkin bir biçimde katılmak ve bu konularda kanun, yönetmelik ve emirlerde belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler. İlköğretim okullarının 1-5 inci sınıflarında sınıf öğretmenliği esastır. Sınıf öğretmenleri, okuttukları sınıfı bir üst sınıfta da okuturlar. Ancak istekleri yönetimce uygun görülmesi hâlinde başka bir sınıfı da okutabilirler. Herhangi bir sınıfta başarı gösteren öğretmenler, isteklerinin yönetimce uygun görülmesi hâlinde aynı sınıfı okutmaya devam edebilirler. İlköğretim okullarının 4 ve 5. sınıflarında özel bilgi, beceri ve yetenek isteyen; beden eğitimi, müzik, resim-iş, din kültürü ve ahlâk bilgisi, yabancı dil, iş eğitimi ve bilgisayar dersleri branş öğretmenlerince okutulur. Ancak ihtiyacın branş öğretmenlerince karşılanamaması halinde bu dersler yüksek öğrenimlerini söz konusu branşlarda yapan sınıf öğretmenleri veya sınıf öğretmeni olup bu alanda hizmet içi eğitim sertifikası almış öğretmenler tarafından ders değişimi yolu ile okutulabilir. Bunun da mümkün olmadığı durumlarda söz konusu dersler sınıf öğretmenince okutulmaya devam edilir (MEB, 2003b).

Yukarıda değinilen yönetmeliğe 2.5.2006 tarihinde yapılan değişiklik ile ilköğretim okullarının 4 ve 5. sınıflarında özel bilgi, beceri ve yetenek isteyen; beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, din kültürü ve ahlâk bilgisi, yabancı dil ve bilgisayar dersleri branş öğretmenlerince okutulur. Ancak, ihtiyacın branş öğretmenlerince karşılanamaması hâlinde bu dersler, yüksek öğrenimlerini söz konusu branşlarda yapan sınıf öğretmenleri veya sınıf

öğretmeni olup bu alanda hizmet içi eğitim sertifikası almış öğretmenler tarafından ders değişimi yolu ile okutulabilir. Bunun da mümkün olmadığı durumlarda bu dersler, sınıf öğretmenince okutulmaya devam edilir. Derslerini branş öğretmeni okutan sınıf öğretmeni, bu ders saatlerinde yönetimce verilen eğitim-öğretim görevlerini yapar (MEB, 2003b).

Nöbetçi Öğretmen. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 71. Maddesine göre Okulun bina ve tesisleri ile öğrenci mevcudu, yatılı-gündüzlü, normal veya ikili öğretim gibi durumları göz önünde bulundurularak okul müdürlüğünce düzenlenen nöbet çizelgesine göre öğretmenlerin, normal öğretim yapan okullarda gün süresince, ikili öğretim yapan okullarda ise kendi devresinde nöbet tutmaları sağlanır. Öğretmen, birden fazla okulda ders okutuyorsa aylığını aldığı okulda, aylık aldığı okulda dersi yoksa en çok ders okuttuğu okulda nöbet tutar. Okuldaki öğretmen sayısının yeterli olması durumunda, bayanlarda 20, erkeklerde 25 hizmet yılını dolduran öğretmenlere nöbet görevi verilmez. İhtiyaç duyulması hâlinde bu öğretmenlere de nöbet görevi verilir. Hamile öğretmenlere ise doğuma üç ay kala ve doğumdan sonra bir yıl nöbet görevi verilmez (MEB, 2003b).

Sınıf Şube Öğretmenleri. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 76. Maddesine göre okul müdürlüğünce öğretim yılı başında 6, 7 ve 8. sınıfların her şubesinde bir şube rehber öğretmeni görevlendirilir. 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıflarda bu görevi sınıf öğretmeni yürütür. Şube rehber öğretmenleri "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği"nde sınıf rehber öğretmeni için belirtilen görevler ile bu Yönetmelikte kendilerine verilen görevleri yaparlar. Şube rehber öğretmeni, müdür ve ilgili müdür yardımcısına karşı sorumludur (MEB, 2003b).

Okul Rehber Öğretmenleri. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 75. Maddesine göre "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğine" göre ilköğretim okullarında oluşturulan rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde yeterli sayıda rehber öğretmen görevlendirilir. Rehber öğretmen, okul müdürüne ya da ilgili müdür

yardımcısına karşı sorumludur. Rehber öğretmen, öğrencilerin durumları ile ilgili olarak diğer öğretmenlerle iş birliği yapar (MEB, 2003b).

Belleticiler. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 74. Maddesinde 2.5.2006 tarihinde yapılan değişikliğe göre yatılı öğrencilerin ders saatleri dışında eğitimleri ile ilgilenmek, öğrencilerin çalışma zamanı ve çalışma yerlerinde, etütlerde ders çalışmalarını sağlamak ve çalışmaları sırasında karşılaştıkları güçlüklerin çözümüne yardımcı olmak üzere, okulun sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenleri veya ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında öğretmenlik yapanlar arasından okul müdürünün önerisi, millî eğitim müdürünün uygun görmesi ve mülkî amirin onayı ile belletici öğretmenler görevlendirilir. Belletici öğretmenler, ek ders ücretleri ile ilgili esaslar dikkate alınarak haftada en çok üç gün nöbet tutarlar. Nöbetçi belletici öğretmenler, gece yatakhanede yatarlar. Diğer belletici öğretmenler de okul yönetimince uygun görülmesi halinde yatakhanede kalabilirler.

Belleticiler, görevlerinden dolayı ilgili müdür yardımcısına karşı sorumlu olup okul yönetimince hazırlanacak nöbet çizelgesine göre nöbet tutmakla yükümlüdürler. Erkek öğrencilerin kaldıkları pansiyonlarda erkek, kız öğrencilerin kaldıkları pansiyonlarda bayan, kız ve erkek öğrencilerin birlikte kaldığı pansiyonlarda ise aynı anda hem erkek hem bayan kız ve erkek öğrencilerin birlikte kaldığı pansiyonlarda ise aynı anda hem erkek hem bayan belletici görevlendirilmesine özen gösterilir. Belletici öğretmenlerden nöbet tutacaklar okul yönetimince belirlenir. Nöbet 24 saat sürer. Nöbetçi belleticiler gece pansiyonda kalırlar. Diğer belleticiler ise olanaklar ölçüsünde isterlerse pansiyonda kalabilirler. Bayan belletici öğretmenlere, istemeleri halinde hamilelik süresi içinde ve doğum sonrasında bir yıl süreyle nöbet görevi verilmez. Belletici öğretmenlerin görevlendirilmesinde Pansiyon Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınır ve öğrenci sayısı dikkate alınarak okul müdürlüğünce belletici öğretmen görevlendirilmesi planlanır. Belletici öğretmenler, görevlerinden dolayı ilgili müdür yardımcısına, müdür başyardımcısına ve okul müdürüne karşı sorumludurlar (MEB, 2003b).

Belleticilerin nöbetçi olduğu günlerdeki başlıca görevleri 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğle Dergisinde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 74. Maddesine göre aşağıdaki gibi belirlenmiştir**:**

a. Pansiyonlarda kalan öğrencilerin ders saatleri dışında eğitimleri ile ilgilenmek,
b. Öğrencilerin çalışma zaman ve yerlerinde, etütlerde sessizce ders çalışmalarını sağlamak ve gerektiğinde onların çalışma sırasında derslerde karşılaştıkları güçlüklerin çözümüne yardımcı olmak,
c. Öğrencilerin günlük vakit çizelgelerini uygulamak ve gece bekçilerini kontrol ederek gereken direktifleri vermek,
d. Yemekhane ve yatakhanelerde öğrencilerin başında bulunarak vaktinde yatıp kalkmalarını, düzenli bir şekilde yemek yemelerini sağlamak,
e. Çamaşır yıkama ve banyo işlerinin zamanında ve düzenli olarak yapılmasını sağlamak,
f. Etüt aralarında öğrencileri gözetimi altında bulundurmak,
g. Etütlerde yoklama yapmak, yoklama pusulalarını ilgili müdür yardımcısına vermek,
h. Hastalanan öğrencilerin durumunu nöbetçi öğretmen ve idarecilere bildirmek,
i. Pansiyonla ilgili hizmetlerin okul idaresince tespit olunan iç yönerge hükümlerine göre yürütülmesini sağlamak,
j. Pansiyona gelen ve gidenlerin kim olduklarını öğrenip, durumları ile ilgilenmek,
k. Pansiyon eşyasının meydanda kalmamasına dikkat etmek, ilgililerin haberi olmadan eşyanın okul dışına çıkarılmasını önlemek,
l. Pansiyon nöbet defterine nöbeti ile ilgili hususları yazmak,
m. Gündelik yiyeceklerin tartılarak ambardan tabelaya göre çıkarılmasında, dışarıdan gelen yiyeceklerin muayenesinde hazır bulunmak,
n. Önemli disiplin olaylarında durumu okul idaresine zamanında duyurmak ve kendisine verilen diğer görevleri yapmak.

Yönetim İşleri Ve Büro Memuru. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 77. Maddesine göre yönetim işleri ve büro memurları, müdür veya müdür yardımcıları tarafından kendilerine verilen yazı ve büro işlerini yaparlar. Gelen ve giden yazılarla ilgili dosya ve defterleri tutar, yazılanların asıl veya örneklerini dosyalar ve saklar, gerekenlere cevap hazırlarlar. Memurlar, teslim edilen gizli ya da şahıslarla ilgili yazıların saklanmasından ve gizli tutulmasından sorumludurlar. Öğretmen, memur ve hizmetlilerin özlük dosyalarını tutar ve bunlarla ilgili değişiklikleri günü gününe işlerler. Arşiv işlerini düzenlerler. Sayman mutemetliğini yaparlar. Bu memurların birden fazla olması hâlinde okul müdürlüğünce aralarında iş bölümü yapılır. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar (MEB, 2003b).

Hesap İşleri Memuru. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 77. Maddesine göre okulun yönetici, öğretmen, memur ve hizmetlilerine ait aylık, ücret, sosyal yardım, yolluk, sağlık, vergi iadesi gibi özlük haklarının zamanında hak sahiplerine verilmesini sağlar. Bunlarla ilgili belgeleri dosyalarında saklar. Okulla ilgili malî işleri izler, iş ve işlemleri yapar ve bunlarla ilgili yazı, belge, defter ve dosyaların düzenlenmesini ve saklanmasını sağlar. Hesap işleri memuru bulunmayan okullarda, bu hizmetler okul müdürlüğünce görevlendirilecek memurlardan biri tarafından yürütülür. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar (MEB, 2003b).

Ambar Memuru. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 79. Maddesine göre satın alınan yiyecek, yakacak, temizlik ve diğer maddelerin muayene ve kabulü ile ilgili işlemleri yapar ve kabul edilenleri teslim alarak gerektiğinde kullanılmak üzere ambarda saklar. Ambar ayniyat mutemetliğini "Ayniyat Talimatnamesi"ne uygun olarak yapar. Nöbetçi öğretmen, aşçı ile birlikte tabelâya göre günlük erzak, yakacak ve temizlik maddelerini tartarak veya sayarak ambardan çıkarır ve ilgililere teslim eder. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar (MEB, 2003b).

Ayniyat ve Depo Memuru. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 80.

Maddesine göre okulun bütün demirbaşından sorumlu olan ayniyat ve depo memuru, demirbaş eşya ve tüketim maddeleri ile ilgili her türlü işlemin, "Taşınır Mal Yönetmeliği"ne uygun olarak yürütülmesini sağlar. Ayniyat memuru, ayniyat ve demirbaş sayım komisyonu üyesidir. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar (MEB, 2003b).

Döner Sermaye Memuru. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 81. Maddesine göre döner sermayeli okullarda döner sermaye saymanı, döner sermaye ambar memuru ve döner sermaye veznedarı görevlendirilir. Döner sermaye saymanı, döner sermayenin iş ve işlemlerini, ilgili mevzuat hükümleri ile Bakanlık emirlerine göre yürütür. Döner sermaye, ambar memuru, döner sermaye ambarına giren ve çıkan malların ve eşyanın kaydını tutar, korunmasını sağlar. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar (MEB, 2003b).

Kütüphane Memuru. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 82. Maddesine göre kütüphane memuru okul kitaplığını, "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği"ne göre düzenler. İş ve işlemlerini yürütür. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar (MEB, 2003b).

Sağlık Personeli. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 83. Maddesine göre sağlık personeli, okuldaki öğrenci ve diğer personelin sağlıkla ilgili işlerini yapmakla yükümlüdür. Ayrıca, yatılı okullardaki sağlık personeli, görevlerini "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği"ne göre yürütür. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar (MEB, 2003b).

Şoför. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 84. Maddesine göre okula tahsis edilen okul taşıtının zimmetini üzerine alır, taşıtın kullanılmasından ve bakımından sorumlu olur. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar (MEB, 2003b).

Aşçı. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 85. Maddesine göre aşçı "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği"nde belirtilen görevleri yapar. Aşçı, müdür, ilgili müdür yardımcısı, nöbetçi öğretmen, okul doktoru ve varsa diyet uzmanına karşı sorumludur. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar (MEB, 2003b).

Aşçı Yardımcısı. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 86. Maddesine göre aşçı yardımcısı, "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği"nde belirtilen görevleri yapar. Aşçı yardımcısı, müdür, ilgili müdür yardımcısı ve aşçıya karşı sorumludur. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar (MEB, 2003b).

Kaloriferci. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 87. Maddesine göre kaloriferci, kalorifer dairesi ve tesisleri ile ilgili hizmetleri yapar. Kaloriferin kullanılmadığı zamanlarda okul yönetimince verilecek işleri yapar. Kaloriferci, okul müdürüne, müdür yardımcısına ve nöbetçi öğretmene karşı sorumludur. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar. Kalorifercinin yetiştirilmesi için il/ilçe millî eğitim müdürlüğünce gerekli tedbirler alınır (MEB, 2003b).

Bahçıvan. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 88. Maddesine göre bahçıvan, yapılacak plâna uygun olarak, okulun bahçe ve parkını düzenler, tarım öğretmeni ile iş birliği içinde çalışır. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar (MEB, 2003b).

Gece Bekçisi. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (İKY) 89. Maddesine göre gece bekçisi veya nöbetle gece bekçiliği yapan hizmetli, nöbeti süresince okul bina ve eklentilerinin güvenliğini sağlar. Bu görevleri yaparken müdüre, ilgili müdür yardımcısına, nöbetçi öğretmene karşı sorumludur. Hizmetli sayısı iki ve daha az olan okullarda gece bekçiliği görevi yürütülmez. Durum en yakın emniyet birimine 6 ayda bir yazılı olarak bildirilir (MEB, 2003b).

Teknisyenler. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (İKY) 90. Maddesine göre okulun imkân ve özelliklerine göre elektrik, elektronik, bilgisayar, makine onarımı, su, doğalgaz, kalorifer tesisatı, marangozluk ve benzeri işleri yapmak üzere teknisyenler çalıştırılır. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar (MEB, 2003b).

Diğer Yardımcı Personel. 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (İKY) 91. Maddesine göre yardımcı hizmetler sınıfı personeli, okul yönetimince yapılacak plânlama ve iş bölümüne göre her türlü yazı ve dosyayı dağıtmak ve toplamak, başvuru sahiplerini karşılamak ve yol göstermek, hizmet yerlerini temizlemek, aydınlatmak ve ısıtma yerlerinde çalışmak, nöbet tutmak, okula getirilen ve çıkarılan her türlü araç-gereç ve malzeme ile eşyayı taşımak ve yerleştirme işlerini yapmakla yükümlüdürler. Bu görevlerini yaparken okul yöneticilerine ve nöbetçi öğretmene karşı sorumludurlar (MEB, 2003b).

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde belirtilen YİBO'larda görevlendirilmesi gereken personel hakkında yukarıda detaylı bilgi verilmiştir. Görevlendirilmesi gereken pozisyonlara personel bulunamadığı takdirde yapılması gereken işler için hizmet alımı da yapılmaktadır. Örneğin, eğer okulda aşçı yok ise, okul yemekhanesinde yemek yapılmaz, bu iş yemek yapan firmalardan hizmet alımı şeklinde sağlanmaktadır.

Bekçi görevlendirmesi yapılamadığı durumlarda ise özel güvenlik şirketlerinden güvenlik elemanı hizmet alımı şeklinde görevlendirilebilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, evren-örneklem, araştırma kapsamına alınan okullar belirtilmekte ve veri toplama aracı açıklanmaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, YİBO'ların fizikî, finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel boyutlarında karşılaşılan sorunların mevcut durumu YİBO yöneticileri ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak mevcut durum belirlenecektir. Bu nedenle araştırma tarama türündedir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Türkiye'de 12 NUTS bölgesinde bulunan 12 Yatılı İlköğretim Bölge okullarında görev yapan öğretmen ve yöneticiler oluşturmaktadır.

Türkiye genelindeki 586 YİBO'nun tamamına ulaşmak güç olacağından bu araştırmanın örneklemini DPT'nin 2001 yılında belirlediği 12 NUTS bölgesinden yansız olarak seçilen birer il ve toplam 12 YİBO'da görev yapan 50 yönetici (müdür ve müdür yardımcısı) ve 281 öğretmen olmak üzere toplam 331 kişi oluşturmaktadır.

Ancak 12 YİBO'ya gönderilen 331 anketten 39 yönetici ve 204 öğretmen anketi olmak üzere toplam 243'ü geri dönmüş ve böylece geri dönüş oranı 243/331 olmuştur.

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için toplanması düşünülen verilerin alınacağı 12 bölge (NUTS 1), bu bölgeleri temsilen seçilen iller ve bu illerden seçilen okul sayısı, öğrenci, öğretmen ve yönetici sayıları Çizelge 7'de yer almaktadır.

Çizelge 7

Öğretmen ve Yöneticilerin 12 Bölgeden Seçilmiş İllere Göre Dağılımı

Sıra No	Okul Adı	Bölgesi	İli	Müdür Sayısı	Müdür Yrd. Sayısı	Öğretmen Sayısı	TOPLAM
1	Ankara YİBO	Batı Anadolu	Ankara	1	2	22	25
2	İzmir YİBO	Ege	İzmir	1	4	47	52
3	Balıkesir YİBO	Batı Marmara (Anadolu Yakası)	Balıkesir	1	3	11	15
4	Kahramanmaraş YİBO	Akdeniz	Kahramanmaraş	1	4	23	28
5	Şanlıurfa YİBO	Güneydoğu Anadolu	Şanlıurfa	1	3	18	22
6	Van YİBO	Ortadoğu Anadolu	Van	1	2	15	18
7	Erzurum YİBO	Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum	1	4	30	35
8	Trabzon YİBO	Doğu Karadeniz	Trabzon	1	4	19	24
9	Samsun YİBO	Batı Karadeniz	Samsun	1	3	20	24
10	Sakarya YİBO	Doğu Marmara	Sakarya	1	3	19	23
11	Sivas YİBO	Orta Anadolu	Sivas	1	4	42	47
12	Edirne YİBO	Batı Marmara (Avrupa Yakası)	Edirne	1	2	15	18
	TOPLAM			12	38	281	331

Çizelge 7'de, anketin uygulandığı okulların isimleri verilmemiştir, bunun yerine YİBO'nun bulunduğu il baz alınarak isimlendirilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada yararlanılmak üzere alan yazın ile ilgili literatür incelenmiş ve konu ile ilgili tez, kitap, makale ve diğer kaynaklar taranmıştır. Araştırmadaki alt amaçlara cevap bulabilmek için hem yöneticilere hem de öğretmenlere uygulanmak üzere bir anket formu geliştirilmiştir.

Geliştirilen anket formunun içeriğine ilişkin bazı uzmanların *(Prof. Dr. İnayet AYDIN, Prof. Dr. Ali BALCI, Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR, Prof. Dr. Yüksel KAVAK, Prof. Dr. Nezahat GÜÇLÜ, Doç. Dr. Nükhet DEMİRTAŞLI, Yrd. Doç. Dr. Şakir ÇINKIR)* görüşlerine başvurulmuş ve önerileri doğrultusunda anket formları yeniden düzenlenmiştir.

Anketi uygulamak üzere gerekli izinler alındıktan sonra, evren olarak belirlenen okullara tek tek ulaşılmış, anketler gönderilmiş ve bu okullardaki öğretmen ve yöneticilere bu anket formları uygulanmıştır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışma grubunda yer alan öğretmen ve yöneticilere kişisel bilgileri ile ilgili sorular sorulmuştur. İkinci bölümde ise YİBO'larda karşılaşılan sorunların fiziki altyapı, finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel açısından durum tespitine yönelik sorular sorulmuştur. Ayrıca her boyutun sonuna açık uçlu sorular eklenmiştir. Anket Formu Ek-1'de sunulmuştur.

Araştırma anketi (Ek-1) 101 sorudan oluşmaktadır. Ankette değerlendirmeler için Likert tipi 5'li dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Her yargının karşısında "Tamamen Katılıyorum" (5), "Katılıyorum" (4), "Kısmen Katılıyorum" (3), "Katılmıyorum" (2) ve "Hiç Katılmıyorum (1) seçenekleri bulunmakta olup, deneklerden bu sıklardan birini işaretlemeleri istenmiştir.
Ortalamaların puan aralıkları şu şekildedir.
1.00 - 1.80 : Hiç Katılmıyorum.
1.81 - 2.60 : Katılmıyorum
2.61 - 3.40 : Kısmen Katılıyorum
3.41 - 4.20 : Katılıyorum
4.21 - 5.00 : Tamamen Katılıyorum

Geçerlik ve Güvenirlik

Anketin yapı geçerliliği faktör analizi ile incelenmiş olup, anketin her bir boyutu ayrı ayrı faktör analizine tabi tutulmuştur. Anketin ikinci bölümü; "fiziki alt yapı", "finansman", "eğitim öğretim", "öğrenci" ve "personel" olmak üzere YİBO'ların sorunlarını beş boyutta ele aldığı için her boyut kendi içinde analiz edilmiştir.

Uygulama yapılan örneklemden elde edilen verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO (Kaiser- meyer-Olkin) ve Barlett testleri uygulanmıştır.

Fiziki Alt Yapı bölümüne ait KMO değeri ,910 ve Barlett testi 2021,03 ($p<0,05$) bulunmuştur. Finansman bölümüne ait KMO değeri ,88,6 ve Barlett testi 2293,24 ($p<0,05$) bulunmuştur. Eğitim-öğretim bölümüne ait KMO değeri ,708 ve Barlett testi 643,30 ($p<0,05$) bulunmuştur. Öğrenci bölümüne ait KMO değeri ,830 ve Barlett testi 1626,08 ($p<0,05$) bulunmuştur. Personel bölümüne ait KMO değeri ,786 ve Barlett testi 1528,345 ($p<0,05$) bulunmuştur. Bu bölüm de tek faktörlü olarak faktör analizine alınmıştır. KMO (Kaiser- meyer-Olkin) ve Barlett testleri sonucunda, faktör analizi yapabilmek için örneklem büyüklüklerinin yeterli olduğu görülmüştür.

Ölçeğin güvenirliği için, güvenirlik katsayısının ,70 ve daha yüksek olması genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2006, 171). Çalışmanın güvenirlilik analizinde Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı kullanılmıştır.

Madde toplam korelasyonu ,30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, ,20-,30 arasında yer alan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda ölçeğe alınmaması gerektiği ,20'den daha düşük maddelerin ise ölçeğe alınmaması gerektiği söylenebilir (Büyüköztürk, 2006, 171). Ayrıca faktör yük değerlerinin ,45 ya da daha yüksek olması seçim için iyi bir ölçüttür. Ancak ölçekteki madde sayısına göre bu değer , 30'a kadar indirilebilir (Büyüköztürk, 2006, 124). Ölçekte yer alan her maddenin ayırt edileceği faktör yük değerlerine ve madde toplam korelâsyonları hesaplanarak bakılmıştır.

"YİBO'ların sorunları" ölçeğinin fiziki alt yapı boyutundaki A5, A12, A14 A40, ve A45 numaralı maddeler faktör yük değerleri ,30'un altında olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. A Boyutunda 40 madde vardır. Bu maddelerin faktör yük değerleri ,36 ile ,76 arasında değişmektedir. Fiziki Alt Yapı boyutu, ölçmek istenen özellikleri %66,80 ölçmektedir. Fiziki Alt Yapı boyutunda toplam boyutuna ait faktör yük değerleri ve madde toplam korelasyonları Çizelge 8'de gösterilmektedir.

Çizelge 8

YİBO'ların Sorunları Ölçeği Fiziki Alt Yapı Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları

Faktör	Madde No	Faktör Yük Değerleri	Madde toplam Korelasyonu
Fiziki Alt Yapı	A1	,519	,491
	A2	,581	,586
	A3	,366	,652
	A4	,397	,427
	A5	,446	,422
	A6	,585	,611
	A7	,697	,675
	A8	,673	,592
	A9	,622	,632
	A10	,660	,675
	A11	,404	,373
	A12	,406	,342
	A13	,734	,709
	A14	,768	,805
	A15	,591	,512
	A16	,307	,308
	A17	,452	,370
	A18	,689	,675
	A19	,601	,517
	A20	,681	,691
	A21	,698	,861
	A22	,693	,840
	A23	,659	,754
	A24	,605	,776
	A25	,503	,643
	A26	,683	,633
	A27	,629	,790
	A28	,588	,773
	A29	,512	,716
	A30	,512	,730
	A31	,503	,452
	A32	,558	,559
	A33	,307	,403
	A34	,602	,518
	A35	,524	,531
	A36	,509	,574
	A47	,576	,627
	A48	,628	,698
	A39	,621	,659
	A40	,547	,502
	Açıkladığı varyans:	%66,80	
	Cronbach Alpha Katsayısı:	,943	

"YİBO'ların sorunları" ölçeğinin finansman boyutundaki B59,B62, B63 B65 numaralı madde faktör yük değerleri ,30'un altında olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Finansman boyutunda 16 madde vardır. Bu maddelerin faktör yük değerleri ,34 ile ,74 arasında değişmektedir. Finansman boyutu, ölçmek istenen özellikleri %66,505 ölçmektedir. Finansman boyutunda toplam boyutuna ait faktör yük değerleri ve madde toplam korelasyonları Çizelge 9'da gösterilmektedir.

Çizelge 9

YİBO'ların Sorunları Ölçeği Finansman Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları

Faktör	Madde No	Faktör yük değerleri	Madde toplam Korelasyonu
Finansman	B41	,743	,699
	B42	,674	,616
	B43	,703	,629
	B44	,726	,599
	B45	,410	,343
	B46	,678	,568
	B47	,628	,567
	B48	,703	,589
	B49	,699	,602
	B50	,553	,429
	B51	,499	,391
	B52	,563	,695
	B53	,604	,712
	B54	,341	,337
	B55	,381	,325
	B56	,433	,339
	Açıkladığı varyans:	%66,505	
	Cronbach Alpha Katsayısı:	,907	

"YİBO'ların sorunları" ölçeğinin eğitim-öğretim boyutundaki C66,C67, C68, C71, C72, C73,C74, C75, C76, 78,C79 numaralı maddeler faktör yük

değerleri ,30'un altında olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Eğitim-öğretim boyutunda 8 madde vardır. Bu maddelerin faktör yük değerleri ,28 ile ,57 arasında değişmektedir. Eğitim-öğretim boyutu, ölçmek istenen özellikleri %71,130 ölçmektedir. Eğitim-öğretim boyutunda toplam boyutuna ait faktör yük değerleri ve madde toplam korelasyonları Çizelge 10'da gösterilmektedir.

Çizelge 10

YİBO'ların Sorunları Ölçeği Eğitim-Öğretim Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları

Faktör	Madde No	Faktör yük değerleri	Madde toplam Korelasyonu
Eğitim Öğretim	C57	,478	,500
	C58	,455	,502
	C59	,281	,127
	C60	,523	,384
	C61	,576	,422
	C62	,471	,349
	C63	,488	,592
	C64	,473	,555
	Açıkladığı varyans:	%71,130	
	Cronbach Alpha Katsayısı:	,768	

"YİBO'ların sorunları" ölçeğinin öğrenci boyutundaki D85,D87, D86, D88,D89, D91 , D93, D102,D103, D104, D05,D106,D111,D112,D115 numaralı maddeler faktör yük değerleri ,30'un altında olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Öğrenci Boyutunda 18 madde vardır. Bu maddelerin faktör yük değerleri ,29 ile ,62 arasında değişmektedir. Öğrenci boyutu, ölçmek istenen özellikleri %63,428 ölçmektedir. Öğrenci boyutunda toplam boyutuna ait faktör yük değerleri ve madde toplam korelasyonları Çizelge 11'de gösterilmektedir.

Çizelge 11

YİBO'ların Sorunları Ölçeği Öğrenci Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları

Faktör	Madde No	Faktör yük değerleri	Madde toplam Korelasyonu
Öğrenci	D65	,294	,213
	D66	,294	,217
	D67	,341	,248
	D68	,408	,456
	D69	,356	,298
	D70	,571	,487
	D71	,597	,517
	D72	,524	,452
	D73	,623	,579
	D74	,598	,562
	D75	,616	,548
	D76	,508	,558
	D77	,526	,625
	D78	,571	,563
	D79	,554	,435
	D80	,390	,446
	D81	,429	,341
	D82	,433	,410
	Açıkladığı varyans:	%63,428	
	Cronbach Alpha Katsayısı:	,867	

"YİBO'ların sorunları" ölçeğinin personel boyutundaki E118, E131, E133,E135, E136, E137, E138, E139, E140, E141, E142, E143, E144, E146,E147, E151,E152, E153, E154, E155, E156,E158 numaralı maddeler faktör yük değerleri ,30'un altında olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Personel Boyutunda 19 madde vardır. Bu maddelerin faktör yük değerleri ,30 ile ,63 arasında değişmektedir. Personel boyutu, ölçmek istenen özellikleri %64,186 ölçmektedir. Personel boyutunda toplam boyutuna ait faktör yük değerleri ve madde toplam korelasyonları Çizelge 12'de gösterilmektedir.

Çizelge 12

YİBO'ların Sorunları Ölçeği Personel Boyutuna İlişkin Faktör Yük Değeri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranları ve Alfa Katsayıları

Faktör	Madde No	Faktör yük değerleri	Madde toplam Korelasyonu
Personel	E83	,348	,471
	E84	,517	,574
	E85	,636	,574
	E86	,370	,373
	E87	,495	,411
	E88	,553	,530
	E89	,474	,494
	E90	,579	,546
	E91	,565	,498
	E92	,550	,478
	E93	,448	,474
	E94	,553	,512
	E95	,313	,262
	E96	,384	,424
	E97	,385	,316
	E98	,316	,304
	E99	,307	,294
	E100	,368	,335
	E101	,305	,217
	Açıkladığı varyans:	%64,186,	
	Cronbach Alpha Katsayısı:	,851	

"YİBO'ların sorunları" ölçeğine ilişkin yapılan analizler sonucunda, anketin geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

Verilerin Analizi

Anket formu son şeklini aldıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirilmesi Dairesi Başkanlığından gerekli izin alınarak (Ek-2) çalışma grubunda yer alan okullara anket formları gönderilmiş, doldurulduktan sonra da geri alınmıştır.

Anket formundan elde edilen veriler değerlendirme çizelgesine işlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS for Windows 13.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı yardımı ile değerlendirilmiştir. Araştırmada ele alınan alt problemlere geçmeden önce öncelikle değişkenlerle ilgili betimsel istatistiklere bakılmıştır. Alt problemlerde ise öğretmen ve yönetici görüşlerinin genel durumunu görmek

amacıyla betimsel istatistiklerden aritmetik ortalama ile standart sapmalara bakılmıştır. İkinci alt probleme yanıt bulmak amacıyla; yönetici ve öğretmenlerin YİBO'ların fiziki alt yapı, finansman, eğitim ve öğretim ile ilgili görüşlerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini ilişkisiz t-testi, öğrenci ve personel boyutlarına ilişkin görüşlerinin anlamlı farklılık olup olmadığını göstermek için ilişkisiz t-testi'nin alternatifi olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Yönetici ve öğretmenlerin YİBO'ların fiziki alt yapısı, finansman, eğitim öğretim, öğrenci ve personele ilişkin görüşlerinin; mesleki kıdemlerine, okuldaki öğrenci sayısına (okulun büyüklüğü), okullara (okulun bulundu bölgelere), görevlerine göre analizlerinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Verilerin analiz çalışmasından öncelikle ilgili gruplara ve değişkenlere göre her bir analizin varsayımlarına bakılmış, normallik, homojenlik vb. gibi varsayımların karşılanmadığı durumlarda Non-Parametrik testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskall-Wallis H testleri kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testinde anlamlı farklılıklar bulunduğunda, farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırmalara Mann Whitney U testi kullanılarak bakılmıştır. İkili karşılaştırmalarda Benferroni düzeltme tekniği kullanılmıştır. Analizlerin yapılmasında anlamlık düzeyi olarak .05 dikkate alınmıştır

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde temel amaç doğrultusunda oluşturulan alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Alt problemlere ilişkin bu bulgular ve yorumlar aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır.

1. YİBO'ların fiziki, finansal, eğitim öğretim, öğrenci ve personel açısından karşılaştıkları sorunlara ilişkin YİBO okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri nelerdir?

YİBO'larda görev yapan öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim, öğrenci ve personel durumlarına ilişkin görüşlerine ait puan ortalamaları, standart sapma değerleri ve en küçük puan ile en yüksek alınan puanlar aşağıda Çizelge 13'de verilmiştir.

Çizelge 13

Yönetici ve Öğretmenlerin Fiziki Alt Yapı, Finansman, Eğitim Öğretim, Öğrenci ve Personele İlişkin Görüşlerine Ait Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları, En Küçük Puan ile En Yüksek Puan

Boyutlar	Görev	N	$\ddot{X}$	S	En Küçük	En Büyük
Fiziki Alt Yapı	Yönetici	39	154,5055	23,61231	97	201
	Öğretmen	204	127,9472	31,70581	57	206
Finansman	Yönetici	39	58,2790	11,20477	32	81
	Öğretmen	204	53,5545	13,05390	27	85
Eğitim Öğretim	Yönetici	39	56,1150	7,33846	39	73
	Öğretmen	203	53,3577	8,19800	33	74
Öğrenci	Yönetici	39	96,4122	15,65579	71	138
	Öğretmen	201	93,5381	14,04531	49	148
Personel	Yönetici	39	115,5103	14,75741	76	138
	Öğretmen	204	122,7733	16,11642	61	164

Çizelge 13 incelendiğinde, personel boyutu hariç diğer boyutların tamamında yöneticiler öğretmenlere oranla fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim ve öğrenci boyutlarında daha olumlu düşünmekte bir diğer ifadeyle

daha az sorunun olduğunu söylemektedirler. Personel boyutunda ise yöneticiler öğretmenlere oranla daha fazla sorunun olduğunu bir başka deyişle daha az olumlu düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Çizelge 13'teki görüş ortalamalarına bakıldığında yönetici ve öğretmenlerin boyutlara göre farklı bir görüşte oldukları söylenebilir. Yönetici ve öğretmenlerin boyutlara ilişkin görüş ortalamaları madde sayıları dikkate alındığında verilen maddelere genel olarak kısmen katıldıkları ortaya çıkmaktadır. Buradan hem yönetici hem de öğretmen görüşlerine göre YİBO'larda fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim, öğrenci ve personel boyutlarına ilişkin sorunların olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın birinci alt probleme olarak yönetici ve öğretmenlerin YİBO'ların fiziki alt yapılarına ilişkin görüşleri nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda Çizelge 14'te verilmiştir.

Çizelge 14

Yönetici ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Fiziki Alt Yapı Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik

Anket Maddeleri FİZİKİ ALT YAPI	Yönetici N=36			Öğretmen N=205			Toplam N=241	
	x	ss	Puan sırası	x	ss	Puan sırası	x	ss
1. İlköğretimin sekiz yıla çıkartılması sürecinde, okulda gerekli alt yapı sağlanmıştır	2,75	1,25	35	2,50	1,31	29	2,53	1,33
2. Okuldaki çalışma salonları yeterlidir	2,41	1,20	38	2,23	1,14	37	2,26	1,16
3. Okulun yeterli donanıma sahip çok amaçlı salonu vardır	2,19	1,39	39	2,30	1,43	35	2,27	1,43
4. Okuldaki derslik sayısı yeterlidir	3,19	1,36	28	2,84	1,40	20	2,91	1,41
5. Dersliklerin donanımı yeterlidir	2,47	1,02	37	2,25	1,10	36	2,27	1,1
6. Yemekhane için ayrılan mekân uygundur	3,77	1,31	16	3,16	1,42	11	3,26	1,45
7. Okulda çıkan yemekler sağlık ve temizlik kurallarına uygundur	4,27	,944	5	3,17	1,22	10	3,35	1,28
8. Yatakhanelerde bulunan yatakların boyları ve ranzaları çocukların gelişimine uygundur	3,97	1,13	10	3,19	1,22	9	3,31	1,26
9. Yatakhaneler yeterince ısınmaktadır	4,19	1,14	6	3,12	1,34	12	3,31	1,38
10. Yatakhanelerin temizliği görevliler tarafından düzenli olarak yapılmaktadır	4,36	,866	3	3,21	1,32	8	3,41	1,35

Çizelge 14'ün devamı…

Anket Maddeleri FİZİKİ ALT YAPI	Yönetici N=36			Öğretmen N=205			Toplam N=241	
	x	ss	Puan sırası	x	ss	Puan sırası	x	ss
11. Öğrenciler yaşlarına ve sınıflarına göre pansiyona yerleştirilmektedir	4,00	1,24	9	3,24	1,42	5	3,39	1,45
12. Yatakhanelerde zaruri durumlarda öğrencilerin ailelerinin günübirlik misafir edilebilmesi için imkan mevcuttur	1,80	1,23	40	1,97	1,34	40	1,94	1,34
13. Okulda, öğrencilerin temizlik ihtiyaçlarının karşılamasını sağlayacak mekânlar (banyo, tuvalet, lavabo, vs) yeterlidir	4,00	1,24	8	3,07	1,38	14	3,24	1,41
14. Okulda, öğrencilerin temizlik ihtiyaçlarının karşılamasını sağlayacak mekânlar (banyo, tuvalet, lavabo, vs) sağlığa uygundur	4,05	,954	7	2,89	1,33	17	3,08	1,37
15. Öğrenciler tüm gün banyo yapma imkânına sahiptir	3,27	1,32	26	2,23	1,42	38	2,40	1,47
16. Öğrencilerin banyo ve günlük bakım gereksinimleri düzenli olarak yerine getirilmektedir	4,47	4,98	1	2,92	3,74	16	2,83	1,33
17. Banyoların kurna sisteminde olması uygundur	2,72	1,40	36	2,65	1,46	27	2,66	1,51
18. Okul tuvaletleri sağlam ve kullanışlıdır	3,80	1,09	12	2,96	1,38	15	3,02	1,5
19. Öğrencilerin çamaşırları haftalık olarak yıkanmaktadır	3,83	1,20	11	2,86	1,47	18	2,97	1,37
20. Okuldaki kütüphane fiziki bakımdan yeterlidir	3,66	1,28	20	2,84	1,33	19	2,94	1,35
21. Okuldaki kütüphane kitap sayısı açısından yeterlidir	3,77	1,17	15	2,79	1,31	21	2,83	1,35
22. Okul kütüphanesindeki kitaplar öğretmen ve öğrencilerin gereksinimlerini karşılamaktadır	3,72	1,13	17	2,67	1,29	25	2,53	1,34
23. Okulun dinlenme alanları yeterlidir	2,94	1,16	32	2,45	1,33	30	2,45	1,34
24. Okulun oyun alanları yeterlidir	2,97	1,34	31	2,38	1,31	32	2,23	1,29
25. Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirecekleri spor alanları yeterlidir	2,77	1,37	34	2,16	1,24	39	3,51	1,22
26. Okul ve alanların temizliği düzenli olarak yapılmaktadır	4,41	,769	2	3,32	1,20	2	2,81	1,21
27. Okuldaki laboratuarlar fiziki açıdan yeterlidir	3,27	1,23	27	2,74	1,15	24	2,75	1,14
28. Okuldaki laboratuarlar donanım bakımdan yeterlidir	3,36	,990	24	2,65	1,10	26	2,41	1,21
29. Revirin donanımı (sedye, paravan, vb.) yeterlidir	3,00	1,01	29	2,34	1,18	33	2,39	1,21
30. Revirde bulunan tıbbi malzemeler yeterlidir	3,00	1,06	30	2,32	1,15	34	2,86	1,29
31. Okulun rehberlik servisi mekan olarak uygundur	3,50	1,08	22	2,75	1,27	23	2,88	1,28
32. Okuldaki bilgi iletişim teknolojileri sınıfı yeterlidir	3,50	1,13	23	2,78	1,25	22	3,35	1,27
33. Okul yönetimi odaları okul bahçesine hâkim konumdadır	3,72	1,30	18	3,26	1,22	4	3,31	1,2
34. Okul binasının bakım ve onarımı, düzenli olarak yapılmaktadır	3,72	,881	19	3,22	1,22	7	2,47	1,23

Çizelge 14'ün devamı…

Anket Maddeleri FİZİKİ ALT YAPI	Yönetici N=36			Öğretmen N=205			Toplam N=241	
	x	ss	Puan sırası	x	ss	Puan sırası	x	ss
35. Okul yurtlarındaki tüm odaların yalıtımı yeterlidir	2,83	1,20	33	2,42	1,20	31	3,40	1,28
36. Okul yeterince ısıtılmaktadır	4,30	,821	4	3,22	1,25	6	3,42	1,11
37. Okulun ve yatakhanelerin elektrik tesisatı yeterlidir	3,80	,888	14	3,34	1,11	1	3,42	1,10
38. Okulun ve yatakhanelerin su tesisatı yeterlidir	3,80	,749	13	3,31	1,10	3	3,21	1,24
39. Okulun ve yatakhanelerin kalorifer sistemi ve alt yapısı yeterlidir	3,63	,960	21	3,11	1,23	13	2,71	1,36
40. Okul dışarıdan gelen tehlikelere karşı korunaklıdır	3,30	1,09	25	2,62	1,33	28	2,88	1,28

Çizelge 14'te öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların fiziki alt yapı boyutundaki faktörlere ilişkin betimsel istatistiğe bakıldığında; yöneticiler öğrencilerin banyo ve günlük bakım gereksinimlerini düzenli olarak yerine getirdiklerini (X=4.47), okul ve alanların temizliğinin düzenli olarak yapıldığını (X=4.41) ve yatakhanelerin temizliğinin görevliler tarafından düzenli olarak yapıldığını (X=4.36), ayrıca okuldaki çalışma salonlarının yeterli olmadığını (X=2.41), okulun yeterli donanıma sahip çok amaçlı salonunun bulunmadığını (X=2.19) ve yatakhanelerde zaruri durumlarda öğrencilerin ailelerinin günübirlik misafir edilemediklerini (X=1.80) dile getirmişlerdir.

Öğretmenler ise okulun ve yatakhanelerin elektrik tesisatı yeterli olduğunu (X=3.34), okul ve alanların temizliğinin düzenli olarak yapıldığını (X=3.32), okulun ve yatakhanelerin su tesisatının yeterli olduğunu (X=3.31), ayrıca öğrencilerin tüm gün banyo yapma imkânına sahip olmadıklarını (X=2.23), öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirecekleri spor alanlarının yeterli olmadığını (X=2.16), Yatakhanelerde zaruri durumlarda öğrencilerin ailelerinin günübirlik misafir edilemediklerini (X=1.97) belirtmişleridir.

Okulların fiziki alt yapılarına ilişkin olarak yönetici ve öğretmenlerin ölçme aracındaki fiziki alt yapıya ilişkin açık uçlu soruya verdikleri yanıtlara bakıldığında bazı sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çeşitli öneriler verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır;

"Okulumuz tadilat görmesine rağmen güneş görmeyen sınıflarda yüksek oranda küf ve rutubet bulunmakta, pimapenler terleme yapmakta, içeriye su girmektedir. "Pansiyonda ise banyo yapma ve çamaşır yıkama olanaksızlıkları göze çarpmaktadır"

"YİBO'larda barınan öğrencilerin kendilerini ailelerindeymiş gibi hissettirecek, sıcak bir yuva ortamının MEB tarafından sağlanması gereklidir. Bütün fiziki şartların sosyal etkinliklerin yapılacağı yerlerin tam olması ve gerekli donanımın bulunması neredeyse zorunluluk haline gelmiştir".

"Bilhassa spor malzemeleri ve oyun sahası pansiyonlu okullarda tam donanımlı olmalıdır.

"Okullarda spor salonları olmalı ve malzeme olarak tam donanımlı olmalıdır".

"Dolaplar yenilenmelidir".

"158 okulda lojman yoktur".

"Acil kapalı spor salonu ve kantin-kafeteryaya ihtiyaç vardır".

"Öğrenciler kurna (hamam) sistemiyle temizlendikleri için tam temizlik sağlanamamaktadır. Sonradan YİBO'ya çevrilen okulumuzun pansiyon binası yetersiz kalmakta; yemekhane zemin katta olduğundan haşereler rastlanmaktadır".

"Pansiyon binası rutubet yaptığı için mantolama yapılmalıdır".

"Spor salonu ve araca ihtiyacımız vardır".

"Güvenlik kamerası sistemi getirilmeli, böylece suç oranlarında azalma görülecektir".

"Gece bekçisi yok, fiziki durum kötü".

"Birinci kademe öğrencileri ile ikinci kademe öğrencilerinin aynı yemekhane, aynı yatakhane ve aynı banyoyu paylaşarak bir arada barınmaları oldukça sakıncalıdır. Küçük çocukların ailelerinden uzak oluşu temizlik ve bakıma ihtiyaçları, altlarını ıslatmaları ve büyükleri tarafından dövülmeleri gibi bir çok olumsuzluklardan dolayı 1. kademe yatılı kalmamalıdır".

Fiziki alt yapıya ilişkin olarak yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında okuldan okula farklılıklar gösterebilmektedir. Temel olarak spor salonları ve spor malzemeleri başta olmak üzere çeşitli sorunlar ve öneriler öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Sonuç olarak YİBO'larda fiziki alt yapıya ilişkin çeşitli sorunların olduğu görülmektedir. Yetim (2001), Bektaş (2004), Yiğitbaş (2004) ve Bostan (2005) fiziki mekanların ve donanımı yetersizliği hakkındaki bulguları araştırmamızdaki bulguları desteklemektedir.

Çizelge 15'te yönetici ve öğretmenlere göre YİBO'ların sorunları ölçeği finansman boyutundaki aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Çizelge 15

Yönetici ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Finansman Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik

Anket Maddeleri FİNANSMAN	Yönetici N=36			Öğretmen N=205			Toplam N=241	
	x	ss	Puan sırası	x	ss	Puan sırası	x	ss
41-Okula Bakanlıkça gönderilen ödenek günün koşullarına uygundur	3,47	1,15	4	2,86	1,26	6	2,96	1,26
42-Eğitime 100% destekten ayrılan fondan YİBO'lara yeterli kadar aktarma yapılmaktadır	2,80	1,30	12	2,69	1,19	13	2,72	1,21
43-Okullara ayrılan ödeneklerin zamanında gelmektedir	4,00	,956	1	3,03	1,08	3	3,20	1,12
44-Okulların bütçesi hazırlanırken, okulların bulunduğu coğrafi bölge, gelişmişlik düzeyi ve yaşanan iklim göz önünde bulundurulmaktadır	2,83	1,44	11	2,75	1,21	11	2,77	1,24
45-Öğrenciler için gönderilen harçlıklar yeterlidir	1,97	1,08	16	1,95	1,11	16	1,95	1,10
46-Hizmet alımlarında (özel şirketlerden temizlik, yemek, vb) ödenekler yeterlidir	2,44	1,34	14	2,68	1,23	14	2,65	1,24
47-Öğrencilerin günlük yemek bedeline ayrılan miktar yeterlidir	3,22	1,24	7	2,86	1,27	7	2,90	1,27
48-Okulda sağlık harcamaları ve ödemeleri yeterlidir	3,97	1,05	2	2,99	1,30	4	3,15	1,31
49-Yakıt ödeneği yeterlidir	3,33	1,47	6	3,10	1,27	2	3,15	1,30
50-Öğrencilere gönderilen kıyafet ödeneği yeterlidir	2,66	1,43	13	2,99	1,17	5	2,94	1,22
51-Sosyal aktiviteler için ödenek yeterlidir	2,30	1,4	15	2,20	1,14	15	2,20	1,19
52-Okul aracının bakım giderleri için ödenek yeterlidir	2,88	1,36	10	2,71	1,26	12	2,74	1,28
53-Okul aracının yakıt giderleri için ödenek yeterlidir	2,94	1,41	9	2,80	1,21	8	2,82	1,24
54-Harcama kalemleri arasında para aktarılmasında kolaylık sağlanmaktadır	3,05	1,35	8	2,80	1,16	9	3,19	1,27
55-Harcamalarda okulun öncelikleri dikkate alınmaktadır	3,61	1,20	3	3,11	1,27	1	2,88	1,16
56-Öğrenci merkezli yeni ilköğretim programı ile birlikte okulda eğitim öğretimin kalitesi artmıştır	3,44	,939	5	2,77	1,16	10	2,52	1,35

Çizelge 15'te öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların finansman boyutundaki faktörlere ilişkin betimsel istatistiğe bakıldığında; yöneticiler okullara ayrılan ödeneklerin zamanında geldiğini (X=4.00), harcamalarda okulun önceliklerinin dikkate alındığını (X=3.61), okula Bakanlıkça gönderilen ödeneğin günün koşullarına uygun olduğunu (X=3.47), hizmet alımlarında (özel şirketlerden temizlik, yemek, vb) ödeneklerin yeterli olmadığını (X=2.44), sosyal aktiviteler için ödeneğin yeterli olmadığını (X=2.30), öğrenciler için gönderilen harçlıkların yeterli olmadığını (X=1.97) belirtmişledir.

Ayrıca, öğretmenler harcamalarda okulun önceliklerinin dikkate alındığını (X=3.11), yakıt ödeneğinin yeterli olduğunu (X=3.10), okullara ayrılan ödeneklerin zamanında geldiğini (X=3.03), hizmet alımlarında (özel şirketlerden temizlik, yemek, vb) ödeneklerin yeterli olmadığını (X=2.68), sosyal aktiviteler için ödeneğin yeterli olmadığını (X=2.20), öğrenciler için gönderilen harçlıkların yeterli olmadığını (X=1.95) belirtmişledir.

Finansman boyutuna ilişkin olarak yönetici ve öğretmenlerin açık uçlu olarak belirttikleri sorunlar ve önerilerinden bazıları şunlardır;

"Sosyal faaliyetler, spor faaliyetleri ve sanatsal faaliyetlerin geliştirilmesi için finansman sağlanmalıdır."

"Gönderilen ödenek sadece iaşeye kullanılıyor, okulun ihtiyaçlarına harcanamamaktadır".

"Okula ait bir araç tahsis edilmelidir. Okulda yetersiz kaynak olması ve velilerin çocuklarının her masrafını devlet tarafından karşılanacağını düşünüp göndermeleri ve masraftan kaçınmaları öğrenci merkezli sistemi YİBO'larda başarısız kılmaktadır".

"Gerekli mali desteğin verilmediğini düşünüyorum".

"Rehberlik servislerinde kullanılmak üzere özel bir harcama kalemi oluşturulmalı".

"Harçlıklar arttırılmalı doktor ya da hemşire okulda görevlendirilmelidir".

Yönetici ve öğretmenlerin YİBO'ların finansman durumlarına ilişkin görüşlerine bakıldığında farklı farklı sorunların ve önerilerin olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında çeşitli alanlar için finansman ihtiyacının olduğu söylenebilir.

Yetim'in (2001), araştırmasında finansmanla ilgili ulaştığı sonuçlar, araştırmamızdaki bulguları desteklemektedir.

Çizelge 16'da yönetici ve öğretmenlere göre YİBO'ların sorunları ölçeği eğitim ve öğretim boyutundaki aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Çizelge 16

Yöneticilere ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Eğitim-Öğretim Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik

Anket Maddeleri EĞİTİM-ÖĞRETİM	Yönetici N=36			Öğretmen N=205			Toplam N=241	
	x	ss	Puan sırası	x	ss	Puan sırası	x	ss
57-Okuldaki ders araç-gereç ve materyalleri yeterlidir	3,50	,77	2	2,60	1,14	4	2,74	1,13
58-Kırtasiye malzemeleri yeterlidir	3,83	,73	1	2,82	1,25	3	3,57	1,18
59-Öğretmenler eğitim teknolojilerinden (bilgisayar, tepegöz, vb.) yararlanmaktadırlar	3,44	1,11	3	3,07	1,17	1	3,13	1,18
60-Ders dışı faaliyetlere bütün öğrencilerin katılımı sağlanmaktadır	3,25	1,10	4	2,84	1,28	2	2,95	1,38
61-Öğrencilerin diğer okulları ve yurdumuzu tanımaları için tanıtım gezileri düzenlenmektedir	3,05	1,06	5	2,57	1,22	5	2,65	1,21
62-Okulda Sivil Toplum Kuruluşları tarafından projeler uygulanmaktadır	2,11	1,11	7	2,10	1,10	8	2,10	1,10
63-Sivil Toplum Kuruluşları tarafından yürütülen projeler öğrencilerin yetişmesine katkı sağlamaktadır	2,08	1,15	8	2,18	1,11	7	2,16	1,11
64-Sivil Toplum Kuruluşları tarafından yürütülen projeler yönlendirme yapmaktadır.	2,25	1,36	6	2,26	1,15	6	2,26	1,18

Çizelge 16'da öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların eğitim-öğretim boyutundaki faktörlere ilişkin betimsel istatistiğe bakıldığında; yöneticiler kırtasiye malzemeleri yeterli olduğunu (X=3.83), okuldaki ders araç-gereç ve materyallerinin yeterli olduğunu (X=3.50), öğretmenlerin eğitim teknolojilerinden (bilgisayar, tepegöz, vb.) yararlandıklarını (X=3.44), sivil Toplum Kuruluşları tarafından yürütülen projelerin yönlendirme yapmadığını (X=2.25), okulda Sivil Toplum Kuruluşları tarafından projelerin uygulanmadığını (X=2.11), sivil Toplum Kuruluşları tarafından yürütülen

projelerin öğrencilerin yetişmesine katkı sağlamadığını (X=2.08) belirtmişlerdir.

Ayrıca öğretmenler eğitim teknolojilerinden (bilgisayar, tepegöz, vb.) yararlandıklarını (X=3.07), ders dışı faaliyetlere bütün öğrencilerin katılım sağladıklarını (X=2.84), kırtasiye malzemeleri yeterli olduğunu (X=2.82), sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen projelerin yönlendirme yapmadığını (X=2.26), sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen projelerin öğrencilerin yetişmesine katkı sağlamadığını (X=2.18), okulda sivil toplum kuruluşları tarafından projelerin uygulanmadığını (X=2.10), belirtmişlerdir.

YİBO'lardaki eğitim ve öğretime ilişkin yönetici ve öğretmenlerin açık uçlu soruya verdikleri görüşler şunlardır;

"Öğrencilerin büyük bölümünde eğitim öğretime karşı isteksizlik, sorumsuzluk mevcuttur. Düşük gelir seviyesine rağmen çoğunda gelecek kaygısı yok denecek kadar azdır. Ayrıca veliler de aynı vurdumduymazlık içerisindelerdir".

"Okullarda saat 17.00 ile 19.00 arasında internet odası kurularak açık tutulmalıdır".

"Bu tip okullara tamamıyla birleştirilmiş sınıf öğrencileri geldiği için eğitim ve öğretim çok düşük kalmaktadır. Bu öğrencileri kendi potansiyellerinin değerlendirilip geliştirildiği tamamen yatılı olmayan öğrenciler olarak program uygulanmalıdır.

"YİBO'larda eğitim öğretim yapılamamakta, sorun çıkmasın yeter anlayışı vardır".

"Ders dışı faaliyetlerde ilçe yönetimiyle bazı zorluklar yaşanmaktadır. Gezilerde zorluk çıkmaktadır".

Çizelge 17'de yönetici ve öğretmenlere göre YİBO'ların sorunları ölçeği öğrenci boyutundaki aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Çizelge 17

Yöneticilere ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Öğrenci Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik

Anket Maddeleri ÖĞRENCİ	Yönetici N=36			Öğretmen N=205			Toplam N=241	
	x	ss	Puan sırası	x	ss	Puan sırası	x	ss
65-Öğrenci ve öğretmen arasında her zaman bir mesafe bulunmaktadır	2,63	1,31	17	2,33	1,19	18	2,36	1,21
66-Okulda öğrenci disiplin olaylarına rastlanmaktadır	2,97	1,23	13	3,32	1,31	8	3,27	1,29
67-Yaşı büyük öğrenciler küçük öğrenciler üzerinde baskı kurmaktadırlar	4,13	1,09	1	3,52	1,11	1	3,62	1,13
68-Öğrenci ihmal ve istismarına şahit olunmaktadır	3,50	1,23	5	3,05	1,27	14	3,12	1,27
69-6 yaş grubu ile 14 yaş grubu öğrencilerin aynı alan ve çevreyi kullanmaları çeşitli kazalara sebep olmaktadır	3,25	1,15	10	3,47	1,13	4	3,43	1,13
70-Kırsal kesimden gelen öğrencilerin devamsızlıkları yüksektir	3,41	1,07	7	3,09	1,20	11	3,14	1,18
71-Öğrencilerde okuldan kaçma sorunu gözlenmektedir	3,11	1,21	12	3,09	1,18	12	3,09	1,17
72-Küçük öğrenciler günlük temizliklerini tam olarak yapamadıkları için bitlenme ve uyuz gibi sağlık sorunları yaşanmaktadır	2,80	1,26	16	3,07	1,25	13	3,03	1,25
73-Yaşı küçük öğrencilerin bakım, temizlik, giyim, yeterli beslenme, psikolojik ve ruhsal eğitim konusunda eksiklikler yaşanmaktadır	2,25	1,40	18	2,57	1,37	16	2,52	1,37
74-Her gece altını ıslatan öğrencilerin bu sorunların çözülememesi zorluk yaratmaktadır	2,97	1,50	14	2,42	1,24	17	2,50	1,29
75-Yatılı ve gündüzlü öğrenciler arasında uyum farklılığı vardır	3,27	1,25	9	3,51	1,28	3	3,48	1,28
76-Yatılı ve gündüzlü öğrenciler arasında seviye farklılığı vardır	3,11	1,48	11	3,22	1,32	10	3,20	1,34
77-Öğrencilerin ailelerinden uzakta olmaları başarılarını etkilemektedir	2,86	1,41	15	3,01	1,27	15	2,99	1,29
78-Anne ve babalarından uzak kalmak çocukları psikolojik olarak olumsuz etkilemektedir	3,50	1,40	6	3,41	1,34	6	3,44	1,35
79-Öğrencilerin ailelerinden uzakta olmaları gelecek beklentilerini zayıflatmaktadır	3,66	1,35	2	3,42	1,32	5	3,47	1,32
80-Öğrenci velilerinin eğitim düzeyi düşük olduğu için çocuklarının eğitimine yeterince önem vermemektedirler	3,61	1,47	4	3,38	1,19	7	3,41	1,23
81-Öğrencilerin büyük çoğunluğunun kırsal kesimden olması nedeniyle okul-veli işbirliği yeterli değildir	3,36	1,29	8	3,26	1,25	9	3,27	1,25
82-Öğrenciler okula velilerinin zoruyla gönderilmektedir	3,66	1,26	3	3,52	1,26	2	3,54	1,25

Çizelge 17'de öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların öğrenci boyutundaki faktörlere ilişkin betimsel istatistiğe bakıldığında; yöneticiler yaşı büyük öğrencilerin küçük öğrenciler üzerinde baskı kurduklarını (X=4.13), öğrencilerin ailelerinden uzakta olmalarının gelecek beklentilerini zayıflattığını (X=3.66), öğrencilerin okula velilerinin zoruyla gönderildiklerini

(X=3.66), küçük öğrenciler günlük temizliklerini tam olarak yapamamalarına rağmen bitlenme ve uyuz gibi sağlık sorunları pek yaşamadıklarını (X=2.80), öğrenci ve öğretmen arasında her zaman bir mesafe bulunmadığını (X=2.63), yaşı küçük öğrencilerin bakım, temizlik, giyim, yeterli beslenme, psikolojik ve ruhsal eğitim konusunda eksiklikler yaşamadıklarını (X=2.25) belirtmişlerdir.

Ayrıca öğretmenler, yaşı büyük öğrencilerin küçük öğrencilerin üzerinde baskı kurduklarını (X=3.52), öğrencilerin okula velilerinin zoruyla gönderildiklerini (X=3.52), yatılı ve gündüzlü öğrenciler arasında uyum farklılığının olduğunu (X=3.51), yaşı küçük öğrencilerin bakım, temizlik, giyim, yeterli beslenme, psikolojik ve ruhsal eğitim konusunda eksiklikler yaşamadıklarını (X=2.57), her gece altını ıslatan öğrencilerin bu sorunlarının çözülememesinin zorluk yaratmadığını (X=2.42), öğrenci ve öğretmen arasında her zaman bir mesafe bulunmadığını (X=2.33) belirtmişlerdir.

Başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi, öğrencilerle ilgili olarak olumlu davranışların başında gelmektedir. Bu bölümle ilgili olarak öğrencilerle ilgili önemli sorunların olduğu anlaşılmaktadır.

Yönetici ve öğretmenlerin YİBO'lardaki öğrencilere ilişkin açık uçlu soruya verdikleri görüşler şunlardır;

"Ailesinden zamansız ayrılan öğrencilerimizin temizlik konusunda bilgileri yetersizdir. Giysileri yıkanmamaktadır".

"Öğrenciler velisi tarafından kontrol edilmediğinden, okullarda kaçmalar yaşanmakta ve öğrenci kendisini yalnız hissetmektedir".

"Öğrencilerin çoğunun idealinde baba-anne tiplemesi olduğu için başarı düşmektedir. Bu aileler belediyelerin hibe arsalarına yerleşip, belediyeden geçinen hiç bir gelecek kaygısı olmayan ailelerdir".

"Okulda rehber öğretmen yok ve nerdeyse öğrencilerin tamamı problemlidir".

"Uyum programları hazırlanmalı ve bu program diğer öğretmenlerin katılımıyla zorunlu hale getirilmelidir".

"İlköğretim 1. kademedeki çocukların ailelerinden ayrı kalması çocuklarda kalıcı psikolojik sorunlara neden olmaktadır ve bu öğrencilerin YİBO'larda yatılı olarak kalmaması gerekir".

"Öğrencinin harçlıkları arttırılmalı ve okulla ilgili özendirici çalışmalar yapılmalıdır. İlerisi için de gelecekte bütün YİBO'lar kapatılsın ve normal

eğitim olsun, çocuklar evlerinden uzak kalmasın. Çocukların eğitimi için harcanan para doğrudan ailelerine verilerek aile ortamında daha verimli olarak okunmuş olunacaktır" .

Yukarıdaki görüşlere genel olarak bakıldığında öğrencilerin yaşadığı önemli problemlerin olduğu görülmektedir. Bu problemlere bakıldığında, uyum problemi, örnek alma ve okulda problemini çözmesinde yardımcı rehber öğretmenlerinin olmaması söylenebilir.

Bu bulgular Arı (2002) tarafından yapılan araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Arı araştırmasında, YİBO'larda okuyan öğrencilerin aile özlemi çektiklerini, ilk derste rahatsızlık hissettiklerini belirtmektedir.

Son olarak Çizelge 18'de yönetici ve öğretmenlere göre YİBO'ların sorunları ölçeği personel boyutundaki aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Çizelge 18'de öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların personel boyutundaki faktörlere ilişkin betimsel istatistiğe bakıldığında; yöneticiler YİBO'ların yönetici sayısının yeterli olduğunu (X=3.80), okul yöneticileri ve öğretmenler arasındaki iletişim kanallarının açık olduğunu (X=3.69), okuldaki branş öğretmeni sayısının yeterli olduğunu (X=3.50), okuldaki kadrolu memur ve yardımcı personelin (aşçı, hizmetli, kaloriferci, vb.) niteliğinin yeterli olmadığını (X=2.52), bilgisayar öğretmeninin niteliğinin yeterli olmadığını (X=2.47), Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına atanan öğretmenlerin yeterli mesleki bilgiye sahip olmadığını (X=2.41) belirtmişlerdir.

Ayrıca öğretmenler, okuldaki branş öğretmenlerinin niteliğinin yeterli olmadığını (X=3.82), YİBO'ların yönetici sayısının yeterli olduğunu (X=3.78), okul yöneticileri ve öğretmenler arasındaki iletişim kanallarının açık olduğunu (X=3.54), bilgisayar öğretmeninin niteliği yeterli olmadığını (X=3.00), bilgisayar öğretmeni sayısının yeterli olmadığını (X=2.95), öğretmen ve personel atamalarında kadın-erkek dengesine önem verilmediğini (X=2.68) belirtmişlerdir.

Çizelge 18

Yöneticilere ve Öğretmenlere Göre YİBO'ların sorunları Ölçeği Personel Boyutundaki Faktörlere İlişkin Betimsel İstatistik

Anket Maddeleri PERSONEL	Yönetici N=36			Öğretmen N=205			Toplam N=241	
	x	ss	Puan sırası	x	ss	Puan sırası	x	ss
83-Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına atanan öğretmenler yeterli mesleki bilgiye sahiptir	2,41	1,29	19	3,11	1,24	14	2,62	1,28
84-Okuldaki yönetici ve öğretmenler yatılı okulda çalışmak için gerekli niteliklere sahiptir	2,86	1,24	13	3,35	1,06	6	3,00	1,27
85-YİBO'larda çalışan öğretmenler severek ve isteyerek görev yapmaktadırlar	3,02	1,10	12	3,21	1,03	13	3,27	1,09
86-Okuldaki branş öğretmeni sayısı yeterlidir	3,50	1,20	3	3,30	1,18	9	3,18	1,04
87-Okuldaki branş öğretmenlerinin niteliği yeterlidir	3,44	1,05	4	3,82	1,09	1	3,33	1,18
88-Okuldaki kadrolu memur ve yardımcı personel (aşçı, hizmetli, kaloriferci, vb.) sayısı yeterlidir	3,08	1,36	11	3,39	1,26	4	3,76	1,08
89-Okuldaki kadrolu memur ve yardımcı personel (aşçı, hizmetli, kaloriferci, vb.) niteliği yeterlidir	2,52	1,40	17	3,27	1,24	11	3,35	1,27
90-Okuldaki rehber öğretmen sayısı yeterlidir	2,80	1,60	14	3,06	1,38	15	3,17	1,28
91-Okuldaki rehber öğretmenin niteliği öğrencilerin gereksinimlerini bilmede ve sorunlarını çözmede yeterlidir	3,16	1,52	10	3,29	1,35	10	3,03	1,41
92-Bilgisayar öğretmeni sayısı yeterlidir	2,80	1,54	15	2,95	1,39	18	3,27	1,37
93-Bilgisayar öğretmeninin niteliği yeterlidir	2,47	1,52	18	3,00	1,48	17	2,93	1,40
94-Öğretmen ve personel atamalarında kadın-erkek dengesine önem verilmektedir	2,61	1,47	16	2,68	1,47	19	2,91	1,49
95-Gündüzleri derse giren akşam da belleticilik yapan öğretmenlerin verimleri düşmektedir	3,22	1,51	8	3,33	1,37	8	2,67	1,46
96-YİBO'larda belletici öğretmenlik sistemi iyi işlemektedir	3,25	1,51	7	3,34	1,30	7	3,31	1,39
97-YİBO'ların yönetici sayısı yeterlidir	3,80	1,41	1	3,78	1,21	2	3,33	1,32
98-Okul yöneticileri ve öğretmenleri, hizmet içi eğitim etkinliklerinden faydalanmaktadır	3,36	1,17	5	3,22	1,24	12	3,78	1,24
99-Okul yöneticileri ve öğretmenler arasındaki iletişim kanalları açıktır	3,69	1,14	2	3,54	1,07	3	3,25	1,22
100-Müfettişlerin öğretmenlere yaptıkları rehberlik yeterlidir	3,30	1,28	6	3,01	1,37	16	3,56	1,08
101-İhale (satın alma-teslim alma) prosedürleri görevlendirilen personel için açık ve yeterlidir	3,19	1,45	9	3,39	1,28	5	3,07	1,36

Diğer taraftan da okullarda hemşire, güvenlikçi, vb. personel ihtiyaçlarının da olduğu, lojman sayısının yetersiz olduğu, personelin fazla

mesai ücretlerinin alınamaması da diğer olumsuz durumlar olarak belirtilebilir. Olumlu durumlar olumsuz durumlara göre daha az görülmüştür. Bunların başında yöneticilerin deneyimli olmaları, yöneticilerle öğretmenlerin iletişim kanallarının açık olması, yönetici sayılarının yeterli olması, okullardaki branş öğretmenlerinin niteliğinin yeterli olması gelmektedir.

Bu bulguları Fidan (2003) yaptığı araştırmada desteklemektedir. Fidan, pansiyon hizmetlerinde, alanında deneyimli personel atanmasında sorun olduğunu, belletmen, yardımcı personel sayılarının yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Yönetici ve öğretmenlerin YİBO'lardaki personellere ilişkin olarak açık uçlu soruda aktardıkları sorunları ve önerileri şunlardır;

"Yönetmeliklerde belirtilen personel ve araç gereçler tamamlandığında bu okullar Türkiye'nin yıldız okulları olacaklardır. Yardımcı anne uygulaması başlatılmalı ve pansiyonda 24 saat kalabilecek psikolojik danışmanlar görevlendirilmelidir".

"Buralara atanan öğretmenlerin özel hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerekmektedir".

"Yurt öğrencileriyle ilgili problem tarama anketleri sürekli yapılıp sonuçlar rasyonel olarak analiz edilmelidir. Okul çevresindeki serseriler güvenlik görevlilerinin denetimiyle uzaklaştırılmalıdırlar".

"YİBO'larda daha fazla ve kaliteli rehberlik hizmetinin verilmesi gerekir. Bunun içinde kaliteli personel ihtiyacı bulunmaktadır".

"Gelen ödenek sınırlı sayıda personel çalıştırmasını sağlamaktadır. Bu da temizlik konusunda sıkıntı teşkil etmekte ve personelin ücretinin üstünde bir enerjiyle çalışmasını gerektirmektedir. Stajyer öğretmenlerin okulumuzda görev yapması bazı sorunlar oluşturmaktadır".

"İdareciler nöbetçi oldukları gün 06.30-22.00'a kadar hiçbir karşılık olmaksızın çalışmaktadır. O gün için 3-4 saatlik belleticilik ücreti ödenmelidir".

"Bu okullarda çalışma şartlarına uymayan personelin başka yerlere alınmasında idarecilerin görüşlerine öncelik verilmelidir. Öğretmenlerde erkek bayan dengesizliğine dikkat edilmelidir".

"YİBO'lara her alanda deneyimli, eğitimli ve bilinçli personel gönderilmeli, teknisyen her işten anlayan biri olmalı, YİBO'lara özgü yönetmelik çıkartılmalı, personel seçilerek alınmalı, askere gidecek öğretmen ve

personel kesinlikle bu okullara alınmamalı, idarecilerin nöbetleriyle ilgili yorumlara açıklık getirilmeli".

"15.00'dan sonra belletmen öğretmenler için öğrencilere yönelik gelişime destek programlar hazırlanıp, uygulamaya konulmalıdır".

"YİBOlarda sağlık personeli eksik olmamalıdır"

"Nöbet sistemi değiştirilmeli. Belletici öğretmen normu verilmeli ve bu öğretmenler derse girmemeli, küçük öğrenciler için bakıcı anne uygulaması başlatılmalı ve bunun için ödenek ayrılmalıdır.

"YİBO'larda kalemler arası ödenek aktarma okul müdürüne verilmeli ve ya mali yıl sonunda artan miktar bir sonraki yılda okul müdürünün yetkisine bırakılmalıdır".

"Belletmen öğretmenler ertesi gün derse girmemelidirler. Dışarıdan belletmen gelmesi YİBO'lar için uygun değildir. Öğretmenlerin ücret yetersizliği ve idarecilerden daha az alması adil değildir".

"İlköğretim 1.kademenin temizlik ihtiyaçları görevli personel tarafından sağlanmalıdır. Branş öğretmenlerine branşlarıyla ilgili egzersiz yapabilecekleri imkanlar verilmelidir".

"Yardımcı personel ücret konusunda iyileştirilmelidir. Hafta sonu ve tatil günlerinde 24 saat nöbet tutan bir öğretmen 6 saat ücret almaktadır, bu çok yetersizdir, nöbetten çıkan öğretmen yorgun halde derse başlamakta ve sorumluluk çok yüklenmektedir".

"Genç öğretmen kadrosuna ihtiyaç duyulmaktadır".

"Okulumuzda bayan belletmenlere ihtiyaç vardır".

YİBO'lardaki personele ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerine bakıldığında en çok sorunun ve ihtiyacın olduğu bölümün personelle ilgili olduğu görülmektedir. Personelle ilgili sorun ve önerilerin genelde ücret, personel eksikliği, nitelik vb. başlıklar altında toplanabilir.

Dikmen (1990) YİBO'lara atanacak personelin hizmet içi eğitimden geçirilmesi, öğretmen ve yardımcı personeli eksikliğinin tamamlanması hakkında görüşleri araştırmamızdaki bulguları desteklemektedir.

Erkul (1992) öğrencilere sunulan hizmetin personelin nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olmaları nedeniyle istenilen seviyede olmadığını ayrıca pansiyonlarda görev yapan yönetici, öğretmen ve personel atamalarında yatılılık hizmetlerinin gerektirdiği niteliklerin aranması gerektiğini ve onları motive edici çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Yetim'in (2001) bu konudaki bulguları, bizim bulgularımızla örtüşmektedir. Yetim, yaptığı araştırmada yöneticilerin yarıdan fazlasının vekil olması, okulların neredeyse hapsinde branş öğretmeni açığı bulunduğu, özellikle sağlık personeli, teknik personel ve aşçı gibi yardımcı personelin eksikliğini tespit etmiştir.

2. Okullardaki öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların fiziki alt yapıları, finansman, eğitim ve öğretim, öğrenci ve personele ilişkin görüşleri ile yönetici ve öğretmenlerin cinsiyet ve kıdemleri ile okullara (bölgelere) ve okuldaki öğrenci sayıları göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın ikinci alt problemine yanıt bulmak amacıyla öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların fiziki alt yapı, finansman, eğitim – öğretim, öğrenci ve personel durumlarına ilişkin görüşleri onların cinsiyetlerine, kıdemlerine, okulun büyüklüklerine ve okullar (okulun bulunduğu bölgeler) ile branşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analizler her bir alt boyuta ilişkin ayrı ayrı alt problemler içerisine ele alınmış ve yorumlanmıştır. Yapılan analiz sonuçları ve ulaşılan bulgu ve yorumlar aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır.

2.1. YİBO'larda görev yapan öğretmenlerin YİBO'ların; a) fiziki alt yapı, b) finansman, c) eğitim-öğretim, d) öğrenci ve personel durumlarına ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YİBO'ların fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim, öğrenci ve personel durumlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ilişkisiz t- testinin varsayımların her bir boyuta göre ayrı ayrı bakılmıştır. Öğretmen görüşlerinin fiziki alt yapı, finansman ve eğitim öğretime ilişkin puanları cinsiyetlerine göre normal dağılım sergilemiştir. Bu nedenle bu boyutlarda farklılığı belirlemek amacıyla ilişkisiz t-testi yapılmıştır. Diğer öğrenci ve personel durumuna ilişkin görüşleri normal dağılım sergilemediğinden ilişkisiz t-testinin alternatifi olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Aşağıda Çizelge 19'da ilişkisiz t-testi sonuçları, Çizelge 20'de ise Mann Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 19

Öğretmenlerin YİBO'ların Fiziki Alt Yapı, Finansman ve Eğitim-Öğretime İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre İlişkisiz T-Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	$\ddot{X}$	S	Sd	t	P
Fiziki Alt Yapı	Kadın	104	124,68	30,77	241	-3,232	0,001
	Erkek	139	137,84	31,90			
Finansman	Kadın	104	52,90	11,70	241	-1,473	0,142
	Erkek	139	55,36	13,62			
Eğitim	Kadın	103	53,21	8,40	240	-0,971	,0332
	Erkek	139	54,23	7,89			

Yukarıda Çizelge 19'de öğretmenlerin YİBO'ların fiziki alt yapı, finansman ve eğitim öğretime yönelik görüşlerinin cinsiyete göre sonuçlarına bakıldığında; öğretmen görüşleri açısından cinsiyete göre anlamlı farklılık sadece okulların fiziki alt yapılarına yönelik bölümde söz konusudur. Burada öğretmenlerin YİBO'ların fiziki alt yapılarına ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(241) = -3,232, p<,01]. Erkek öğretmenlerin görüş ortalamaları $\ddot{X}$ = 137,84 iken bayan öğretmenlerin görüş ortalamaları $\ddot{X}$ = 124,68'dir. Buradan erkek öğretmenlerin okulun fiziki alt yapısına ilişkin görüşleri bayanlara göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin diğer finansman ve eğitim-öğretime ilişkin görüşlerinde ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum ise öğretmenlerin finansman ve eğitim-öğretime ilişkin olarak benzer görüşe sahip olduklarını göstermektedir.

Öğretmenlerin öğrenci ve personel durumlarına ilişkin görüşlerine ilişkin analiz sonuçlarına (bkz. Çizelge 20) bakıldığında, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 20

Öğretmenlerin YİBO'ların Öğrenci ve Personel Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U -Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Öğrenci	Kadın	102	117,46	11980,50	6727,5	,554
	Erkek	138	122,75	16939,50		
Personel	Kadın	104	129,00	13416,00	6500,0	,179
	Erkek	139	116,76	16230,00		

Çizelge 20 incelendiğinde, öğretmenlerin YİBO'lardaki öğrencilerle ilgili görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [U = 6727,5, p>,05]. Sıra ortalamaları dikkate alındığında ise erkek öğretmenlere ait görüşlerine ait sıra ortalamaları bayan öğretmenlere göre daha yüksek görülmesine rağmen bu durum istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Öğretmenlerin YİBO'lardaki personelin durumlarına ilişkin görüşleri de cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. [U = 6500, p>,05]. Her iki boyutta (öğrenci ve personel) kadın ve erkek öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın çıkmaması, onların benzer görüşe sahip olduklarını göstermektedir. Öğretmenlerin öğrenci ve personel boyutuna ilişkin görüş ortalamalarına bakıldığında, görüş puanlarının madde sayısına bölündüğünde ortalama olarak kısmen "katılıyorum"a denk geldiği görülmektedir. Bu okullarda öğrenci ve personele ilişkin sorunlar hakkında bilgi verdiği söylenebilir.

YİBO'ların fiziki sorunlarına ilişkin erkek öğretmenler kadın öğretmenlerden çok daha fazla sorun teşkil ettiğini belirtmişlerdir.

2.2. YİBO'larda görev yapan öğretmenlerin YİBO'ların; a) fiziki alt yapı, b) finansman, c) eğitim-öğretim, d) öğrenci ve personel durumlarına ilişkin görüşleri görevlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim, öğrenci ve personele ilişkin görüşlerinin görevlerine göre anlamlı bir faklılık olup

olmadığını belirlemek için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Öğretmenlerin görevleri, müdür, müdür yardımcısı ve öğretmen olarak ele alınmış olup 12 YİBO'da 12 okul müdürü 25 müdür yardımcısı ve 204 öğretmen bulunmaktadır. Gruplara ait kişi sayıları çok farklı olduğundan doğrudan parametrik olmayan tekniklerden olan Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucu elde edilen bulgular Çizelge 21'de verilmektedir.

Çizelge 21

Öğretmenlerin YİBO'ların Fiziki Alt Yapı, Finansman, Eğitim Öğretim, Öğrenci ve Personele İlişkin Görüşlerinin Görev Türüne Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Görev	N	$\overline{X}$	Sıra Ortalama	Sd	X^2	P	Anlamlı Fark
Fiziki Yapı	Müdür	11	151,23	162,95		23,629	,000	3-1
	Müdür Yard.	25	156,95	176,06				3-2
	Öğretmen	204	127,95	111,40				
Finansman	Müdür	11	55,48	129,86		4,813	,090	
	Müdür Yard.	25	59,02	148,16				
	Öğretmen	204	53,56	116,61				
Eğitim Öğretim	Müdür	11	54,62	132,09		4,723	,094	
	Müdür Yard.	25	57,23	146,68				
	Öğretmen	204	53,36	116,06				
Öğrenci	Müdür	11	94,74	108,73		,761	,683	
	Müdür Yard.	25	97,36	128,66				
	Öğretmen	204	93,54	118,36				
Personel	Müdür	11	111,52	86,64		7,841	,020	2-3
	Müdür Yard.	25	116,39	92,54				
	Öğretmen	204	122,78	125,75				

Çizelge 21'de görüldüğü üzere, öğretmenlerin YİBO'lara ilişkin görüşlerinde görevlerine göre farklılık bulunmaktadır. Öğretmenlerin

YİBO'ların fiziki alt yapılarına ilişkin görüşleri okullarda müdür, müdür yardımcısı ve öğretmen olmalarına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [X^2 (2) = 23,63, p<,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında ise müdür ve müdür yardımcılarının sıra ortalamalarının öğretmenlerin görüşlerine ait sıra ortalamalarından daha yüksektir. Bu durum idarecilerin okullara ilişkin fiziki yapılarına daha olumlu baktıkları ama öğretmenlerin idarecilere oranla daha olumsuz görüşe sahip oldukları söylenebilir. Analiz sonucunda sıra ortalamaları arasında ortaya çıkan anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Benferroni düzeltmeli yapılan "Mann-Whitney U" testi sonuçlarına göre bu farklılığın öğretmenlerle müdürlerin ve öğretmenlerle müdür yardımcıları arasında olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin YİBO'ların finansmanı, eğitim öğretim ve öğrencilere yönelik görüşleri bulundukları görevlere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak sıra ortalamalarına ve görüşlerine ait aritmetik ortalamalarına bakıldığında öncelikle müdür yardımcılarının sonra müdürlerin görüşlerine ait sıra ortalamalarının öğretmenlere oranla görece daha yüksek yani olumlu olduğu görülmektedir. Ancak bu görece yükseklik istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Son olarak, öğretmenlerin okullardaki personelin çeşitli alanlardaki yeterlik durumları ile okuldaki personel durumuna ilişkin görüşlerinin görev türüne göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [x^2 (2) = 7,841, p<,05]. Sıra ortalamaları arasında ki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla beferroni düzeltme tekniği kullanılarak Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda müdür yardımcılar ile öğretmenlerin personel boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. YİBO'ların personel boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin müdür yardımcılarına göre daha olumsuz olurken, diğer boyutlara ilişkin görüşlerinin daha olumlu olduğu söylenebilir. Ayrıca bu durum öğretmenler içinde geçerlidir. Öğretmenlerin görüşleri okulların fiziki, finansman, eğitim öğretim ve öğrencilere ilişkin daha düşük olurken personele ilişkin görüşlerinin daha yüksek olması önemli bir bulgu olarak ifade edilebilir.

Özdemir (2007), personel boyutuna dikkat çekmiş, kalifiye personel ve öğretmen eksikliği, özellikle bayan öğretmen ve yöneticilerin sayısının

artırılması, doktor ve hemşire görevlendirilmesi, farklı cinsiyette iki rehber öğretmen verilmesi konusunda görüş belirtmiştir.

2.3. YİBO'larda görev yapan öğretmenlerin ve yöneticilerin YİBO'ların; a) fiziki alt yapı, b) finansman, c) eğitim-öğretim, d) öğrenci ve e) personel durumlarına ilişkin görüşleri kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların; fiziki alt yapı, finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel durumlarına ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediklerine ilişkin analizler yapılmış ve aşağıda Çizelge 22 ve Çizelge 23'te verilmiştir.

Çizelge 22

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Mesleki Kıdemlerine Göre Fiziki Yapı, Finansman, Eğitim-Öğretim, Öğrenci ve Personele İlişkin Görüş Ortalamaları, Sayıları ve Standart Sapmaları

Boyut	Deneyim/Kıdem	N	$\bar{X}$	S
Fiziki Yapı	1-5 yıl	78	132,34	30,84
	6-10 yıl	64	133,82	33,76
	11-15 yıl	32	123,38	34,32
	16-20 yıl	20	123,85	33,76
	21 ve üzeri yıl	44	138,91	29,39
Finansman	1-5 yıl	238	55,53	11,71
	6-10 yıl	78	54,22	12,87
	11-15 yıl	64	50,65	13,58
	16-20 yıl	32	47,95	11,49
	21 ve üzeri yıl	20	58,05	13,56
Eğitim Öğretim	1-5 yıl	44	53,90	7,95
	6-10 yıl	238	54,49	7,51
	11-15 yıl	78	51,99	9,47
	16-20 yıl	63	54,09	8,45
	21 ve üzeri yıl	32	54,01	8,47
Öğrenci	1-5 yıl	20	94,22	12,51
	6-10 yıl	44	94,36	13,56
	11-15 yıl	237	91,13	13,63
	16-20 yıl	77	100,15	16,14
	21 ve üzeri yıl	63	92,94	18,04
Personel	1-5 yıl	32	121,35	17,90
	6-10 yıl	20	121,50	14,69
	11-15 yıl	43	122,12	17,43
	16-20 yıl	235	123,09	14,02
	21 ve üzeri yıl	44	120,55	15,70

Çizelge 22'ye bakıldığında, öğretmenlerin ve yöneticilerin; YİBO'ların fiziki alt yapıları, eğitim-öğretim, öğrenci ve personele ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu durumda öğretmen ve yönetici görüşleri üzerinde kıdemlerinin etkili olmadığı söylemek mümkündür.

Çizelge 23

Öğretmenlerin, YİBO'ların Fiziki Yapı, Finansman, Eğitim-Öğretim, Öğrenci ve Personel Durumuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Anova Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Fiziki Yapı	Gruplar Arası	6030,153	4	1507,538	1,461	,215
	Gruplar İçi	240451,594	233	1031,981		
	Toplam	246481,747	237			
Finansman	Gruplar Arası	1968,030	4	492,008	3,085	,017
	Gruplar İçi	37164,690	233	159,505		
	Toplam	39132,720	237			
Eğitim Öğretim	Gruplar Arası	139,050	4	34,762	,517	,723
	Gruplar İçi	15599,377	232	67,239		
	Toplam	15738,427	236			
Öğrenci	Gruplar Arası	1077,732	4	269,433	1,299	,271
	Gruplar İçi	47698,241	230	207,384		
	Toplam	48775,973	234			
Personel	Gruplar Arası	104,154	4	26,038	,098	,983
	Gruplar İçi	62059,853	233	266,351		
	Toplam	62164,006	237			

2.4. YİBO'larda görev yapan öğretmenlerin ve yöneticilerin YİBO'ların; a) fiziki alt yapı, b) finansman, c) eğitim – öğretim, d) öğrenci ve personel durumlarına ilişkin görüşleri okulların bulundukları bölgelere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların fiziki yapısına, finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel boyutlarına ilişkin görüşlerinin okullara/bölgelere göre analizleri, tek yönlü varyans analizinin (ANOVA) varsayımları karşılanmadığı için boyutların tamamında Kruskal Wallis H testi kullanılarak yapılmıştır. Öğretmen yöneticilerin YİBO'ların fiziki alt yapılarına ilişkin görüşlerinin bulundukları okullara/bölgelere göre analiz sonuçları Çizelge 24'te verilmektedir.

Çizelge 24

Öğretmenlerin YİBO'ların Fiziki Alt Yapısına İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okullara/Bölgelere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Okul/bölge	N	$\overline{X}$	Sıra Ortalama	Sd	X^2	P	Anlamlı Fark
Sivas YİBO	34	109,52	65,72	10	92,009	,000	1-3, 1-4, 1-5,
Ankara YİBO	17	135,02	121,32				1-8,1-10,
Samsun YİBO	18	139,00	127,86				2-5,
Edirne YİBO	15	151,71	159,37				3-5,3-10,
Balıkesir YİBO	11	181,99	209,41				4-7,
Erzurum YİBO	17	125,76	99,85				5-6,5-7,5-8,
İzmir YİBO	29	108,71	67,78				5-9,5-11,5-12
Sakarya YİBO	19	143,54	138,26				6-10,
K.Maraş YİBO	27	127,50	103,22				7-8, 7-10,
Trabzon YİBO	21	164,78	182,62				9-10, 10-12
Ş. Urfa YİBO	20	122,85	95,08				10-11
Van YİBO	15	129,98	111,12				

Yukarıda Çizelge 24'te görüldüğü üzere öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların fiziki yapılarına ilişkin görüşleri bulundukları okullara/bölgelere

göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [X^2 (10) = 92,009, p<,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek sıra ortalamasına sahip okul Balıkesir YİBO, en düşük sıra ortalamasına sahip okulunda Sivas YİBO'dur. Sıra ortalamalarına bakıldığında okullara göre sıra ortalamaları çok farklılık göstermektedir. Anlamlı farklılığın hangi bölgelerdeki okullar arasında olduğunu belirlemek amacıyla ikili karşılaştırmalar yapılmıştır.

İkili karşılaştırmalar yapılırken anlamlılık değerinin alınmasında Benferroni düzeltme tekniği kullanılarak karar verilmiştir. Sonuç olarak YİBO'ların bulundukları coğrafi bölgelere göre öğretmen ve yönetici görüşlerinin oldukça farklılaştığı söylenebilir.

YİBO'ların finansman durumuna ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin bulundukları okullara/bölgelere göre analizleri, tek yönlü varyans analizinin varsayımları karşılanmadığı için Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve analiz sonuçları Çizelge 25'te aktarılmıştır.

Çizelge 25'te görüldüğü üzere, yapılan analiz sonucunda öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların finansman durumuna ilişkin görüşleri bulundukları okullara/bölgelere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [X^2 (10) = 63,94, p<,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında ise en yüksek sıra ortalamasına sahip okul Balıkesir YİBO, en düşük sıra ortalamasına sahip okulunda Ankara YİBO'nun olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında okullara göre sıra ortalamalarında farklılıklar bulunmaktadır.

Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan anlamlı farklılığın hangi bölgelerdeki okullar arası olduğunu belirlemek amacıyla ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. İkili karşılaştırmalar yapılırken Benferroni düzeltme tekniği kullanılmıştır. Sonuç olarak YİBO'ların bulundukları coğrafi bölgelere göre öğretmen ve yönetici görüşlerinin farklılaştığı söylenebilir. Özellikle Ankara YİBO ve Sivas YİBO'daki öğretmenler ve yöneticilerin diğer okullardaki/bölgelerde yer alan öğretmen ve yöneticilere göre daha olumsuz düşündükleri söylenebilir. Çizelge 24'de de görüldüğü üzere bölgelere okulların finansman durumlarında farklılıklar söz konusu olduğu söylenebilir.

Çizelge 25

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin YİBO'ların Finansman Durumuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okullara/Bölgelere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Okul/bölge	N	$\overline{X}$	Sıra Ortalama	Sd	X^2	P	Anlamlı Fark
Sivas	34	45,06	66,81	10	63,938	,000	1-5,1-6,1-8, 1-9,1-10,1-11, 1-12 2-5,2-6,2-8,2-9,2-10,2-11, 2-12 3-5, 4-5,4-6 5-6
Ankara	17	44,72	64,88				
Samsun	18	50,26	94,53				
Edirne	15	47,91	82,47				
Balıkesir	11	63,39	173,00				
Erzurum	17	63,44	158,53				
İzmir	29	51,96	102,97				
Sakarya	19	59,69	144,55				
K.Maraş	27	58,88	147,43				
Trabzon	21	58,23	131,36				
Ş. Urfa	20	57,86	136,18				
Van	15	59,65	150,30				

Bölgelere/okullara göre öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların eğitim ve öğretime ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve analiz sonuçları Çizelge 26'da verilmiştir.

Çizelge 26

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin YİBO'ların Eğitim Öğretim Durumuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okullara/Bölgelere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Okul/bölge	N	$\overline{X}$	Sıra Ortalama	Sd	X^2	P	Anlamlı Fark
Sivas YİBO	34	46,46	59,01	10	64,521	,000	1-2,1-3,1-4,1-5, 1-7,1-8-1-9,1-10,1-11, 1-12, 4-12 5-2, 5-3, 5-6,5-7,5-8,5-9, 5-10,5-11, 5-12
Ankara YİBO	17	54,92	121,97				
Samsun YİBO	18	54,02	114,81				
Edirne YİBO	15	59,94	164,46				
Balıkesir YİBO	11	66,01	207,32				
Erzurum YİBO	17	49,68	81,53				
İzmir YİBO	29	52,99	100,78				
Sakarya YİBO	19	55,29	121,95				
K.Maraş YİBO	27	54,03	110,87				
Trabzon YİBO	21	56,09	131,88				
Ş. Urfa YİBO	20	56,81	138,00				
Van YİBO	15	50,87	92,53				

Öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların eğitim öğretime sürecine ilişkin görüşlerine bakıldığında, bulundukları okullara dolayısıyla okulların bulunduğu bölgelere/okullara göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [X^2 (10) = 64,52, p<,05]. Okullara göre oluşturulan sıra ortalamalarına bakıldığında ise en düşük sıra ortalamasının Sivas YİBO'da, en yüksek sıra ortalamasının ise Balıkesir YİBO'da olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın hangi okullar/ bölgeler arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi kullanılarak belirlenmiştir.

İkili karşılaştırmalar sonucunda Sivas YİBO'da görevli yönetici ve öğretmenlerin Erzurum YİBO'daki öğretmen ve yöneticiler dışındaki diğer okullardaki öğretmen ve yöneticilerden farklı bir görüşe sahip oldukları görülmektedir. Sıra ortalamasına bakıldığında diğer okullara oranla eğitim-öğretim ile ilgili sorunlarının daha fazla olduğu söylenebilir. Balıkesir YİBO'daki öğretmen ve yönetici görüşleri ile Edirne YİBO'daki öğretmen ve yönetici görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken Balıkesir

YİBO'daki öğretmen ve yönetici görüşleri diğer okulların tamamındaki öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca sıra ortalamasına bakıldığında Balıkesir YİBO'daki öğretmen ve yönetici görüşlerine göre eğitim ve öğretimde en az sorun yaşanan okul olduğu söylenebilir.

Her biri farklı bir bölgede yer alan YİBO'lardaki öğretmen ve yöneticilerin YİBO'ların öğrencilere ilişkin verilen maddelere verdikleri görüşlerin bulundukları okullara/bölgelere anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve analiz sonuçları Çizelge 27'de verilmiştir.

YİBO'lardaki öğrencilere ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin bulundukları okullara göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [X^2 (10) = 68,41, p<,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında diğer sorunlara ilişkin yapılan analiz sonuçlarıyla benzer bir sonuç çıkmıştır. Okulların sıra ortalamalarına bakıldığında ise en düşük sıra ortalamasının Sivas YİBO'da, en yüksek sıra ortalamasını Ankara YİBO ve K.Maraş YİBO izlemektedir. Her bir okul bir bölgeyi temsil ettiğinden bölgelere göre bir diğer ifadeyle okullara göre yönetici ve öğretmen görüşlerinin hangi okullar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi kullanılarak belirlenmiştir.

Çizelge 27

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin YİBO'ların Öğrencilere İlişkin Görüşlerinin Görev Türüne Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Okul/bölge	N	$\overline{X}$	Sıra Ortalama	Sd	X^2	P	Anlamlı Fark
Sivas YİBO	34	81,96	62,80	10	68,41	,000	1-3,1-4,1-5,1-7,1-8,1-10,1-11, 1-12 2-4,2-5,2-10, 2-11, 2-12, 3-5, 4-9, 5-6,5-8,5-9,5-10,5-11, 5-12
Ankara YİBO	17	86,34	76,97				
Samsun YİBO	18	97,33	123,89				
Edirne YİBO	15	107,67	168,18				
Balıkesir YİBO	11	116,01	195,32				
Erzurum YİBO	17	91,37	101,41				
İzmir YİBO	29	95,01	118,67				
Sakarya YİBO	19	96,01	129,89				
K.Maraş YİBO	27	87,25	77,54				
Trabzon YİBO	21	97,96	138,79				
Ş. Urfa YİBO	20	97,00	136,63				
Van YİBO	15	96,57	140,80				

Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda özellikle Sivas YİBO ve Balıkesir YİBO'daki yönetici ve öğretmenlerin diğer okullardaki personele göre farklı bir görüş bildirdikleri görülmüştür. Burada Sivas YİBO'daki öğretmenler öğrencilere ilişkin sorunların fazla olduğunu, Balıkesir YİBO'daki öğretmenlerin ise diğerlerine göre daha olumlu bir görüşe bir başka ifadeyle daha az soruna yönelik görüş bildirmişlerdir.

YİBO'larda görevli öğretmen ve yöneticilerin okullardaki personele ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okullara/bölgelere göre karşılaştırılması Kruskal Wallis H testi kullanılarak yapılmış ve analiz sonuçları aşağıda Çizelge 28'de verilmiştir.

YİBO'lardaki görevli personele ve personel ile ilişkili maddelere verilen öğretmen ve yönetici görüşlerinin bulundukları okullara göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [X^2 (10) = 55,30, p<,05]. Bu farklılığın hangi okullar/bölgeler arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi kullanılarak belirlenmiştir.

Çizelge 28

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin YİBO'ların Personele İlişkin Görüşlerinin Görev Türüne Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Okul/bölge	N	$\overline{X}$	Sıra Ortalama	Sd	X^2	P	Anlamlı Fark
Sivas YİBO	34	117,88	104,22	10	55,30	,000	1-2,1-11,
Ankara YİBO	17	96,48	36,18				2-3,2-4,2-
Samsun YİBO	18	112,93	76,39				5,2-6,2-7,2-
Edirne YİBO	15	133,21	151,83				8,2-9, 2-12
Balıkesir YİBO	11	132,60	148,55				2-10,2-11
Erzurum YİBO	17	121,32	114,06				3-5,3-8,3-
İzmir YİBO	29	119,35	100,14				10,3-11,
Sakarya YİBO	19	126,09	134,61				3-12
K.Maraş YİBO	27	122,11	112,15				
Trabzon YİBO	21	128,54	146,31				
Ş. Urfa YİBO	20	131,33	158,00				
Van YİBO	15	124,66	135,47				

Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda özellikle Ankara YİBO'daki görüşlere bakıldığında diğer okullara göre bir farklılığın olduğu görülmektedir. Bu okuldaki yönetici ve öğretmen görüşleri diğer okullardaki yönetici ve öğretmen görüşlerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bir diğer görüş farklılığı özellikle Samsun YİBO'da görülmektedir. Bu okuldaki öğretmen ve yönetici görüşleri, Balıkesir YİBO, Sakarya YİBO, Ş.Urfa YİBO ve Trabzon YİBO'daki öğretmen ve yönetici görüşlerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Yukarıda Çizelge 28'te görüldüğü üzere diğer alt boyutlarda sürekli en olumsuz görüşe yani sorunların diğer okullara göre daha fazla olduğu belirtilen Sivas YİBO'da personelle ilgili görüş sıra ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir. Bir başka bulgu ise Samsun YİBO'daki öğretmen ve yönetici görüşlerine göre diğer bölümlerde fazla sorun belirtilmezken bu bölümde personele ilgili görüşlerin olumsuz olarak belirtilmesi dikkat çekici bir bulgu olarak gösterilebilir.

YİBO'lardaki fiziki alt yapı, finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personele ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin bulundukları okullara yani okulların bulunduğu bölgelere göre anlamlı bir farklılık gözükmektedir.

2.5. YİBO'larda görev yapan öğretmen ve yöneticilerin okulların fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim, öğrenci ve personel durumuna yönelik görüşleri okullardaki öğrenci sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YİBO'ların fiziki alt yapı, finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel durumlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin okullarındaki öğrenci sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ilişkisiz t- testi ve ilişkisiz t testinin varsayımlarını karşılanmadığı durumlarda Mann Whitney U testi kullanılarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin okulların fiziki alt yapısı ile okulların finansman durumlarına ilişki görüşleri normal dağılım sergilemediği için Mann Whitney U testi, eğitim öğretim, öğrenci ve personel boyutlarına ilişkin görüşleri normal dağılım sergilediği için ilişkisiz –testi kullanılmıştır. Aşağıda Çizelge 29'da öğretmen ve yöneticilerin okulların fiziki alt yapısına ve finansman durumlarına ilişkin görüşlerinin okuldaki öğrenci sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Analiz sonuçlarına bakıldığında, öğretmen ve yöneticilerin okulların fiziki alt yapılarına ilişkin görüşleri okullardaki öğrenci sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [U = 4204,5, p<,05]. Öğrenci sayısı 500 ve aşağısında öğrencisi olan okullardaki öğretmenlerin görüş sıra ortalamaları 142,60 iken öğrenci sayısının 500 ve üzeri olan okullardaki öğretmenlerin görüşlerine ait sıra ortalamaları 92,55'dir. Buradan okullardaki öğrenci sayısının öğretmenlerin okulların fiziki alt yapısına ilişkin görüşlerini etkilediği söylenebilir. Öğrenci sayısı fazla olan öğretmenlerin okullarda daha çok sorun olduğunu, öğrenci sayısı az olan okullarda ise öğretmenlerin okulların fiziki alt yapısına ilişkin daha olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Çizelge 29

Öğretmenlerin YİBO'ların Fiziki Alt Yapı ve Finansman Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Okullardaki Öğrenci Sayılarına Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Öğrenci Sayısı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziki Alt Yapı	0 – 500 Öğrenci	143	142,60	20391,5	4204,5	,000
	500 ve üzeri öğrenci	100	92,55	9254,5		
Finansman	0 – 500 Öğrenci	143	128,38	18359,0	6237,0	,090
	500 ve üzeri öğrenci	100	112,87	11287,0		

Çizelge 29'da görüldüğü üzere, öğretmen ve yöneticilerin okulların finansman durumlarına ilişkin görüşlerinin okullardaki öğrenci sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [U = 6237, p>,05]. Sıra ortalamalarına bakıldığında öğrenci sayısı 500 ve aşağısında öğrencisi olan okullardaki öğretmenlerin görüş sıra ortalamaları 128,38 iken öğrenci sayısının 500 ve üzeri olan okullardaki öğretmenlerin görüşlerine ait sıra ortalamaları 112,87'dir. Görüldüğü üzere öğrenci sayısı az olan okullardaki öğretmen ve yönetici görüşlerine ait sıra ortalamalarının görece yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu durum istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Çizelge 30'da Öğretmenlerin YİBO'ların Fiziki Alt Yapı ve Finansman Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Okullardaki Öğrenci Sayılarına Göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Çizelge 30

Öğretmen ve Yöneticilerin YİBO'ların Eğitim Öğretim, Öğrenci ve Personel Boyutlarına İlişkin Görüşlerinin Okullardaki Öğrenci Sayısına Göre İlişkisiz T-Testi Sonuçları

Boyut	Öğrenci Sayıları	N	$\ddot{X}$	S	Sd	t	p
Eğitim Öğretim	0 – 500 Öğrenci	142	56,03	7,25	240	5,392	,000
	500 ve üzeri öğrenci	100	50,63	8,24			
Öğrenci	0 – 500 Öğrenci	142	96,58	14,31	238	3,435	,001
	500 ve üzeri öğrenci	98	90,26	13,55			
Personel	0 – 500 Öğrenci	143	122,30	17,49	241	,811	,418
	500 ve üzeri öğrenci	100	120,60	13,89			

Çizelge 30'e bakıldığında öğretmen ve yöneticilerin okullardaki eğitim öğretime ilişkin görüşlerinin okullardaki öğrenci sayısına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [t(240) = 5,392, p<,01]. Öğrenci sayısı 500 ve aşağıda olan okullardaki öğretmen ve yönetici görüş ortalamaları 56,04 iken öğrenci sayısı 500 ve üzerisinde olan okullardaki öğretmen ve yönetici görüşlerinin ortalaması 50,63'dür. Buradan öğrenci sayısı okullardaki eğitim ve öğretime ilişkin sorunları etkilediği söylenebilir.

Öğretmen ve yöneticilerin ölçeğin öğrenci boyutuna ilişkin görüşlerinin öğrenci sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analiz sonucunda, öğrenci sayısı ile öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur [t(238) = 3,435, p<,05]. Öğrenci sayısı 0-500 arasında olan okullardaki öğretmen ve yöneticilerin görüş ortalamaları 96,59 iken, öğrenci sayısı 500 ve üzerine olan okullardaki öğretmen ve yöneticilerin görüş ortalamaları 90,27dir.

Sonuç olarak öğrenci sayısının öğretmenlerin ve yöneticilerin öğrencilerle ilgili boyuta ilişkin görüşlerini anlamlı bir şekilde etkilemektedir.

Çizelge 30'da son olarak öğretmen ve yöneticilerin okullardaki personele ilişkin görüşleri okullardaki öğrenci sayısına göre anlamlı bir

farklılık göstermemektedir [t(241) = ,811, p>,05]. Diğer bir ifadeyle okullardaki öğrenci sayıları yönetici ve öğretmenlerin personele ilişkin sorunlara yönelik görüşleri etkilememektedir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularına dayalı geliştirilen sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar

Araştırma'da elde edilen bulgulara dayalı olarak YİBO'larda görevli yönetici ve öğretmenlerin fiziki alt yapı finansman, eğitim-öğretim, öğrenci ve personel sorunlarına ilişkin aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

Genel olarak, personel boyutu hariç diğer boyutların tamamında yöneticiler öğretmenlere oranla fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim ve öğrenci boyutlarında daha az sorunun olduğunu belirtmektedirler. Personel boyutunda ise yöneticiler öğretmenlere oranla daha fazla sorunun olduğunu iddia etmektedirler. Hem yönetici hem de öğretmen görüşlerine göre YİBO'larda fiziki alt yapı, finansman, eğitim öğretim, öğrenci ve personel boyutlarına ilişkin genel sorunların olduğu görülmektedir.

Fiziki Alt Yapıya İlişkin Sonuçlar:

1. Fiziki alt yapıya ilişkin olarak yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında okuldan okula farklılıklar gösterebilmektedir.
2. YİBO'ların en çok ihtiyaç duydukları fiziki alt yapıların içerisinde, yönetim sistemlerini destekleyecek bilgisayar yazılımları, revirin donanımı ve tıbbi malzemelerin yetersizliği, okullarda elektrik ve su kesintisinin yaşanması en büyük sorunlar olarak tespit edilmiştir, bunun yanında okulların ve sınıfların su ve elektrik tesisatının yeterli olması ve okulların yeterince ısıtılması da olumlu görüş olarak belirlenmiştir.
3. Temel olarak spor salonları ve spor malzemeleri başta olmak üzere çeşitli sorunlar ve öneriler öğretmenler tarafından dile getirilmiştir.
4. Öğretmenlerin YİBO'ların fiziki alt yapı, finansman ve eğitim öğretime yönelik görüşlerinin cinsiyete göre sonuçlarına bakıldığında, erkek

öğretmenlerin okulun fiziki alt yapısına ilişkin görüşleri bayanlara göre daha olumludur.

5. Yöneticiler okulların fiziki yapılarına daha olumlu bakmakta, ama öğretmenler yöneticilere oranla daha olumsuz görüşe sahiplerdir.
6. Yönetici ve öğretmenler öğrenci sayısı fazla olan okullarda daha çok sorun olduğunu, öğrenci sayısı az olan okullarda ise okulların fiziki alt yapısına ilişkin daha olumlu görüşe sahip oldukları saptanmıştır.
7. Sonuç olarak YİBO'larda fiziki alt yapıya ilişkin çeşitli sorunların olduğu görülmektedir.

Finansmana İlişkin Sonuçlar:

1. Öğretmen ve yönetici görüşlerine göre kız öğrencilerin uzak yerleşim yerlerinden YİBO'lara ulaşımlarının daha rahat sağlanması için finans sağlanmasına ihtiyaç vardır, okulda sağlık harcamaları yeterlidir, okullara ayrılan ödeneklerin zamanında gelmektedir.
2. Öğretmen görüşlerine göre okullara öğrenciler için gönderilen harçlıkların yeterli olmadığı, sosyal aktiviteler için ödeneklerin yeterli olmadığı, okulların gelir kaynaklarını geliştirmediği ve velilerin okullara yeterli katkıyı sağlamadığı söylenebilir.

Eğitim – Öğretime İlişkin Sonuçlar:

1. YİBO'lar Sivil Toplum Kuruluşları (STK) tarafından yeterince desteklendiği ve STK tarafından desteklenen projelerin öğrencilerin yetişmesine katkı sağlamadığı saptanmıştır.
2. Ayrıca farklı köylerden gelen öğrencilerin birbirleriyle kaynaşmada önemli sorunlar yaşamaktadır. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri çok düşüktür. Öğrencilerin önemli bir bölümü okula barınma amaçlı geldiği saptanmıştır.
3. Öğrenci sayısı okullardaki eğitim ve öğretime ilişkin sorunları etkilemektedir. Öğrenci sayısı fazla (500 ve üzeri) olan okullarda daha fazla sorun yaşanmaktadır.

Öğrenciye İlişkin Sonuçlar:

1. Genel olarak öğrenciler YİBO'larda okumaktan dolayı mutludur. Az da olsa öğrenci istismarları yaşanmaktadır. YİBO'larda 6 yaş grubu ile 14

yaş grubunun aynı mekânlar kullanımlarından dolayı çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Kırsal kesimden gelen öğrencilerin devamsızlığı yüksektir ve öğrencilerin önemli bir kısmı kırsal kesimden olması nedeniyle okul-aile-öğrenci işbirliği sağlanamamaktadır.

2. Öğretmen ve yöneticiler, öğrenci sayısı fazla (500 ve üzeri) olan okullarda öğrencilerle ilgili daha fazla sorunun yaşandığını ifade etmektedirler.

Personele İlişkin Sonuçlar:

1. Okullarda hemşire, güvenlikçi gibi destek elemanlara gereksinim olduğu saptanmıştır.
2. YİBO'larda öğretmen ve personelin barınma gereksinimlerini karşılayacakları lojman sayısı yetersizdir.
3. Özellikle öğretmenler ve destek personel fazla mesai ücretlerini alamamaktadır.

Öneriler

Araştırma bulgularına ve sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Yönetici ve öğretmenlerin, öğrencilerin koğuş sisteminde çok sayıda öğrencinin bir arada olması sonucunda oluşan gürültü, farklı zamanlarda koğuşa gelebilme, ihtiyaç gidermek için dışarı çıkabilme, vb. nedenlerle dinlenme yeri olan yatakhanelerde yeterince dinlenemedikleri ve dolayısıyla koğuş sistemli yatakhanelerinden memnun olmadıkları saptanmıştır. Bu yüzden de yatakhanelerde koğuş sisteminin yarattığı mahsurları ortadan kaldırarak öğrencilerin daha rahat dinlenmesine imkan veren oda sistemine geçilmelidir.
2. Revirlerin beklenen sağlık işlevlerini yapabilmeleri, araç-gereç ve sağlık personeli açısından yeterli olmalarına bağlıdır. Bu nedenle de eksikliği tespit edilen araç-gereç ve sağlık personeli eksikliği giderilerek revirler yeterli hale getirilmelidir.

3. YİBO'larda bulunan öğretmen ve personel lojmanlarının sayısı artırılmalı ve bu okullarda görev yapan personel, görev süresi boyunca sıra işletilmeden lojmanda oturabilmelidir.
4. YİBO'larda karşılaşılan en önemli sorunlardan biri de öğrencilerin hijyen ve temizlik ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgilidir. Bu bağlamda öğrencilerin başarılı olmasında, banyo, temizlik, sağlık, vb. hizmetlerin yeterli ve nitelikli biçimde sunulmasının katkısı büyüktür. Bu yüzden bu hizmetler nitel ve nicel olarak yeterli hale getirilmelidir. Bu amaçla, okul alanlarının temizliğini sağlamak üzere okullardaki hizmetli sayısı artırılabilir ya da temizlik işleri, aracı kurumlara ihale yoluyla verilebilir. Banyo ile ilgili olarak, öğrenciler haftada en az iki kez banyo yapabilme olanağı sunulmalıdır, kurna sistemi olan okullarda ivedilikle duş sistemine geçilmelidir.
5. Yatılı ilköğretim bölge okullarında çalışan idareci ve öğretmenlerin ücretleri yeniden düzenlenmelidir.
6. Kız öğrencileri okullaşma oranının yükseltilmesinde önemli işlevi olan Kız YİBO'larının özellikle Doğu-Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinde yaygınlaştırılmasına ağırlık verilmelidir.
7. YİBO'larda yaşam 24 saat sürdüğünden dolayı, bu okulların işletme giderlerinin diğer okullara bakarak daha yüksek olacağı bir gerçektir. Bu nedenle Yatılı ilköğretim bölge okullarına bakım ve onarım için her yıl ödenek ayrılmalıdır.
8. Yatılı ilköğretim bölge okullarına vekaleten görevlendirmelerde, ek ders kaybının önlenmesi sağlanmalıdır.
9. Öğrenciler arası sağlıklı iletişimin kurulmasında rehberlik birimlerinin yapıcı etkisi düşünülerek bu birimler güçlendirilmelidir. Rehberlik birimleri öğrencilerin potansiyellerini tespit edici çalışmalara ağırlık vererek onlara yönelik kişisel gelişim programları düzenlenmelidir.
10. Okulların gelişebilmesi, öğrencilerin daha iyi eğitilebilmesi, okul-veli-çevre ilişkilerini zorunlu hale getirmektedir. Bu ilişkiler, işbirliği temeline oturtulmalı ve süreklilik kazandırılmalıdır.
11. Hem çocuklarının eğitiminde daha fazla sorumluluk almaları, hem de okulda ne olup bittiğini gözlemleyebilmeleri için okulda düzenlenen

etkinliklere veli ve çevrenin katılımını sağlayacak girişimler yaygınlaştırılmalıdır.

12. Öğrencinin okula uyum sağlayabilmesi ve okul başarısı, okul-çevre-veli arasında sağlıklı ilişki ve iletişimi gerektirdiğinden bu taraflar arasında sağlıklı ilişki ve iletişimi sağlayıcı düzenlemelere gidilmelidir.
13. YİBO'larda görevli eğitim çalışanlarına geçim derdinden uzak, görevlerini sağlıklı şekilde yapabilmeleri için ek ödemeler ya da sosyal yardımlar gibi bir takım özendirici önlemler alınmalıdır.
14. Öğrenci başarısında sağlığın yeri göz önünde bulundurularak öğrenciler, okulun yakınında bulunan sağlık ocağı personeli tarafından belli aralıklarla düzenli sağlık taramasından geçirilmelidir.
15. Yatılı ilköğretim bölge okullarına atanacak öğretmenler için seçme sınavı yapılabilir.
16. Yatılı ilköğretim bölge okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin niteliklerinin artırılması bakımından üniversitelerle işbirliği yapılarak, hizmet içi eğitim ve seminer programları yapılmalıdır.
17. Öğretmen atamalarında yatılı ilköğretim bölge okullarına atanan bir öğretmenin eşinin de aynı okula atanmasının sağlanmalıdır.
18. Yatılı ilköğretim bölge okullarının ihtiyacı olan güvenlik elemanları, özel güvenlik kurumlarınca hizmet satın alınarak karşılanmalıdır.

KAYNAKÇA

Acar (2008) **"Samsun İli YİBO Öğrencilerinin Spor Yapma Alışkanlıkları Ve Şiddete Uğrama Durumlarının Değerlendirilmesi"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Adem, M. (1997). **"Eğitim Hakkı"**. İnsan Hakları Yıllığı, Cilt 10-11, s.140.

Akyüz, E. (2001), **Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı**, Milli Eğitim Dergisi, Temmuz, Ağustos, Eylül 2001.

Altınsoy, M. (2008). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Yatılı ve Gündüzlü Öğrencilerin Kişisel Bakımlarına İlişkin Uygulamaları"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Altunya, N. (1990). **Anayasa Hukukumuzda Eğitim ve Öğrenim Hakkı** (Basılmamış Doktora Tezi. Ankara. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aralpcan, H. (1998). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Sayısal Gelişimi ve Hizmet Sunduğu Çevre, Kulu İlçesi Örneği".** Ankara:Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Asan, C. (1987). **"Bağımsız Resmi Ortaokullarda, İlköğretim Okullarında ve İlköğretim Yatılı Bölge Okullarında Rehberlik Faaliyetleri"**, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atalay, B. (1998). **Eğitim ve Öğrenim Görme Hakkı**, Yeni Türkiye, Sayı, 98/22, (Temmuz-Ağustos, 1998)

Ay, İ. (2004). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okulları İle Normal İlköğretim Okulları II. Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması"**, Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İlköğretim Okullarının Sosyal Etkilerinin Değerlendirilmesi Araştırması, Ankara Üniversitesi, 2002

Arı, A. (2002). **"İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi"**. Milli Eğitim Dergisi, Sayı 153-154, Kış-Bahar.

Balcı, M. (1998). **Ulusal Ve Ulular Arası Hukukta İnsan Hakları Çerçevesinde Eğitim Ve Öğretim Hakkı**, Yeni Türkiye, Sayı 98/22.

Başar, M. A. (2003). "**İlköğretim Kurumlarının Olanakları"**. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Başaran, İ.E. (2000). **"Eğitim Yönetimi, Nitelikli Okul"**. Feryal Matbaası, 4. Basım. Ankara.

Başaran, İ. E. (2006). **Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi**. Ankara: Ekinoks Basım, Yayım, Dağıtım Ltd. Şti.

Bektaş, S. (2004). **"Sporda Yetenek Seçimi Ve Yönlendirme Açısından Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Değerlendirilmesi Ve Bir Model Önerisi"**, Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bostan, T. (2005). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Toplam Kalite Yönetimi Uygulamasının Değerlendirilmesi"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bursalıoğlu, Z. (1997). **"Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış".** PegemA Yayıncılık, Ankara.

Büyüköztürk, Ş. (2007). **"Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı"**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Congress of the U.S. (1994). Senate Committee on Indian Affairs. Performance of Bureu of Indian Affairs off-Reservation Boarding Schools, Washington D.C., USA.

Çetin, H. (2001). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. Kademe Öğrencileriyle Normal İlköğretim Okulu II. Kademe Öğrencilerinin Depresyon Ve Umutsuzluk Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması"**, Yüksek Lisans Tezi. Erzurum. Atatürk Üniversitesi.

Çınkır, Ş. (2006). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Yönetimi Modülü"**. MEB Temel Eğitime Destek Programı

Çılğın, Ö. (2007). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Öğrenim Gören Öğrenciler ile Velilerinin Beden Eğitimi ve Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları".** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Damğa, S. (2008). **"YİBO ve Taşımalı İlköğretim Okullarında Yeni İlköğretim Programının Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, F. (1998). **Anayasa Hukukuna Giriş.** Barış Yayınları, İzmir.

Dikmen, S. (1990). **"Türk Milli Eğitim Sistemi'nde Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Uygulaması, Sorunları ve Fonksiyonel Bir Yapıya Kavuşturulması".** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: TODAİE-KYUP.

Duman, İ. H. (1997), **İnsan Haklarına Saygılı Devlet**, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

Cicioğlu, H. (1985). **"Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim".** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.

Eraslan, L. (2006). **"Yalnızlığın Okulları YİBO'lar"**, Çoluk Çocuk Dergisi, Ocak sayısı, Ankara.

Erkul, H. (1992) **"Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Pansiyon Yönetimi"**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: TODAİE.

Erkul, H. (1997) **"YİBO Yönetim ve Denetiminde Verimlilik"**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi SBE.

Ersöz, H. (2001). **"YİBO'da Görev Yapan Öğretmenlerin Rehberlik Görevlerine İlişkin Rol Algıları Ölçeği"**, Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fidan, Y. (2003). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Yönetimsel Sorunları"**, Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülbeyaz, O. (2006). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Örgütsel Stres Kaynakları, Kayseri İli Örneği".** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güven, M. (1996). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında ve Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Benlik Kavramı Düzeyleri"**. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Halıcı, P. (2005). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına Devam Eden Ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan 12-14 Yaş Grubu Çocukların Saldırganlık Eğilimleri İle Benlik Kavramlarının İncelenmesi"**, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Hesapçıoğlu, M. (2004). **"Eğitim ve Okul Alanındaki Çağdaş Gelişmeler ve Bu Gelişmelerin Eğitim Yönetimine Yansımaları".** Yaşadıkça Eğitim, Sayı: 82, Ankara.

Işıkoğlu, Y.E. (2007). **"Hakkâri İlinde Bulunan Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Olanakları ve Sorunları".** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karataş, N. Y. (2006) **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Kardeş, P. Ö. (2007). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Yöneticilerinin Yönetim Süreçlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Olası Çözümlerine İlişkin Görüşleri"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, Y. K. (1984). **"İnsan Yetiştirme Düzenimiz: Politika, Eğitim, Kalkınma"**. Hacettepe Sosyal ve İdarî Bilimler Yayınları, 4. Baskı, Ankara.

Kefeli, S. (2005). **"İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Normal, Yatılı ve Taşımalı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması",** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimle Enstitüsü.

Martini, M. (1994). "**Peer Dynamics Among Marquesan School-Aged Children"**.

MEB, (2003). Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları Yönetici Kılavuz Kitabı.

MEB, PKM, (2007). **"Okul Yöneticileri Ek Kitabı"** Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, Temel Eğitime Destek Projesi.

Nowak, M. (1997). **"The Right to Education".** Economic Social and Cultural Rights, Martinus Nijhoff Publishers.

Orhan, A. (1972). **"Yatılı Bölge Okulları"**. Yayınlanmamış Seminer Ödevi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Orhan, M. (2006). **"Osmanlı Devleti'nde Vilayet Yatılı İdadileri"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özçalıkuşu, O. (1999). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanları Değerlendirme ve Spor Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma",** Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Özdemir, S. (2007). **"Çözümlerin Sorunları: YİBO ve PİO'lar, Taşımalı Eğitim".** Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Türk Eğitim Derneği. Ankara.

Özkaya, H. (2006). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Öğretmen Görüşleri Açısından Karşılaştırılması"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: 18 Mart Üniversitesi.

Selvi, K. (2002). **"Uzaktan Öğretim ve Eğitim Hakkı".** Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu**,** Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Sönmez, M. (2000). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Varlığının Velilerin Çocuklarını Okula Göndermeleri Üzerine Etkisi"**, Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tomul, E. (2002). **"Eğitim Endeksi ve Boyutları île Gelir Dağılımı Arasındaki İlişki-Ülkelerin Gelişmişlik Düzeylerine Göre Bir Karşılaştırma".** I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, İzmit.

UNICEF, Dünya Çocuklarının Durumu Raporu, 1999.

UNICEF, Dünya Çocuklarının Durumu Raporu, 1996.

UNICEF, Early Childhood Development, New York, 1993.

Warner, L, S; Hastings, J (1995). **"A Research Study to Determine Perceptions of Job"**. Related Stress by Bureu of Indian Affairs Education Emplyoees. V.35, N.1.

Wires, J; And Others (1994). **"Determinants of Adolscent Identity Development: A Cross-Sequential Study of Boarding School Boys"**, V.29, N.114.

Yaktı, Ö. (2008). **"1908-1913 Arası Dönemde Osmanlı Devleti'nde Kurulan Yatılı Okullar ve Özellikleri"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yaman, H. (2000). http://www.turkhukuksitesi.com/makale_22.htm sayfasından 14.09.2009 tarihinde indirilmiştir.

Yetim, R. (2001). **"Yatılı İlköğretim Okullarının Mevcut Durumu ve Öğrenci Hizmetleri Yönetimi"**, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım (2004). **"Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Öğrencilerin Benlik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi"**, Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yiğitbaş, Ç. (2004). **"Van Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında (YİBO) Okul Sağlığı Uygulamalarının Değerlendirilmesi"**, Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncüyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yumuşak, İ. G. ve Tuna, Y. (2000). **"Kalkınmışlık Göstergesi Olarak Beşerî Kalkınma İndeksi ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme".** IV. Uluslararası Ekonomi Kongresi. ODTÜ, Ankara.

http://www.meb.gov.tr, 08.01.2007 tarihinde indirilmiştir

http://tr.wikipedia.org/wiki/NUTS, 19.08.2009 tarihinde indirilmiştir.

http://en.wikipedia.org/wiki/Boarding_school, 30.08.2009 tarihinde indirilmiştir.

http://www.boardingschoolreview.com/articles/3, 30.08.2009 tarihinde indirilmiştir.

http://en.wikipedia.org/wiki/Private_school, 30.08.2009 tarihinde indirilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2001). 2002 Yılı Başında Millî Eğitim.

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumlan Yönetmeliği. **Resmi Gazete**. Sayı: 21308, 07.08.1992.

(MEB, 2003b) İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2003), 27.08.2003 tarih ve 25212 sayılı Resmi Gazete

(MEB, 2005). MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlik Yönetmeliği (2005), 13.1.2005 tarih ve 25699 Sayılı Resmi Gazete

MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2006), 14.02.2006 tarih ve 26080 sayılı Resmi Gazete

(MEB, 2008). Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları, Yönetici Kılavuzu, Ankara.

(MEB, 2009). İlköğretim Genel Müdürlüğü, YİBO Şubesi, Ankara.

İlköğretim Okullarının Sosyal Etkilerinin Değerlendirilmesi Araştırılması. (2002). MEB, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, Temel Eğitim Projesi. Ankara Üniversitesi.

İlköğretim Okullarının Kurumsal Değerlendirilmesi Araştırması. (2002). Ağustos. MEB-Başkent Üniversitesi. Temel Eğitim Projesi.

Türkiye'de İlköğretim, Dünü, Bugünü, Yarını. (2003). MEB, İlköğretim Genel Müdürlüğü. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi

4274 no'lu "Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilatı Kanunu, 19.6.1942

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu. **Resmi Gazete:** 5.1.1961

4306 Sayılı Kanun. **Resmi Gazete:** Sayı: 23084, 18.08.1997

Devlet Planlama Teşkilatı. (18 Ocak 2001). Yatırım Teşvik Uygulamada Yöreler. **Resmi Gazete***,* Sayı 24291, s.27

EK-1 ANKET FORMU

TÜRKİYE'DE YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARININ SORUNLARINA İLİŞKİN YİBO YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

Sayın okul müdürü/ öğretmen,

Bu araştırmanın amacı, yatılı ilköğretim bölge okullarının sorunlarına ilişkin, YİBO okul yöneticileri ve öğretmenlerinin görüş ve önerilerini saptamaktır.

Araştırmanın veri toplama aracı olan anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kişisel bilgilere ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise YİBO'ların fiziki, finansal, eğitim - öğretim, öğrenci ve personel açısından karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerin belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır. Her bir bölümdeki soruların nasıl yanıtlanacağına ilişkin olarak bölüm girişlerinde açıklamalar bulunmaktadır. Araştırmanın amacına ulaşması sizlerin anket ifadelerini dikkatli okumanıza ve samimiyetle cevaplandırmanıza bağlıdır.

Bu ankete verilen cevaplar, yalnızca bilimsel araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacak, başka bir kişi ya da kuruma verilmeyecektir.

Araştırmaya sağlayacağınız çok önemli katkı ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Mustafa Göksel KÖROĞLU
Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi,
Yüksek Lisans Öğrencisi
Cebeci, Ankara
e-mail:.mgkoroglu@meb.gov.tr
Cep Tel: 0.505.519 74 00

BÖLÜM I – KİŞİSEL BİLGİLER

1 Cinsiyetiniz ☐ Kadın ☐ Erkek

2 Göreviniz ☐ Müdür ☐ Müdür Yardımcısı ☐ Öğretmen

3 Branşınız (Lütfen yazınız) …….....

4 Yaşınız ☐20-25 arası ☐26-30 arası ☐31-35 arası ☐36-40 arası ☐41-45 arası ☐46 yaş ve üzeri

5 Öğretmenlik deneyiminiz (yıl) ☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21 yıl ve üzeri

6 Yöneticilik deneyiminiz (yıl) ☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21 yıl ve üzeri

7 Okulunuzun bulunduğu yer ☐ İl ☐ İlçe ☐ Kasaba/ Belde Coğrafi Bölge…….....

8 En son mezun olduğunuz yükseköğretim programı ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

9 Okulunuzda bulunan toplam öğrenci sayısı Kız:…….. Erkek:……..

10 Okulunuzda bulunan toplam öğretmen sayısı Kadın:…….. Erkek:……...

BÖLÜM II : YİBO'LARDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

AÇIKLAMA: *Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak, katılma düzeyinizi her ifadenin karşısında yer alan ölçekte uygun gelen seçenekteki kutucuğun (O) üzerini işaretleyerek belirtiniz.*		**KATILMA DÜZEYİ**				
		Hiç katılmıyorum	**Çok az katılıyorum**	**Kısmen katılıyorum**	**Büyük ölçüde katılıyorum**	**Tamamen katılıyorum**
A. FİZİKİ ALT YAPI DURUMU		**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
1	İlköğretimin sekiz yıla çıkartılması sürecinde, okulda gerekli alt yapı sağlanmıştır	O	O	O	O	O
2	Okuldaki çalışma salonları yeterlidir	O	O	O	O	O
3	Okulun yeterli donanıma sahip çok amaçlı salonu vardır	O	O	O	O	O
4	Okuldaki derslik sayısı yeterlidir	O	O	O	O	O
5	Dersliklerin donanımı yeterlidir	O	O	O	O	O
6	Yemekhane için ayrılan mekân uygundur	O	O	O	O	O
7	Okulda çıkan yemekler sağlık ve temizlik kurallarına uygundur	O	O	O	O	O
8	Yatakhanelerde bulunan yatakların boyları ve ranzaları çocukların gelişimine uygundur	O	O	O	O	O
9	Yatakhaneler yeterince ısınmaktadır	O	O	O	O	O
10	Yatakhanelerin temizliği görevliler tarafından düzenli olarak yapılmaktadır	O	O	O	O	O
11	Öğrenciler yaşlarına ve sınıflarına göre pansiyona yerleştirilmektedir	O	O	O	O	O
12	Yatakhanelerde zaruri durumlarda öğrencilerin ailelerinin günübirlik misafir edilebilmesi için imkan mevcuttur	O	O	O	O	O
13	Okulda, öğrencilerin temizlik ihtiyaçlarının karşılamasını sağlayacak mekânlar (banyo, tuvalet, lavabo, vs) yeterlidir	O	O	O	O	O
14	Okulda, öğrencilerin temizlik ihtiyaçlarının karşılamasını sağlayacak mekânlar (banyo, tuvalet, lavabo, vs) sağlığa uygundur	O	O	O	O	O
15	Öğrenciler tüm gün banyo yapma imkânına sahiptir	O	O	O	O	O
16	Öğrencilerin banyo ve günlük bakım gereksinimleri düzenli olarak yerine getirilmektedir	O	O	O	O	O
17	Banyoların kurna sisteminde olması uygundur	O	O	O	O	O
18	Okul tuvaletleri sağlam ve kullanışlıdır	O	O	O	O	O
19	Öğrencilerin çamaşırları haftalık olarak yıkanmaktadır	O	O	O	O	O
20	Okuldaki kütüphane fiziki bakımdan yeterlidir	O	O	O	O	O
21	Okuldaki kütüphane kitap sayısı açısından yeterlidir	O	O	O	O	O
22	Okul kütüphanesindeki kitaplar öğretmen ve öğrencilerin gereksinimlerini karşılamaktadır	O	O	O	O	O
23	Okulun dinlenme alanları yeterlidir	O	O	O	O	O
24	Okulun oyun alanları yeterlidir	O	O	O	O	O
25	Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirecekleri spor alanları yeterlidir	O	O	O	O	O
26	Okul ve alanların temizliği düzenli olarak yapılmaktadır	O	O	O	O	O
27	Okuldaki laboratuarlar fiziki açıdan yeterlidir	O	O	O	O	O
28	Okuldaki laboratuarlar donanım bakımdan yeterlidir	O	O	O	O	O
29	Revirin donanımı (sedye, paravan, vb.) yeterlidir	O	O	O	O	O
30	Revirde bulunan tıbbi malzemeler yeterlidir	O	O	O	O	O
31	Okulun rehberlik servisi mekan olarak uygundur	O	O	O	O	O
32	Okuldaki bilgi iletişim teknolojileri sınıfı yeterlidir	O	O	O	O	O

33	Okul yönetimi odaları okul bahçesine hâkim konumdadır	O	O	O	O	O
34	Okul binasının bakım ve onarımı, düzenli olarak yapılmaktadır	O	O	O	O	O
35	Okul yurtlarındaki tüm odaların yalıtımı yeterlidir	O	O	O	O	O

AÇIKLAMA:	**KATILMA DÜZEYİ**				
Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak, katılma düzeyinizi her ifadenin karşısında yer alan ölçekte uygun gelen seçenekteki kutucuğun (O) üzerini işaretleyerek belirtiniz.	**Hiç katılmıyorum**	**Çok az katılıyorum**	**Kısmen katılıyorum**	**Büyük ölçüde katılıyorum**	**Tamamen katılıyorum**
A. FİZİKİ ALT YAPI DURUMU devamı…	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

36	Okul yeterince ısıtılmaktadır	O	O	O	O	O
37	Okulun ve yatakhanelerin elektrik tesisatı yeterlidir	O	O	O	O	O
38	Okulun ve yatakhanelerin su tesisatı yeterlidir	O	O	O	O	O
39	Okulun ve yatakhanelerin kalorifer sistemi ve alt yapısı yeterlidir	O	O	O	O	O
40	Okul dışarıdan gelen tehlikelere karşı korunaklıdır	O	O	O	O	O

Fiziki alt yapı ilgili olarak yukarıda belirtilenlerin dışında başka sorunlar varsa lütfen yazınız.

AÇIKLAMA:	**KATILMA DÜZEYİ**				
Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak, katılma düzeyinizi her ifadenin karşısında yer alan ölçekte uygun gelen seçenekteki kutucuğun (O) üzerini işaretleyerek belirtiniz.	**Hiç katılmıyorum**	**Çok az katılıyorum**	**Kısmen katılıyorum**	**Büyük ölçüde katılıyorum**	**Tamamen katılıyorum**
B - FİNANSMAN	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

42	Okula Bakanlıkça gönderilen ödenek günün koşullarına uygundur	O	O	O	O	O
43	Eğitime 100% destekten ayrılan fondan YİBO'lara yeterli kadar aktarma yapılmaktadır	O	O	O	O	O
44	Okullara ayrılan ödeneklerin zamanında gelmektedir	O	O	O	O	O
45	Okulların bütçesi hazırlanırken, okulların bulunduğu coğrafi bölge, gelişmişlik düzeyi ve yaşanan iklim göz önünde bulundurulmaktadır	O	O	O	O	O
46	Öğrenciler için gönderilen harçlıklar yeterlidir	O	O	O	O	O
47	Hizmet alımlarında (özel şirketlerden temizlik, yemek, vb) ödenekler yeterlidir	O	O	O	O	O
48	Öğrencilerin günlük yemek bedeline ayrılan miktar yeterlidir	O	O	O	O	O
49	Okulda sağlık harcamaları ve ödemeleri yeterlidir	O	O	O	O	O
50	Yakıt ödeneği yeterlidir	O	O	O	O	O
55	Öğrencilere gönderilen kıyafet ödeneği yeterlidir	O	O	O	O	O
51	Sosyal aktiviteler için ödenek yeterlidir	O	O	O	O	O
52	Okul aracının bakım giderleri için ödenek yeterlidir	O	O	O	O	O
53	Okul aracının yakıt giderleri için ödenek yeterlidir	O	O	O	O	O
54	Harcama kalemleri arasında para aktarılmasında kolaylık sağlanmaktadır	O	O	O	O	O
55	Harcamalarda okulun öncelikleri dikkate alınmaktadır	O	O	O	O	O
56	Öğrenci merkezli yeni ilköğretim programı ile birlikte okulda eğitim öğretimin kalitesi artmıştır	O	O	O	O	O

Finansmanla ilgili olarak yukarıda belirtilenlerin dışında başka sorunlar varsa lütfen yazınız.

AÇIKLAMA: *Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak, katılma düzeyinizi her ifadenin karşısında yer alan ölçekte uygun gelen seçenekteki kutucuğun (O) üzerini işaretleyerek belirtiniz.*		**KATILMA DÜZEYİ**				
		Hiç katılmıyorum	**Çok az katılıyorum**	**Kısmen katılıyorum**	**Büyük ölçüde katılıyorum**	**Tamamen katılıyorum**
C – EĞİTİM-ÖĞRETİM		**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
57	Okuldaki ders araç-gereç ve materyalleri yeterlidir	O	O	O	O	O
58	Kırtasiye malzemeleri yeterlidir	O	O	O	O	O
59	Öğretmenler eğitim teknolojilerinden (bilgisayar, tepegöz, vb.) yararlanmaktadırlar	O	O	O	O	O
60	Ders dışı faaliyetlere bütün öğrencilerin katılımı sağlanmaktadır	O	O	O	O	O
61	Öğrencilerin diğer okulları ve yurdumuzu tanımaları için tanıtım gezileri düzenlenmektedir	O	O	O	O	O
62	Okulda Sivil Toplum Kuruluşları tarafından projeler uygulanmaktadır	O	O	O	O	O
63	Sivil Toplum Kuruluşları tarafından yürütülen projeler öğrencilerin yetişmesine katkı sağlamaktadır	O	O	O	O	O
64	Sivil Toplum Kuruluşları tarafından yürütülen projeler yönlendirme yapmaktadır	O	O	O	O	O
Eğitim-öğretimle ilgili olarak yukarıda belirtilenlerin dışında başka sorunlar varsa lütfen yazınız.						

	AÇIKLAMA: *Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak, katılma düzeyinizi her ifadenin karşısında yer alan ölçekte uygun gelen seçenekteki kutucuğun (O) üzerini işaretleyerek belirtiniz.*	**KATILMA DÜZEYİ** **Hiç katılmıyorum**	**Çok az katılıyorum**	**Kısmen katılıyorum**	**Büyük ölçüde katılıyorum**	**Tamamen katılıyorum**
D-ÖĞRENCİ		**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
65	Öğrenci ve öğretmen arasında her zaman bir mesafe bulunmaktadır	O	O	O	O	O
66	Okulda öğrenci disiplin olaylarına rastlanmaktadır	O	O	O	O	O
67	Yaşı büyük öğrenciler küçük öğrenciler üzerinde baskı kurmaktadırlar	O	O	O	O	O
68	Öğrenci ihmal ve istismarına şahit olunmaktadır	O	O	O	O	O
69	6 yaş grubu ile 14 yaş grubu öğrencilerin aynı alan ve çevreyi kullanmaları çeşitli kazalara sebep olmaktadır	O	O	O	O	O
70	Kırsal kesimden gelen öğrencilerin devamsızlıkları yüksektir	O	O	O	O	O
71	Öğrencilerde okuldan kaçma sorunu gözlenmektedir	O	O	O	O	O
72	Küçük öğrenciler günlük temizliklerini tam olarak yapamadıkları için bitlenme ve uyuz gibi sağlık sorunları yaşanmaktadır	O	O	O	O	O
73	Yaşı küçük öğrencilerin bakım, temizlik, giyim, yeterli beslenme, psikolojik ve ruhsal eğitim konusunda eksiklikler yaşanmaktadır	O	O	O	O	O
74	Her gece altını ıslatan öğrencilerin bu sorunların çözülememesi zorluk yaratmaktadır	O	O	O	O	O

75	Yatılı ve gündüzlü öğrenciler arasında uyum farklılığı vardır	O	O	O	O	O
76	Yatılı ve gündüzlü öğrenciler arasında seviye farklılığı vardır	O	O	O	O	O
77	Öğrencilerin ailelerinden uzakta olmaları başarılarını etkilemektedir	O	O	O	O	O
78	Anne ve babalarından uzak kalmak çocukları psikolojik olarak olumsuz etkilemektedir	O	O	O	O	O
79	Öğrencilerin ailelerinden uzakta olmaları gelecek beklentilerini zayıflatmaktadır	O	O	O	O	O
80	Öğrenci velilerinin eğitim düzeyi düşük olduğu için çocuklarının eğitimine yeterince önem vermemektedirler	O	O	O	O	O
81	Öğrencilerin büyük çoğunluğunun kırsal kesimden olması nedeniyle okul-veli işbirliği yeterli değildir	O	O	O	O	O
82	Öğrenciler okula velilerinin zoruyla gönderilmektedir	O	O	O	O	O

Öğrenci işleri ile ilgili olarak yukarıda belirtilenlerin dışında başka sorunlar varsa lütfen yazınız.

AÇIKLAMA: *Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak, katılma düzeyinizi her ifadenin karşısında yer alan ölçekte uygun gelen seçenekteki kutucuğun (O) üzerini işaretleyerek belirtiniz.*		**KATILMA DÜZEYİ**				
		Hiç katılmıyorum	**Çok az katılıyorum**	**Kısmen katılıyorum**	**Büyük ölçüde katılıyorum**	**Tamamen katılıyorum**
E – PERSONEL		**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
83	Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına atanan öğretmenler yeterli mesleki bilgiye sahiptir	O	O	O	O	O
84	Okuldaki yönetici ve öğretmenler yatılı okulda çalışmak için gerekli niteliklere sahiptir	O	O	O	O	O
85	YİBO'larda çalışan öğretmenler severek ve isteyerek görev yapmaktadırlar	O	O	O	O	O
86	Okuldaki branş öğretmeni sayısı yeterlidir	O	O	O	O	O
87	Okuldaki branş öğretmenlerinin niteliği yeterlidir	O	O	O	O	O
88	Okuldaki kadrolu memur ve yardımcı personel (aşçı, hizmetli, kaloriferci, vb.) sayısı yeterlidir	O	O	O	O	O
89	Okuldaki kadrolu memur ve yardımcı personel (aşçı, hizmetli, kaloriferci, vb.) niteliği yeterlidir	O	O	O	O	O
90	Okuldaki rehber öğretmen sayısı yeterlidir	O	O	O	O	O
91	Okuldaki rehber öğretmenin niteliği öğrencilerin gereksinimlerini bilmede ve sorunlarını çözmede yeterlidir	O	O	O	O	O
92	Bilgisayar öğretmeni sayısı yeterlidir	O	O	O	O	O
93	Bilgisayar öğretmeninin niteliği yeterlidir	O	O	O	O	O
94	Öğretmen ve personel atamalarında kadın-erkek dengesine önem verilmektedir	O	O	O	O	O
95	Gündüzleri derse giren akşam da belleticilik yapan öğretmenlerin verimleri düşmektedir	O	O	O	O	O
96	YİBO'larda belletici öğretmenlik sistemi iyi işlemektedir	O	O	O	O	O
97	YİBO'ların yönetici sayısı yeterlidir	O	O	O	O	O
98	Okul yöneticileri ve öğretmenleri, hizmet içi eğitim etkinliklerinden faydalanmaktadır	O	O	O	O	O
99	Okul yöneticileri ve öğretmenler arasındaki iletişim kanalları açıktır	O	O	O	O	O
100	Müfettişlerin öğretmenlere yaptıkları rehberlik yeterlidir	O	O	O	O	O
101	İhale (satın alma-teslim alma) prosedürleri görevlendirilen personel için açık ve yeterlidir	O	O	O	O	O

Personel işleri ilgili olarak yukarıda belirtilenlerin dışında başka sorunlar varsa lütfen yazınız.

Yukarıda belirtilenlerin dışında YİBO'larla ilgili olarak belirtmek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz varsa lütfen belirtiniz.

KATKILARINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.08.0.EGD.0.33.05.311- 121 / 946 08.../04/2009
Konu : Araştırma İzni

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi : a) 08.04.2009 tarih ve B.30.2.ANK.0.F8.00.00/1647 sayılı yazı
b) 28.02.2007 tarih ve B.08.0.EGD.0.33.05.311-311/1084 sayılı Makam Onayı ile Uygulamaya Konulan "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek Lisans öğrencisi Mustafa Göksel KÖROĞLU'nun "Türkiye'de Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Sorunlarına İlişkin YİBO Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Görüş ve Önerileri" konulu araştırmasında kullanılacak veri toplama araçlarının ekli listede belirtilen illerdeki Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında görevli yönetici ve öğretmenlere uygulama izni talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen (8 sayfa – 178 sorudan oluşan) veri toplama araçlarının, belirtilen illerdeki Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında görevli yönetici ve öğretmenlere uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

İlgi (b) Yönergenin 5. Maddesinin (o) bendi uyarınca taahhütnamenin ve araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Osman YILDIRIM
Bakan a.
Daire Başkan V.

EK :
1- Veri Toplama Aracı (1 Adet-8 Sayfa)
2- Okul Listesi (1 Adet-1 Sayfa)

T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
GMK. Bulvarı No:109
06570 Maltepe/ANKARA
Tel : 0 312 230 36 44
Faks : 0 312 231 62 05
earged@meb.gov.tr | earged.meb.gov.tr
DANIŞMA 444 0 632 HATTI
EĞİTİME %100 DESTEK
www.egitimedestek.meb.gov.tr
www.haydikizlarokula.org
BİLGİSAYARLI EĞİTİME DESTEK